

HELGÅDAL'S NYTT

UTGITT AV HELGÅDAL I.L.

8. ÅRGANG

1979

PRIS KR. 20,-

HØYTIDSSTUND PÅ TVERÅHOLMAN

Den 7. oktober 1979 foregikk den høytidelige avduking av minnesbautaen på Tveråholman. Formannen i Tveråholm-komiteen, Ole J. Haugan, holdt talen ved avdukingen.

På bildet ser vi den eneste som er født inne på Tveråholman, snart 80 år gamle Harald Haugen, med hatten å hånd foran den nylig avdukede bautaen, mens det norske flagg vaier i bakgrunnen.

Det var en vakker høstdag, og det ble ei høytidsstund de vel 40 deltagerne på turen sent vil glemme.

REDAKSJONEN:

Lasse Johnson sen.

Håvard Elnes

Arnt Kjesbu

Johs. Overmo

Trykk: Bok- & Offsettrykk

FORORD

Et år er igjen gått, ei ny jul nærmer seg, og et nytt «Helgådals-Nytt» er på markedet.

Den 8. årgang av avisa har, som leserne allerede har lagt merke til, fått en «ansiktsløfting», idet omslaget er i farger. Om innholdet er mer fargerikt enn i tidligere utgaver av avisa, får leserne avgjøre.

Helgådals-Nytt's redaksjon vil få takke alle bidragsyterne for allsidig og interessant stoff. En spesiell takk retter vi til Reidar Prestmo, som har lagt ned et stort arbeid med stykket om innvandrerne til Vera rundt år 1800. Utvilsomt er det her gjort et arbeid som vil bli verdifullt i fremtiden.

Foruten det tradisjonelle stoffet, har vi i årets avis også tatt med noe aktuelt reportasjestoff fra Helgådalen i året som har gått.

Fotokonkurransen vi utlyste i forrige nummer av avisa har ikke gitt respons i hele tatt. Men vi gir oss ikke så lett, og utlyser den samme konkurransen på ny. Den går ut på at våre lesere sender oss naturbilder i sort/hvitt, vi setter ned en jury til å bedømme bildene, og vinneren får en premie. Aktuelle bilder vil bli med i neste nummer av Helgådals-Nytt.

Vi er først og fremst ute etter fugle- og dyrebilder, men også andre bilder fra naturen er av interesse. Vi håper at denne konkurransen kan inspirere våre lesere til noen ekstra turer ut i naturen.

Til slutt vil vi få ønske våre lesere en riktig
GOD JUL og et GODT NYTT ÅR!

Redaksjonskomiteen

Av innholdet nevnes:

Innvandrere av finsk
ætt

Tveråholman

Han Lars

Dyregraver

Gutteklubben
«Cowboy»

Fjellslått

Til kongens slott

Valget i Vuku 1901

Vårleikane

Årets idrettsutøver

Dikt

Billedstoff

NYKJOLEN

Det e snart jul i den vesle grenda,
ved kjøkkenbordet sett to og syr.
Det e a Gro og det e a mamma,
dæm sett og dekte eit eventyr.
A mamma syr på ein liten kjole
som skal bli ferdig i denne kveill'
og Gro hu sett og e veldig opptatt
med kaffekoking og dokkestell.

Hu mamma sukke - nu e a ferdig,
hi ont ti augan og vil ha fred.
Hi kramp' ti fingran tå å hoill nåla,
den raue fløyel'n hain ramle ned.
Fer mamma duppe litt ned me haue,
hu somna vesst fer oss der hu sett.
A Gro hu stiltre sæ bortåt mora,
hu te opp kjolen og koste'n lett.

Å nei, sjå den hi a mamma glømt tå
å kløpp tå trå'n oppme arma du,
a Gro hu spring som ein vind ætt' saksa
hu mamma kan berre såvvå nu.
Fer Gro vil hjelp å få ferdig kjolen,
på juletefest ska a hå'n på,
men den glepp saksa, det bli eit hakk
der,
men Gro hu syns at det gjær itj nå.

På juletefesten det e eit leven
fer ongan dansa feruten stopp.
Men Gro si mamma e itj heilt bli'
i de blåe augan der hu kike opp.
Fer Gro hu treppe omkring i kjolen,
hu ler og hoppe og e så kry.
«Kom hit, sjå nykjolen min du Wenche,
som æ hi hjølp mamma mi å sy!»

Sissel Hermann

JUL I STALLEN

Det lyser lunt i den vesle stallen,
det luktar høy og det luktar hest.
Ein sølvkvit lugg over brune augo
helsar velkomen til julefest.
I krybba ligg både høy og havre,
og hesteryggen er blank og fin.
Ho humrar mjukt då eg kviskrar
kjærleg:

«God jul til deg, kjære venen min!»

Sissel Hermann

VÅRLENGT!

Ho Fagerlin står ved glaset
og stirar ut i det fri.
På gråbleike apriljordan,
vonar vinteren er forbi.
Men kjem aldri denne våren
som vi om så lenge har drøymd?
Skal tru om den skøyarfanten
oss inni fjøset har gløymd?

Det spirar og gror på enga,
men frøa er tunne og sped.
For sola ho vil ikkje skina
og regndråpane vil'kje ned.
Men trøyst dykk med det,
de som står der
på båsen og glåmar og glør.
Han kjem nok - med tida - den våren,
han kjem nok - i år som i fjor.

Sissel Hermann

Ragna Ottermo's barndomsår på

TVERÅHOLMAN

Av Håvard Elnes

For Ragna Ottermo og mange mennesker med henne har ofte tiden og omgivelsene bestemt livets skjebne. I den tiden da hun vokste opp, var ofte startgrunnlaget for livet opptrukket ut fra foreldrenes posisjon i samfunnet, og i de fleste tilfelle var det avgjørende for hva et menneske skulle bli og ikke bli, og barneårene hennes i tømrastua på Tveråholman og siden ungdomsårene på Helgåsen gav ingen unntak i så henseende.

Resepten for livet ble tidlig utfylt og i årenes løp ble den påført mye motgang og prøvelser, men det er i slike stunder, når nød og sorg er i ferd med å ta overhånd at de gode egenskapene i mange mennesker fødes for siden å vokse. Det har hun bevist så mang en gang.

Ragna er i dag 84 år og alderdommen har forlenget trukket inn over dørstokken på «Nersveet», og kravstor har den vært mot en liten og spinkel kropp som er merket av tusen dagers slit.

Selvfølkelig har hun opplevd gode stunder i livet, men om det kan overvinne de tunge og vanskelige og lette hennes alderdom etter et fullendt livsverk, skal være usagt. Sikkert er det at Ragna har utfylt sin plass i livet og ikke minst skapt noe av verdi for både fortid, nåtid og fremtid.

I dag er Ragna den eneste som husker årene på Tveråholman, og Helgådals-Nytt er glad for at hun har gitt oss lov til å fortelle den historien. Det er en enkel og realistisk historie, satt i scene nærmest ved en tilfeldighet, dramatisert av egen livsvilje og mot og med Tverådalens vakre men ubøyelige natur som bakgrunnskulisse.

EN VANSKELIG TUR

Gul og vakker stod bjørka i Tverålia den høstdagen leilendingen på Tveråholman, Arnt Martinius Antonsen og to av hans barn, Ragna og Harald, vandret fremover Tverådalens. Det var lille bror Harald som skulle følges til hans nye foreldre på Haugen. Harald var for ung til å kjenne virkeligheten, og tok adskillelsen med tømrastua på Tveråholman lett. I sine lersko, som far hans hadde laget en stille vinterkveld i lyset fra ovnsdøra, vandret han med født optimisme ut fra dørhella på Tveråholman mot en lang og vanskelig livsveg som ikke sluttet på Haugen. For Ragna, som dengang var 8 år gammel, etterlot den turen et sårt og vemodig minne som hun aldri kommer til å glemme. Ragna forteller at det var så vakkert vær den dagen, Tveråa blånet mot en klar himmel og Skjækerfjella stod tause med et slør av snø på toppene, og et vemodig drag av senhøst hvilte over Tverådalens.

Utpå dagen var de fremme på Haugen, som skulle bli Haralds nye heim. Sjølfolket der, Oline og Johannes, som skulle bli Haralds nye foreldre, var travelt opptatt med skuronna da de kom, men sigden fikk hvile en stund da Harald ble ført til hus. Harald, som for det meste hadde gått hele vegen, var som rimelig kan være både trøtt og klar og sovnet så snart han kom inn. Uten avskjed forlot de Harald, noe som Ragna angret på mer og mer etter

at de forlot Haugen. Og i kraft av anger og vemod kom tårene, og hun forteller at hun gråt hele vegen helt til de kom på Helgåsen. Der fikk de en stor brunost av han «Tømmås» som de skulle få med heim til Tveråholman, og med det stilnet gråten.

At den samme «Tømmås» (Tomas Helgås) senere skulle bli hennes nye far, viste ikke Ragna da, men at han gav henne et godt og vennlig inntrykk, var det ingen tvil om.

På den tiden var det Tomas som rådde grunnen på Helgåsen, en stor og kraftig kar med et ekte drag av godhet. I lag med kona, Marta, eide han en heim der både varme og hjertelag skinte igjennom. Mang en sliten fjellkar og vandringsmann fikk både mat og husrom der til alle tider av døgnet og året.

Da Arnt M. Antonsen på sine første turer opp gjennom Helgådalen prøvde lykken som kramkar, kom han tidlig i kontakt med folkene på Helgåsen, og opp gjennom årene utviklet det seg til en gjensidig respekt og forståelse mellom han og Tomas. Muligens ble tanken om å busette seg på Tveråholman gitt næring en stille kveldsstund i lag med han, hvem veit? Sikkert er det at på hans mange turer ble Helgåsen et hvilepunkt både på nedtur og tilbaketur, slik som denne høstdagen i 1903, da Harald ble bortsatt.

FLYTTING OG BUSETTING

Arnt Martinus Antonsen og hans familie flyttet til Tveråholman våren 1894 etter de opplysninger vi har. For ifølge A/S Værdalsbrukets styreprotokoll ble Arnt M. Antonsen forespørsel eller søknad om leie av Tveråholman seter «i hensikt at bebygge og bebo samme» behandlet på styremøte den 20. september 1893 med følgende vedtak:

«Tværaaholmens sæter bortleies fast mod en avgift af 20 kr. aarlig med forbehold at de omliggende oppsidderne ikke fornærmes med havnegang eller slaat».

Dette styresvedtaket er visst det eneste papi Arnt hadde på Tveråholman, noen kontrakt eller skjøte har aldri eksistert, selv om skogforvalter Morten Moen ville skrive en leilendingskontrakt, men det mente Arnt var ubehøvelig.

Hvem som var i Arnts følge da han flyttet til Tveråholman, kan en ikke med sikkerhet si. At hans kone Marie og hennes sønn Anton (Rømo) var med, er sannsynlig. Om Johan, bror til Marie, og hans kone Julie og deres barn Anne og Maren var i følge eller kom senere, er uklart, men de hadde bopel før første året, 1894, det er bekreftet.

De flyttet vel med seg alle sine jordske eiendeler, for de reiste ikke tomhendt, og muligens diltet ei ku eller to bak, for uten melk ville det vært van-

DE SOM BODDE PÅ TVERÅHOLMAN

Julie (1866-1921) og Johan (1863-1947)

Anton Rømo
(1887-1969)

Maren Rønning
(f. 1893)

F.v.: Arnt Martinus Antonsen og Martin Storlunet

Ragna Ottermo

Marta Haldorsen
(1897-1942)

Maren Kulsli
(1902-1978)

Harald Haugen

skelig for to familier å overvintre langt inne i Tverådalen.

Den første tiden på Tveråholman har Ragna hørt lite om. Hun vet at Martin Stubbsveet, som var gjetar på Tveråholman seter, har fortalt at husene der var i elendig forfatning den siste tiden de var i bruk. Seterdriften opphørte i 1884, og fra den tid og frem til Arnt kom dit tok husene sikkert stor forandring, uten noen form for vedlikehold. Ragna mener at de bodde i ei jordgamme den første sommeren mens husene blev bygd, for det var lite som egnet seg til menneskelig bolig nede på setervollen.

Hallvar Nesse (snart 97 år) bekrefter dette og forteller at Mikal og Olaus Nesse var der og hjalp Arnt og Johan med husbyggingen. Han husker at de mang en gang fortalte om de elendige og kummerlige boforholdene der.

En dag var Maren, barnet til Julie og Johan, uheldig å falt nedi ei gryte med kokende vann og forbrente seg. At gode råd var dyre fikk Mikal erfare da han måtte heim til Nessemoen for å få «oppskrifter» på «medisin» av kona Beret, som ifølge Hallvar var spesialist på heimråd. Maren har siden fortalt at forbrennelsen var så alvorlig og medførte så store smerter at foreldrene måtte bære henne i 6 uker før det verste var over.

Mye arbeid ventet den første sommeren. Bygging av stue og uthus, og ikke minst slåttene. Det er ikke vanskelig å tenke seg at den menneskelige innsatsen måtte være stor fra den første tømmerstokken var hugget og til den siste var på plass.

Stuebyggingen var forholdsvis lav med åser uten himling og med jordgolv, og inneholdt et oppholdsrom, en liten gang og skjol. Inne i stua eller oppholdsrommet, var det ikke stort å se. Langs en vegg senger som nådde langt utover gulvet, et bord med stabber rundt og en ovn på noen steinheller. Ellers var vinduene små og manglet gardiner. Som det var med møbler, var det også sparsomt med kopper og kar. Ragna forteller at de hadde to store gryter, ei kjerne og kaffekjel omframt det aller nødvendigste som kopper og kummer, som for det meste var laget av tre.

Uthuset var bygd i to etasjer med fjøs under låven, og var etter forholdene et ruvende byggverk som ville gi god plass til buskapen. Og buskapen blev nesten usannsynlig stor, for ifølge Ragna hadde de 5-6 kyr og en del ung-

naut den siste vinteren før sykdom og motgang satte en stopper for det videre arbeidet.

Til å skaffe de nødvendige kontanter blev det solgt mye smør og ikke minst ryper. Enkelte ganger kunne det bli litt til overs når matvarene var betalt så det blev råd til å kjøpe litt redskap og nødvendig utstyr, men det var ikke ofte. Hallvard Nordvera skal ha sagt at inne på Tveråholman hadde de bedre råd enn lenger frem. «Dette kan nok medføre riktighet enkelte ganger, men stort sett var vi fattige på kontanter, men vi hadde bra med mat», forteller Ragna. «Vi barna var dårlig stelt i klesveien. Sant å si hadde vi nesten ikke mer enn ett sett med klær som vi brukte daglig. Men var det snakk om en tur til sommermessa i Vera, prøvde mor så godt hun kunne å få tak i litt tøy, uten at det alltid lyktes. Men vi hadde da heller ikke bruk for så mye fint og nytt, vi som levde i fjellet hele året».

«De første årene var det jordgolv i tømmerstua, men etter noen år så var karene på Sisselvolden der og saget planker til tregolv. Da var det anskaffet en såkalt oppgangssag som de brukte. Ole på Rønninga la golvet, og ved samme anledning blev det utgravet for kjeller. Samene som kom på besøk syntes at dette var rene luksusen», sier Ragna.

For å skaffe kontanter til nygolvet solgte de ei ku. Da oppkjøperen ville ha kua levert i Sturvuku, ble det en lang marsj for Marie. Hun fulgte kløvstien om Flyvollen over Glena og ned til Helgåsen, der hun kvilte. Ferden fortsatte videre med kua dinglende etter og med lille Harald på ryggen til Sturvuku, og defra heim igjen til Tveråholman. «En lang marsj hadde også farmor Jonetta da hun besøkte oss en sommer», forteller Ragna, «hun gikk fra Skogn og bar med seg mat og klær og kvilte på Helgåsen. «Det var langt, men vakkert», fortalte hun senere om turen.

Mang en vinterkveld satt far foran ovnen og lappet sko med ovnsdøra på gløtt, for det var den eneste lyse plassen i rommet, da parafinlampa nesten aldri var tent», minnes Ragna.

Han hadde en svær kropp, Arnt Tveråholman. Kniv og syl forsvant nesten i de store nevnene, og det er fortalt at han bar utrolig tunge bør fra handelsmannen nede i bygda og heim. Ragna satt ofte andektig og tålmodig og fulgte med når faren laget sko til dem og til mange i Vera.

Arnt fanget mye ryper om vinteren, det var ofte at han fikk over 50 ryper på ei natt, men på den tiden var Tverålia et eldorado for snarefangst. Rypene blev for det meste solgt eller byttet med andre nødvendige varer. «Rypesteik hadde vi enkelte ganger, men det var ikke ofte», minnes Ragna, «for far sa at det skulle stå dårlig til med en fangstmann før han åt opp ei rype. Ryper var penger, og det spiste man ikke».

En vinter var Iver Tronsmo og to av hans sønner, Nils og Johannes, i lag med Arnt og drev snarefangst i traktene rundt Tverålia. De hadde losji på Tveråholman. Trangt om plassen var det fra før, men likevel rom for både sjøfolk og gjester, forteller Ingvald Tronsmo. Videre forteller han at Arnt fredet en del områder for rypesnarer, og dette måtte overholdes, slik at rypa skulle få «fri basis», som han sa.

Om sommeren fisket han mye, og det fortelles at mangt et lite tjønnehøl innover Lakadalen blev «befolket», for han fisket mye småfiske som han bar rundt og slepte.

Så utrolig det enn kan høres så blev aldri Arnt noen jeger. Han hadde ikke engang borse. Når matlagret skulle fylles med elgkjøtt, hadde han god hjelp av sine naboer. Både Iver Tronsmo, Ole Rønninga og Jens Gaundala alle var både villige flinke elgjegere.

SLÅTTEN

Ljå og rive, bære og reip, det var slåttens redskap på Tveråholman. Det var et hardt arbeid som varte i mange uker, for alt som kunne bli til for og høy, blev skrapet og slått. Slåttene var et livsvilkår for dem som var bosatt i fjellet. Utenfor vinterfor, ingen krøtter, og krøtter var livsnerven for en fastboende familie som den på Tveråholman. En slåtteng var da mer verdt enn mange mål med skog.

«Ved femtiden om morgenen var far oppe, han ville ha full arbeidsdag. Alt anna arbeid blev satt til side så lenge slåttene varte. Jeg husker at far hadde hjelp av folk framifra bygda. Mye av foret var han på låven, men en god del blev stakket og dratt heim på kjelke da vinteren kom. Ellers blev beitet nyttet så lenge som mulig, for det blev alltid lite om høy før våren kom».

Hallvar Nesse forteller at Johan hadde en okse å kjøre med da han bodde på Tveråholman. Om han var der senere og hjalp til med slåttene,

husker han ikke, men at det var bra slåtteng der innen rimelig avstand, det kan han bekrefte. Da Arnt måtte lev-
ere dyrene, blev de kjøpt av folk fra Vera. De har fortalt at det var fine dyr som var godt stelt og foret. Der var ikke bare i slåttonna at Arnt var i sving fra morgen til kveld. Hvis spaden hvilte et øyeblikk, så kom det av at andre redskaper ble tatt i bruk for å rydde nytt slåttland.

«FINNAN»

Like ved Tveråholman, på østsida av elva nesten rett imot der Lakaelva renner ut i Tveråa, hadde samene, eller «finnan», som Ragna sier, boplass om sommeren. (Finnkoihaugen) Deres forhold til de fastboende på Tveråholman var godt, det var fra begge sider en gjensidig respekt og forståelse, og aldri var det tvistligheter om beiterett eller ødelagte høystakker.

«JO PERSA»
(1848-1925)

Ofte var samene på besøk og ville kjøpe mat, og såfremt de hadde noe tilovers, var det aldri nei i Maries munn. En «lapp» som ofte var på besøk og som Ragna satte stor pris på, var Jo Persa, eller John Person Fjellner, sønn av den berømte strådalslappen Pelle Jonsa. På den tiden var Jo Persa forholdsvis ung, men mye slit og motgang gjennom livet hadde merket han. I det ytre var han en liten grå og fargeløs person, men hans ansikt utad gav et feilaktig bilde av mannen. Selv om han hadde den dypeste respekt og tro for de gamle

lover og skikker, så hadde han et lyst og humorfylt sinn. En meget god sangstemme var han i besittelse av, og han sang ofte. Skolelærer for sitt eget folk var han, og «godkjent» til kirkelige handlinger under spesielle forhold, som den gangen da lappen Jens Larsa og hans hustru Marja Jonsdatter gav han den tillit å døpe deres datter. Det var i året 1880 da de hadde sommerlæget ved Tveråholman. Og for Gud og de vakre fjellene i Tverådalen gav Jo henne navnet Lisa Magret.

Ragna forteller at en av de siste sommerne de var på Tveråholman var Jo slåttkar der, og hun husker spesielt at han var kledd i en stor vademelsjakke, trass i den sterke varmen. I husbondens øyne blev Jo ikke stemplet som noen drivende slåttkar, men det fulgte mye moro og glede med han, og for Ragna og Marta som trasket med på slåttengene, blev det noen uforglemmelige dager i en ellers ensformig tilværelse.

Jo blev der ikke så mange dagene som slåttkar. Like fort som han kom, like fort for han igjen, men Ragna glemmer aldri denne snille «fjellfinn».

«For han Jo vart vi så glad i, og jeg syntes det var virkelig trist da meldingen kom om at Jo hadde gått gjennom isen på Kallsjøen og druknet den vårdagen i 1925», sier hun.

På den tid da de bodde på Tveråholman hadde «Skjækerfjellslappen» en del rein i traktene mot Seterfjellet på vinterbeite. Ragna husker godt en vinterkveld med bitende kulde og måneskinn, at finnene hadde et hardt strev med å samle reinen i Seterfjellet. Med hundene til hjelp slo de ring rundt flokken for å få den samlet og verge den mot udyra som klaget sin nød langt inne i Lakafjella. Utpå kvelden kom de en etter en, liksom på skift, ned til Tveråholman for å få litt varme i kroppen og drikke varm melk. Den kvelden så Ragna Gunilla Hansson for første gang, og hun husker at Gunilla var altfor dårlig kledd til å være ute og passe reinsflokken den natta. Gunilla, eller «Finn-Gunnil» som hun blev kalt, skulle Ragna få møte flere ganger fremover i tiden.

FØDSEL OG DÅP

Fødsel og dåp var de få hendelser som avvek fra den vanlige hverdag, og var sikre holdepunkter i hukommelsen når begivenheter skulle tidfestes med dato og årstall. For Marie og Arnts barn var fødsel og dåp forbundet med mye dramatiske omstendigheter at de blev

de begivenheter som sterkest er forankret i tradisjonen om familien på Tveråholman.

Ragna er født i Storlunet den 21. april 1895 som deres første barn. «Da æ kom te, så reinnt'n far førri og årnt te løyp, og a mor kom da ætte», sier Ragna, og synes ikke dette er noe spesielt enestående. Ifølge den muntlige tradisjonen rundt hennes fødsel, så var det tidlig den morgenen at Marie og Arnt slet seg fram på skareføret, som de håpet ville vare helt fram. Vår-sola, som ellers var en velkommen gjest i Tverådalen, tinet skaren, og ved Flåtjønna måtte Arnt forlate Marie, som da var sterkt medtatt og klein. Fra Storlunet fikk Arnt med hjelp, og med felles anstrengelser blev Marie ført til gårds, der fødselen forløp normalt under kyndig ledelse av fjellbygdas jordmor, Ingeborg «Vestat» i Nordvera.

Ragna ble heimdøptden 2. mai, der lærer Johs. Klukken foretok den kirkelige handling i nærvær av Ingeborg Jonsdatter og Kirsti Olsdatter Storlunet som vitner.

Da dåpen blev stadfestet i Vuku kirke utpå høsten, så forteller Ragna at båten skulle til å velte da de rodde over «Lunet», men heldigvis gikk det bra.

Marta er født i 1897 i Vangstadenget ved Ulvilla, og blev døpt i Vuku kirke før de reiste tilbake til Tveråholman.

Harald er den eneste av Marie og Arnts barn som blev født på Tveråholman. Det var den 9. mars 1900 (Se for øvrig Helgådals-Nytt 1975 - Harald fra Tveråholman)

Det var sommer i fjellet da Maren blev født, den 25. juni 1902, og familie og buskap var med til Storlunet. Som så mange ganger før hadde en kaldblodig beregning forårsaket en altfor hard kamp mot tiden, slik at de nesten ikke kom fram i tide. Ved 6-tiden om morgenen kom Arnt til Storlunet og utrettet ærendet, og fortalte at Marie var meget klein og medtatt. De kom ikke til gårds, og Maren blev født i høybua bortenfor gården.

Etter Marens fødsel bodde de i høybua til sommermessen, der hun blev døpt. Severin Helmo var da tilfeldigvis i Storlunet, og han bar Maren til kapellet. Bare Marie fulgte med, de andre måtte følge etter buskapen og heim til Tveråholman.

MARIES SJUKDOM OG DØD

Det var ved juletider i 1902 at Marie merket de første symptomene av sjukdommen. Hun følte seg slapp, og tur-

ene bort til bekken bak fjøset blev tyngre og lengre for hver gang. Selv var hun klar over sin skjebne, men klaget aldri.

En dag på etterjulsvinteren kom dr. Vetlesen på sykebesøk, og han bekreftet det de lenge hadde visst, at det var tæring som plaget henne.

«Jeg husker at Vetlesen snakket lenge med far og var bekymret for oss barna, da mor hadde så altfor få dager igjen. At Vetlesen skulle få sin grav før mor, kunne vel ingen tenke seg da», sier Ragna.

Det blev en vanskelig tid på Tveråholman. Ragna, som var 8 år, fikk så altfor tidlig føle ansvaret tyngre på sine skuldre. Ofte var hun alene med Marie, som var syk, og når Arnt var til bygda for å handle eller i annet viktig ærend, så var det hun som hadde ansvaret for sine tre småsøsken og ikke minst fjøsstellet. For Marie ble det en ubegripelig tung dag da hun måtte ta farvel med lille Maren, som enda ikke var årsgammel. Det var ved påsketider det året at Arnt med sin yngste datter fastreipet på ryggen gikk på ski ned til bygda for å overlevere henne til hennes nye foreldre, Gurianna og Ole Stornesset. På Kleppen hvilte han, og derfra var han så heldig å få skyss hos Olaus Brattåsen ned til Vestly. Sliten og tungsint kom Arnt tilbake den kvelden, i forvissning om at flere slike turer var i vente.

Den 24. juni døde Marie, bare 34 år gammel. Den dagen glemmer Ragna aldri. Hun stod ved sin mors seng, hørte hennes siste ord og åndedrag, og hun så sola som stod høgt over Seterfjellet.

«Jeg husker det var ualminnelig fint vær den dagen da mor fikk «heimlov». Far var ute på vollen og trillet ut frau, og da han kom inn, bar han mor ut av stua og opp på hellen, mens vi barna fulgte etter på trygg avstand. Om far gikk til Vera eller om Ole på Rønninga kom tilfeldig innover den dagen, det husker jeg ikke, men det som måtte ordnes en slik gang, det blev ordnet så fort som mulig. Ole kom innover med hest og slede og med kista han hadde laget, og med seg hadde han Karen Anna «nedi gå'la» og ei til som jeg ikke husker navnet på, og i lag kledte de mor i kista», forteller Ragna.

Tre dager etter hennes død drog et stille følge fremover Tverådalen. Det var leilendskonas siste reis på den sti hun gikk en vårdag for ni år siden, da hun kom til Tveråholman. Nå fører stien tilbake etter et avsluttet livsverk,

som blev så altfor kort.

Tilbake på Tveråholman må Arnt og hans tre barn leve videre med minnet om et lite menneske som stridde for livet i stillhet, uten tro og forhåpninger, men med tapperhet helt til veggens ende.

Sent på kvelden kom de til kirkegården ved Vera kapell, der kisten blev senket i graven i nærvær av grefteren, som også var Ole Rønninga. En trelyre blev plassert opp fra kista, slik at de tre skuffer jord kunne nå frem når presten kom for å bistå med jordpåkastelsen og signe hennes hvile.

HØSTMESSEN DEN

13. SEPTEMBER 1903

Vakker var høstdagen da Marie Tveråholman blev jordfestet. Veresjøen låg der speilblank, innrammet i skygger fra åsene i sør, mens svenskfjella, markerte sine konturer mot en blå himmel da solen var på det høyeste.

Fastboende i grenda, samer og mange tilreisende var tidlig på dagen samlet ved kapellet. Sommer- og høstmessen var spesielle begivenheter i fjellbygda som mange såg fram til med forventning og glede. «Messehelga» gav både åndelig og mettelig følelse til mange, men den egentlige betydning som den var tiltenkt, blev aldri forsumt av den grunn, selv om kontrasten mellom livsutfoldelsen rundt kapellet og avskjeden på gravplassen enkelte ganger blev stor.

I god tid før messen tok til, kom Arnt og hans to gjenværende barn på Tveråholman, Ragna og Harald, til kapellet. Med felles innsats var fjøsstellet unnagjort tidlig om morgenen. Kyrne fulgte med til Haukberget for å beite, før turen fortsatte til Vera.

Oppe i bakken ovenfor kapellet satte de seg ned for å hvile og spise, mens de ventet på at messen skulle begynne. Sine fineste klær hadde de på seg. «De eneste vi hadde», forteller Ragna. Harald var kledt i en velbrukt kjole som var arvet etter storesøster. Dette var hans eneste klesdrakt. Marta kom til kapellet i lag med sine nye foreldre Karoline og Hallvard Haldorsen. De kom roende i båt som de fleste andre fastboende ved sjøen. Ragna syntes det var ubehøvelig at Hallvard bar Marta fra stranda og opp, så stor som hun var, for Harald som var liten hadde for det meste gått hele vegen fra Tveråholman og fram.

Det var like etter Maries død at de var innover og hentet Marta, noe

Ragna hadde protestert mot, hun ville ikke at de skulle reise med lekekameraten. Men det var ingen veg utenom, og med tårer til avskjed forlot Marta barndomsheimen.

Nå var de sammen igjen, men til tross for den korte tiden som hadde gått siden Marta reiste, så var de fremmede og beskjedne for hverandre, minnes Ragna.

«Gammel-Johan» på Rønninga var ringer det året. Fra sin plass oppe i tårnet fulgte han båten som fraktet presten og hans følge fra Tronsmoen. Da båten nærmet seg land, begynte han å ringe, og lette skjelvende toner søkte ut over sjøen og forsvant med stillheten i fjellet, mens kapellet blev fylt av fjellbygdas folk og mange tilreisende. Messen kunne vare lenge, for hver kirkehandling krevde tid, for alt som var av barnedåp og jordpåkastelse var av praktiske hensyn lagt til den nærmeste messen.

Etter at messen i kapellet var ferdig, øste presten de tre skuffer jord ned gjennom trelyren på Maries grav. Han sa sikkert de vanlige ordene om oppstandelsen på den ytterste dag og vel-signet hennes hvile.

Arnt, og mange med han, stod med blottet hode da lille Harald i sin kjole løp over sin mor grav. Klokken Dillan fikk tak i gutten, og Ragna husker så godt de få ord klokken sa: «Du må ikke gå over graven, du lille gutt».

Ragna tror at graven til mor var sør ved gjerdet på kirkegården. Det blev aldri reist noe minnestøtte over henne, bare løvet som kom med høstvinden, har pyntet Marie Tveråholmans grav.

FARVEL TVERÅHOLMAN

I mellomjula 1903 reiste Ragna fra Tveråholman, som den siste av søskenflokk. Den lille tømmerstua var da dekket av snø og ikke lenger hennes heim. Noe praktfullt byggverk hadde det aldri vært, men den inneholdt mye varme og trygghet, og var rammen om hennes første barneår i lag med sine riktige foreldre og søsken. Selvfølgelig minnes Ragna mange gode dager - dager da sommeren og godværet gjestet Tveråholman og leiken gikk fra tidlig om morgenen og til sent på kvelden. Mangt et lite steinhus blev bygget i lag med søstra Marta, ned på vollen mot Tveråa. Etter slike dager sovnet de trøtte men tilfredse i lag på skinnfellen. Ellers forteller Ragna at hun aldri kan minnes at de lei noe nød i matvegen, for det var for det meste nok av både melk og kjøtt.

Ragnas pleieforeldre: Marta og Tomas Helgås.

«Siste jula på Tveråholman i lag med far blev trist på mange vis, for det hadde hendt så mye det siste året. Noen julefeiring var vel aldri på tale, jeg visste vel nesten ikke at det var jul. Før om årene, da mor levde, hadde vi alltid litt ekstra i kostholdet, risen-grynsgrot, kjøtt og litt «god-kak» som far kjøpte, var ting som markerte julefeiringa, men juletre hadde vi aldri,» minnes Ragna.

«Turen til Helgåsen husker jeg godt. Far gikk på ski og drog meg etter på kjelke, og den turen framover Tverådalen var den siste vi hadde i lag».

At Ragna kom til Helgåsen, har også sin spesielle historie. Johan, hennes onkel som bodde på Tveråholman første året, hadde nå bosatt seg på «Verkensvollen» i Skjækerdalen, og hans eldste datter Anne, som for øvrig døde i 1908, bodde på Helgåsen hos Marta og «Tømmås». Da forholdene i Skjækerdalen blev «levelig», ville Johan at hun skulle flytte tilbake, og dermed blev det slik at Ragna overtok hennes plass på Helgåsen. På grunn av sin mors sykdom og dens smittefare, var de fleste på Helgåsen imot at hun skulle dit, men til slutt blev det likevel hennes nye heim.

«Da jeg reiste fra Tveråholman, så felte jeg ikke en tåre, heller ikke da jeg kom til Helgåsen og far tok farvel. Men da jeg flyttet derfra i 1925, da gråt jeg», forteller Ragna.

Hva Arnt følte da han kom tilbake til en kald og tom tømmerstue den romjulskvelden, det vet ingen.

«EN' MORTINUS PÅ HØLMÅM».

Ragnas far, Arnt Martinus Antonson (1853 - 1918) var født på Ytterøen pr. Levanger. Hans far var «sømand Andreas Høvaag», hans mor er for oss ukjent.

Sine unge år tilbrakte han i Skogn, og fra den tid foreligger det lite av opplysninger som kan danne grunnlag for å framstille den epoken i hans liv.

Det er fortalt at han gikk skomakerlæren på Verdalsøra, men når han kom til Verdal, er noe uklart. Til Helgådalen og Vera kom han som kramkar og delvis slåttekar, og fra den tid fødtes sikkert tanken om bosetting på Tveråholman. Det er også fra den tid at han fant den kvinnen han skulle dele livet med.

Noen tilknytning til fjellet hadde han ikke, heller ikke medfødte egenskaper som jeger og fjellkar, og ut fra den bakgrunn er det noe underlig at han bosatte seg på Tveråholman.

For Arnt, og forøvrig mange med han, som kom ny og ukjent til bygda, så vandret ofte ryktet foran, og ikke alltid til dens heder. Det kan være ting og opplevelser i unge år som kan ha påvirket han til å søke ensomheten på Tveråholman, men det kan også være andre årsaker, slik at det blev en nødvendighet å flytte dit. Eventyrlyst er det tvilsomt det var.

Om mangt som er fortalt om han, så kan en med sikkerhet si at han ikke såg sin oppgave i livet å fremheve seg selv, for hans livsveg var smal og hans karakter var av en slik art at han aldri søkte etter ufred og ubehag. Han var med andre ord en omgjengelig mann for de få som var tiltrodd hans vennskap, og ikke minst sin egen familie.

Det er trist at det folk stort sett minnes og forteller om Arnt, er ting som hendte siste årene han bodde på Tveråholman, da sykdommen hadde knekt han og sløvet hans fornuftige tankegang. Slike historier fortjener ikke hans ettermæle, de gir et helt feilaktig bilde av han - han som med stor vilje og mot satset alt og mistet alt.

Sjølhjulpenhet og nøysomhet var hans sterke egenskaper, og det preger hans livsførsel og det livsverk han la igjen på Tveråholman, og det må tvinge fram den største respekt og beundring. Og ser en det ut fra de midler han hadde til disposisjon, så må en si at

han løste sin oppgave med stor dugelighet.

Fornuftig var han da han først valgte å bebygge Tveråholman, han holdt seg til jorda, for den gav til en viss grad litt lønn for strevet. Det var langt sikrere enn jakt og fangst.

At han klarte å få til så mye slåtteng at han kunne fø fem kyr, som det var på det meste, og dermed holde sulten utenfor stuedøra, det vitner om ansvar og stor innsats.

I dag ligger det store nedgrodde steinrøyser rundt omkring boplassen. Det er tause vitner over en arbeidskar som unte seg få gleder i livet, og som aldri i sitt livs gode år lot muskler og sener få dovne under vadmeststrøya.

Det hendte sikkert mang en gang at Arnt etter en lang og slitsom vandring måtte ha natten til hjelp for å komme heim, mørke høstnetter som lyse sommernetter. Unte han seg en liten hvile på Haukberget, en slik natt, så ville hans øye kunne skue en storslagen natur. De gråbrune tømmerhusene som var hans heim ved Tveråa ville da få en ramme så vakker som selv en sliten fjellkar ville dvele ved.

For i slike netter ville Hestryggen, som beskytter Tverådalen i nord, ligge der myk og var mot synsrande. Liene opp mot Seterfjellet - tungsindig og frodig - og gi sommernatten ro og harmoni, før solen bryter morgendisene og skjenker Tverådalen en ny og ubrukt dag.

Dette var Arnt sin dal, eller rike, ikke rart at han ikke ville forlate den frivillig, selv om hans hverdag der var formet med hardt slit og trange kår.

Den 8. desember 1909 blev Arnt hentet fra Tveråholman for siste gang. Motgang og ensomhet i årene etter adskillelsen med kone og barn var en del av årsaken til hans sykdom. For Arnt var en syk mann, både på kropp og sjel, de siste årene han var på Tveråholman. At myndighetene såg det som sin plikt og en nødvendighet å få han bort, må til en viss grad kunne godtas. At fattigfolk blev behandlet med lite heder og verdighet i slike tilfeller, det hendte langt flere enn Arnt.

For etterslekten vil hans siste tur framover Tverådalen og den videre reisen til sykehus i Bergen etterlate mange vemodige minner som det ingen hensikt har å nevne. Vi vet at det blev en vanskelig reise, og sikkert lange og triste år før han døde en gang i årene 1918-1920.

TVERÅHOLMAN ETTER

FRAFLYTTINGA

Et kapittel i slitets saga blev avsluttet med Arnts reise, men Tveråholman blev ikke glemt av den grunn.

For en del av brukerne i Vera var det naturlig at de viste sin interesse for å utnytte de næringsmuligheter som Tveråholman og de omliggende områder gav. En tenker da på jakt og fiske og ikke minst på krøtterholdet, som for en stor del var basert på utnyttelsen av fjellslått og beite.

Den 9. desember 1916 blev det inngått følgende overenskomst mellom Værdalsbruket og Verdal kommune angående Tveråholman, hvor det bl.a. heter:

«Kommunen oppgav sin tidligere påstand om eiendomsretten til Tveråholman og den til sæter utlagte ca. 90 mål skog mot at disse 90 mål blir tillagt gården Storlunet i forbindelse med denne gårds øvrige skog. Kommunens bruk av Tveråholman sæter blir kun som slåtteland. Den utlagte husbehovsskog frafalles».

Vinteren 1924-25 var det tømmerdrift ved Tveråholman, og husene blev «restaurert», hvis en kan bruke et slikt ord i den forbindelse, og nytt til husvære mens tømmerdriften pågikk.

Senere i årene, fra 1930 og utover, var det Egil Erbe og Co. som losjerte der i forbindelse med rypejakta. Det var før «Erbehytta» blev bygd ved Bellingstjørna i Lakadalen.

Som kjent brant husene ned sommeren 1943, og den alminnelige oppfatning her i Helgådalen er at dette ikke var ved et vanlig uhell, uten at vi skal berøre den saken nærmere, men heller beklage at det hendte.

I dag er det bare Ragna og Harald som lever av Marie og Arnts barn, og Maren av Julie og Johans, av dem som engang bodde på Tveråholman.

For Maren Rønning blev ikke Tveråholman noe barndomshjem, men en kort stopp på livsvegen, som ikke gav så mange minner og opplevelser som for Ragna og Harald.

De minner som Ragna og hennes søsken blev tildelt, var ut fra tiden og omgivelsene i det samfunnsmønster, en stor belastning som de først i senere år er kommet over.

Da Arnt reiste nedover Helgådalen for siste gang, ønsket han å møte Ragna og Harald, som da var på skole i Kleppen og Bjartan. Begge hadde viljen til å oppfylle sin fars siste ønske, men våget det ikke og gjemte seg bort,

noe de senere har angret på mange ganger. For tidlig blev det skapt et uheldig bilde rundt Arnt som ufortjent rammet de uskyldige, selv om det hadde lite med virkeligheten å gjøre.

I høst, den 7. oktober, blev det avduket av bauta på Tveråholman til minne om Arnt Martinus Antonsen og hans familie som bodde der fra 1894 til 1909. Bautaen blev reist av Helgadal i.l., og formannen i «Tveråholmkomiteen», Ole J.Haugan, holdt avdukingstalen, der han bl.a. oppfordret alle som vandret i skog og fjell til å verne om Tveråholman.

ELGJAKT

Jaktlaget hadde felt sin første elg, og om kvelden ble det - selvsagt - en durabel «dotsup» på hytta. Utpå kvelden måtte en av jegerne ut et nødvendig ærend. Da det varte og rakk før han kom inn igjen, fant kameratene ut at de måtte se etter om han hadde «gått åt». Men nei da, de fant han på bena. Han stod og stødde seg mot hytteveggen borte ved nåva. Det regnet, og en jevn vasstråle rant ned fra takrenna like foran han. På spørsmål om hvordan det gikk, svarte han: «De henne ferstær æ itjnå tå. Æ må da vel pess mæ dønn ferdærva i kveill».

MER ELGJAKT

Nok en elg var sendt over til de evige jaktmarker, og «dotsupene» ble både mange og sterke utover kvelden. Da det lei på, måtte han Ola ut og slå lens. Det begynte å bli adskillig ugreitt for han Ola, og det bar ikke bedre til enn at han uforvarende fikk takk i knivslirren og holdt fram. Omsider vart han oppmerksom på at det rant nedover langs låret. Da såg han nedover seg og sa: «Lek du nedme roten nu, din dævel!»

norflor hageprodukter

Stabilkantstein Bedkantstein
Hageheller Gressarmeringsstein
Knekkheller Hagemurblokker
Støttmurblokker Portstolpe
Blomsterurner Forskalingsblokk
Splittstein Blomsterkasser
Gjerdestolpe Parkeringskloss
for sykler

— et kvalitetsprodukt
fra

Norcem Betong

Avd. Verdal

SPRAKK DEN

Slik kan det gå med alle hydraulikkslanger.
— Når uhellet er ute er det godt å vite at vår

**KVIKK-SERVICE PÅ
INDUSTRIOMRÅDET**

Oyhaugen

Trøndelag, 7650 Verdal
Tlf. (076) 78 073

**8 1/2 + 1/2 = 9% innskuddsrente
får De i**

Forretningsbanken

Dette bildet av Tveråholman er tatt av J. Muus Falk under høstjakten i 1934 og viser fra venstre: Advokat Farem, Torbjørg Storlunet, Ola Olsen, Torleif Hoff, Egil Erbe og Olaf Storlunet.

Huset til venstre, som hesten delvis dekker, er stuebygningen som Arnt bygde i 1894, som her er flyttet og bygd i lag med uthuset.

Etter de opplysninger vi har, er også uthuset det opprinnelige, men blev ombygd i forbindelse med tømmerdrifta, med oppholdsrom på låven og stall under.

DÅRLIG SKISMURNING.

Jeg kunne vel være omkring 8-9 år den vinteren jeg fikk et par skispøddua som sikkert ikke var av beste kvalitet. Men de var god nok for meg. Og brukt ble de da også. Så var det en dag jeg var ned i bakkan og skulle renne på ski. Men det var klabbføre og skiene ble helt runn. Motet var ikke akkurat på topp. Som jeg sto der «vonbroten og djupt såra» kom Ole Klukken på ski ned Ulvillberga i vill fat. Jeg tok ei ski under kvar arm og sprang heim det forteste jeg kunne. Denne mystiske gåta måtte bli løyst. Det var så greitt med far: Han visste ingen ting. Verre var det med Elling og denne ulielige fliren. Han Ole «smol», sa han. Smol? Jeg visste at far smol separatorene, men at noen smol skiene det måtte være reine galskapen. Elling sat med samme fliren og ville ikke fortelle hva Ole smol med. Jeg var ikke dommere karen enn at dette skulle jeg finne ut

sjøl. Jeg bar skiene på låven og henta øks og morakniv. All snøklabb måtte bort. Når skiene var reingjort henta jeg grønnsåpe og jemna ut over. Men nei, da. Skiene var like sta. Nytt spørsmål til Elling: Ka smol en Ole med? «Æ vill itt fertæle». Det skulle han ikke sagt. Nå forsto jeg hva Ole smol med. Under haudyna til Elling lå det ei flaske konjakk. Jeg lura med meg flasken på lpven. Der sto skiene oppreist med bretta ned. PLOPP. Skiene fikk en herlig omgang både punn og på. Litt betaling måtte Elling ha for fleipfliren.

J.D.H.

Det var i krigens dager og da var det ikke alltid så enkelt å reise med rutebilen. Det ble på langt nær nok sitteplasser, men det var det ingen som tok høytidelig. En høstdag skulle jeg en tur på Øra. Når bilen kom til Ulvilla var han mer enn full. Olai Langdal hadde klønt seg fast på taket. Ved Ulvilla sto det

mange som skulle være med på Øra. Vi krabba oss inn best vi kunne. Torvald Reitan ble sittende i gulvet. Når bar det så smått i retning Øra. Når vi kom til Holmsbrua ropte Torvald med høy røst: «Pass dokk æ får sunnutrekk, så æ kjem te å gjørrå reint bol.»

Ved Vola tok det til å snø. Og da vi kom til Landfald stansa Sevaldsen bilen. «Vi kjem itj lenger, æ sjer itjnå, fer vindaugspusseran hi stansa». På ett eller annet vis kom jeg ut av bilen og krabba opp på panseret og drev vinduspusseran med handmakt, så vi kom da omsider på Øra. Litt kalt var det å sitte på panseret. Men enn han da, stakkaren på taket?

Da vi betalte billettene sa Olai: «Ætte rett så skuill æ ha betalt minner enn de anner.» «Nei», sa Sevaldsen. «Ætte rett så skull du ha betalt meir enn de anner, fer du hi fått sjett dæ om, du som hi setti på takji.»

J.D.H.

HENDELSER FRA TRESKOALDERENS TID

Som en 10 aarig opstart i Norge, havde jeg alerede greie paa noget man kaldte; Barne-Alderen, Konfirmations-alderen, Ungdoms-Alderen osv. Men syntes det var for lang en periode fra Barnealderen til Konfirmation alderen uten navn, og kalder den «Tresko-Alderen». Saa nu hørte jeg altsaa med til Tresko-Alderens tid. De fleste i den tid og alder trasket paa og gik i Tresko dagen lang. Det verste for mig var at jeg og Treskoen blev aldrig gode venner, vi existed mest sammen i fiendskab; for den stive og ubøielig Tresko var altid ferdig at føre mig ind i ubehageligheter, forlegenhet og ærgelser.

Jeg haaber ingen misforstaar mit inlæg her. Jeg skriver ikke for at undervurdere Treskoens nytte og brukbarhet. Jeg skal bare skrive og mane frem nogle «komiske» træk fra min og Treskoens samkvem.

Ret tænkt og sagt, er at Treskoen var intet at skamme sig over. Vi gik jo nesten alle i Tresko dagstøt, til og med paa skolen i Bjertum. Jeg tror at Treskoen var en velsignelse for smaafolket i de trange Dalstrøg i Norge paa den tid. Intækerne var smaa, og det var tungvint for mange og fungere paa den rette side av økonomien. Her var Treskoen noget som fylgte en stor plads, den var ogsaa let at becommen.

Far min var en god Tresko-maker og laget en mangfoldighet av Tresko. Vi begynte selv at bli en stor familie, og mange naboer trængte Tresko, men kunde ikke lage dem selv osv. Men der var mange gange han Far klaget og ymted han var i stor knipe, for somme folk vilde have sine sko «Store paa insiden, og smaa paa utsiden». Og han paastod bent frem at hu mor var vanskelig aa tilfredstille, for hun fordred at

Treskoen var stor og rummelig paa innsiden men smaa og pen paa udsiden.

Min egen misnøie og foragt for Treskoen, kom naturligvis mest av min stolthed. Vi 10 og 11 åringer begynte aa bli svære karer i den alder, og saa i skolen var der nogle som alt havde faaet Lædersko. Somme av disse kunde være yngre end vi, men rappere paa foten. Saa hver gang vi havde kap-springing og lignende paa skolen, vandt dei prisen No. 1, mens vi som tilhørte «Tresko-brigaden» blev no. 2. Og det var snart gjort aa snuble i Treskoen, og bli liggende flat paa marken. Alt dette var utaalelig, kan man skjønnere, serskjilt for oss som var noget til karer. Og derfor fik da Treskoen sin fortjente dom, for den førte oss bare ind i elendigheita.

Jeg havde ofte hørt den paastand at Treskoen var saa god og varm paa foten. Dette udsagn tvilte jeg meget paa. Min erfaring var at om vinteren kom det sne baade ind i framenden og bagenden paa skoen, og om sommeren var der vand som kjiss-kjass mellem strømpen og skoen for hvert steg man tog. Dette var ikke varmt paa føtterne.

Saa blev det Amerika reise i min tolv aars alder. Først var vi unger til Arnt Lilenget Helmo, som laget Læder-sko til reisen. Men tror du ikke at naar vi kom til Amerika var Treskoene med ogsaa. Dette var en ærekrænkelse for mit store Jeg. Nu var jeg fast bestemt paa at ingen magt i verden skulde sende mig paa skole i Amerika med Tresko paa føtterne. Og det blev ingen magt som forsørget det heller, og glad var jeg. Men jeg maatte være snild gut og gaa i Tresko naar jeg var hjemme fra skolen. Denne ydmygelse fik jeg bære paa et aars tid til.

Her i Amerika var «Jord-bunden» anderledes end i Norge, ingen sand i jorden, bare dyb-svart mull-jord. Naar de regnet blev veier og stier en seig sørpe, og før du sanset det ofte, sat treskoen fast, foten glat ut og der stod du i sørpa i bare strømpen. I min ydmygelse maa jeg tilstaa, at noget saadant hendte ikke hver dag, men de hendte ofte nok efter mitt skjønn. Og Treskoen og Jeg var enda ikke kommen til nogen forlignelse.

Ikke langt fra vårt hjem randt en liten Elv. Om vaaren var der meget vand i den og en brusende fart. Der var fisk i elven, og gutterne i nabolaget som jeg var allerede kjendt med gik ofte og fisket, aa Dei vilde ha mig med. Jeg vilde være jamgod med De andre og trasket med dem i Tresko. Skikken var at spire fisken fra land paa begge sider av elven. Men det hendte ofte at Fiskingen blev saa Spendende, at gutterne hopped ned i vandstrømmen for aa se fisken bedre, og jeg som vilde være jamgod med de andre gjorde ligedan. Men ak og ve: I min uforsigtighet glat en sko av for meg med strømmen i fykende fart. Det blev en hel hurjumhei med søken efter Treskoen. Og saa langt som jeg kan huske tilbage nu, saa fantes ikke den tresko mere. Den Tresko som var igjen stod der som en enkemand, men fik nok en skikkelig ende av tidens tand. Og nu 80 aar og mere, er vist ogsaa jeg forandret, for nu sitter jeg her og ønsker at Jeg havde mig et par Tresko. Men dessverre nu findes der ingen Tresko maker mere, som kan lage tresko som er stor paa innsiden og liten paa utsiden.

Johs. O. Klukken

Langnes og Bakkan

BLIKKENSLAGER OG
VENTILASJON

Telefon 78478 - 79898 — Verdal

SPARING MED SKATTEFRADRAK ER VÅRT BESTE
SPARETILBUD TIL DEG.

Verdal Sparebank

Filialer: ØRMELEN OG VINNE

LADA - MOSKVITCH - VOLGA

CAMPINGVOGNER

VAREHENGERE

**B.T.B.
SENTRET**

Innehaver: Arne H. Johansen
Tlf. 78960 - 7651 Verdal

Nybyggere av finsk ætt ved Veressjøen

fra slutten av 1700-årene

Tron Tronsen kommer til Vera.

Slik forestiller tegneren seg at det var da Tron Tronsen kom flyttende fra Trysil til Vera like før år 1800.

Tradisjonen forteller at han bar med ei geit på bakmeis. Kona Berte bar den årsgamle sønnen Andreas. Dessuten var hennes søster Inger Andersdatter med i følget.

Tegning: Steinar Berg

Bakgrunnen for dette stykket

Det var Reidar Prestmo som da han var kursleder i slektskurset siste vinter kom over problemet Inger Andersdatter, som måtte være kommet innflyttet hit til Verdal, men hvorfra? Først ble lokalkunnskapene forsøkt. Eline Snekkermo og Ingvald Tronsmo hadde begge noe kjennskap til saken. Inger Andersdatter kom i følget til Tron Tronsen, og hun var bare 10-11 år gammel da, og de hadde visst kommet fra Østlandet. Etter først et mislykket forsøk ved Statsarkivet i Hamar da det ble forsøkt med Hoff prestegjeld, ble etter hvert Trysil peilet inn. Og her ble det fullklaff. Det har etter hvert lyktes Prestmo å få tak i mange opplysninger, og det viste seg at det har vært en masseutvandring fra Trysil hit til Verdal på den tiden. Og en annen interessant ting kom opp: Flesteparten av disse folkene hadde sine aner tilbake til de såkalte «rugfinnene» som kom fra Finland til Sverige for å lære svenskene å dyrke rug på 15-1600-tallet.

Da det viste seg at mye folk i Helgådalen og Verdal forøvrig kan føre sin slekt tilbake til disse innvandrerne som kom til Vera rundt år 1800, ble det enighet om at saken kunne ha interesse for Helgådals-Nytt. Reidar Prestmo, Håvard Elnes og undertegnede ble da enige om å gå sammen om arbeidet og ansvaret. At Reidar Prestmo har tatt det tyngste løftet er det ingen grunn til

å legge skjul på. Han har både skaffet skriftlige opplysninger om «Trysilfinnene» til bakgrunnstoff, og han har hatt arbeidet med å forsøke å rekonstruere de forskjellige slektene etter disse innvandrerne. En oppgave som slett ikke har vært enkel, da disse folkene jevnt over har vært flinke til å flytte på seg. Prestmo vil da også ha gjort det helt klart at det kan forekomme «huller» i disse slektsregistrene, det kan være noen av etterkommerne vi ikke har

klart å oppspore, og han er interessert i å høre fra de av avisas lesere som kan vite av mere. De forskjellige slektene er heller ikke fulgt like langt, særlig har det vært problemer med dem som har flyttet ut igjen.

Men vi tør trygt påstå at vi med denne saken har klart å kaste lys over en epoke i vår lokalhistorie som hittil har vært ukjent for de fleste.

Johs. Overmo

Familien Snekkermo 1915.

Foran fra v.: Håkon, Hans, Einar og Anna. Bak fra v.: Nils, Ole, Eline og Maria.

Håvard Elnes:

At mange her i Helgådalen og bygda forøvrig har sine røtter fra finnlendere som innvandret til grensetraktene i Trysil og Solør distriktet i slutten av 1600-tallet er det vel få som har kjennskap til. Denne finneinnvandringen hører til et av de merkeligste kapitler i vår historie og beretter om en hard og umenneskelig kamp, bråtebrenning og hardføre fangstmenn i stadig kamp for en bedre tilværelse.

Bakgrunnen for denne innvandringen var at Gustav Vasa først på 1500-tallet innførte smeder fra Finland i den hensikt å lære opp svenskene i å arbeide i jern og stål.

I dette tidsrommet var innvandringen forholdsvis liten, men da Gustav Vasa's sønn Karl (senere Karl IX) ble hertug over flere len, bl.a. Värmland, tok innvandringen seg stort opp. Hertug Karl hadde hørt om finnlend-

erne og deres bråtebrenning eller «rugfall», en form for korndyrking som han mente ville passe bra i Värmland, og han lovet gode vilkår, fri for skatter i syv år, til de som ville komme.

Enkeltvis og i store flokker kom finnene, de fleste fra Savolaks, men også mange fra Rautalampi og Porkkala. Etter en lang og hard vandring over eller rundt Bottenviken, med en ku dlingende i band og litt korn i neverkonten, kom de og slo seg ned i Ångermansland, Helsingland, Jämtland, Herjedalen og Dalarna.

Vel fremme begynte røyken å stige opp i liene, dyrebart korn (rug) blev sådd i brenningen der storskogen var felt og brent, dyregreaver ble oppgravd og jegere og fangstmenn tok bjørnespydet og dro inn i de uberørte skoger.

Det var sikkert med tungt hjerte de forlot sine gårder og sitt fedreland og

innvandret til Sverige, til tross for undertrykkelse, krig og uår i redselsherredømmet til landshövdingen Klas Flemming.

På denne måten blev øde og store skogområder kolonisert i den hensikt å brenne ned skogen, som dengang var verdiløs, til fordel for dyrking av korn og andre matnyttige vekster, som det var stor mangel av. At den svenske kongen i disse ufredstider trengte våpen, var også av betydning i denne «innvandrerplanen» til Hertug Karl, for med hjelp av finnene som tidligere er nevnt som flinke smeder og håndverkere, kunne også de store myrområdene i grensetraktene som var røde av jern utnyttes bedre.

I begynnelsen hadde finnene det bra, men utover 1600-tallet ble det fra svenskenes side et omslag i holdningen til innvandrerne. Som jegere og fangst-

menn kunne svenskene ikke ta opp kampen, og det ble ikke lenge før de begynte å forfølge finnene. De kom mannsterke, brente ned finnenes hus, ødela avlinger og drev dem lenger og lenger innover skogen. Motstanden økte, og da «Tredveårskrigen» kom, lot svenskekongen Gustav Adolf (sønn av Karl IX) kunngjøre at alle som satt på Statens grunn skulle løse inn sine heimer i den hensikt å skaffe penger til denne krigen.

Finnene som var kalt til Sverige av kongen på den tid hadde ikke skaffet seg skjøter på heimene sine, som nå ble løst ut av andre under en maktesløs kamp fra finnenes side. Mange menn ble sendt ut i krigen mens barn, kvinner og gamle ble jaget bort, og det er fra den tid og med bakgrunn i denne forfølgelsen at finneinnvandringen til Trysil og Solørdistriktet tok til.

At de senere skulle møte mye motstand og urettferdighet også på den norske siden av grensen er vel hevet over enhver tvil, men det gikk aldri så langt som til noen direkte forfølgelse.

I 1661 gav den store landkommissjonen en omfattende skildring av finnenes liv og levemåte som på mange måter gir et urettferdig bilde av de finske innvandrerne, men som samtidig viser en holdning som er representativ for den alminnelige norske borger mot sine nye landsmenn.

Vi siterer:

«Den ganske Almue beklager sig over den skade de svenske østfinner gjør på hans kongelige Majestets almenninger og store skoger. Ti foruden at det er et barbarisk folk som holder til udi nesten øde skoger og marker, flytter og fører de sig fra sted til andet, eftersom de efterhånden avbrenner skogene og det lyster dem selv at flytte. De overfarer det ganske land, rotter sig sammen 20, 30 og mere, så de nu er formidable for almuen, som ikke tør understå sig til at antaste dem i villnissene, mange i tall som de er og dertil gode skytt-ere.»

Årsaken til at så mange kom i konflikt med loven i sitt nye hjemland var i mange tilfelle deres forhold til jakt og fangst, men også deres bråtebrenning ble ansett som en trussel mot rettighetene til de fastboende bønder. En rekke rettsaker ble reist mot finnene med krav om bøter og i de fleste tilfelle med krav om å fraflytte sine bygglede bruk.

Dette forhold tvang sikkert mange

til igjen å gi seg ut på flyttefot, og innflyttingen av «Trysilfinner» til Vera sist på 1700-tallet har nok en del av sin årsak i dette. En annen ting som kan være en medvirkende årsak til innflyttingen er at Johan Widerøe Tonning kjøpte Værens- og Juldals almenning samt en del gårder og sagbruk i Ulvilla først på 1790-tallet, og han ønsket flere leilendinger i Vera. En tredje teori går ut på at innflyttingen har militær betydning.

I grove trekk kan en si at dette er den historiske bakgrunn for at mange her i Verdal går rundt med finsk blod i sine årer, og tallrik er de i dag, ikke bare verdalinger men folk over store deler av landet kan regne sin ættetavle tilbake til de første finske innvandrerne til Trysil-distriktet.

De finske innvandrerne var et sterkt og hardført folk, og deres historie bærer preg av en del mørke og uhyggelige sider som ettertiden har dramatisert enda mer uhyggelig og usannsynlig og skapt et uslettelig navn i den bygd det hendte. Slik som historien om Karitjønna på Veresfjellet. At slike ting har lite med virkeligheten å gjøre forandrer aldri den muntlige tradisjonen. Den mystikk Karitjønna har risset inn i folketradisjonen vil nok bli bevart for alltid.

Denne historien som her er nevnt gir på ingen måte noe realistisk bilde av innvandrerne til Vera, men grunnen til at det nevnes her er den sterke posisjon det har fått i folks bevissthet, og det beviser at ytterpunktene i menneskenes skjebne er det mest interessante og ømtålelige, men i mange tilfeller det mest realistiske, uten sammenligning forøvrig, i dette tilfelle.

Det var på mange måter et røynt og trakassert folk som kom fra Trysil til Vera rundt 1800-tallet. At de ble sett på som inntrengere og derfor var lite velkomne blant bygdebefolkningen er naturlig og sannsynlig, og fra den tid ble det skapt en uheldig holdning som etterslekter har bevart, slik at vi aldri har ytet dette folket som kom til Vera og andre deler av bygda vår den fulle rettferdighet.

Det er ingen tvil om at det var et stevstomt og hardt arbeidende folk, som løste sine hverdagslige problemer med nøysomhet og hardt arbeid og i tillegg var meget flinke jegere og fangstmenn. Men det må heller ikke legges skjul på at ikke alle var mors beste barn, men dette særpreger alle folkeslag, og ser en tiden og omstendighetene rundt innvandrerne an, så

må mange av de «uheldige» ting til en viss grad kunne rettferdiggjøres gjennom nød og matmangel.

Den første rydningsmannen i Tørberget i Trysil var Anders Olsen Kousmainen, stamfar til mange av innflytterne til Vera. De verdalinger som lever i dag og er mest i slekt med Anders Olsen er Eline, Håkon og Einar Snekkermo, Severin Trøbak og Adolf Aasan. Alle disse er i 9. ledd etter Anders.

Om Anders med det finske slektsnavnet Kousmainen foreligger det mange dokumenter, spesielt fra rettsaker som var stevnet mot han, og dette danner grunnlaget for å fremstille hans liv og samtid. Mye motgang og urettferdighet møtte han i livet, men han endte til slutt som en høyt respektert og rik mann.

Enkel og livsklok er vel et begrep som ofte er brukt om Anders Olsen Kousmainen og flere av innvandrerne med han, en livsresept som har fulgt dette folket gjennom generasjoner helt fram til i dag. Det er vel nærliggende å trekke fram en sammenligning som bevis for riktigheten i denne benevnelsen i søskenene på Snekkermoen. Einar, en enkel kar, fullstendig seg selv med lange og harde arbeidsdager i skogen, der forbruket av krefter har vært ualminnelig stort. Eline like enkel og med en medfødt arbeidsglede som fortsatt er i hevd til tross for hennes godt og vel 80 år.

Historien om innflyttingen av trysilfinner til Vera, er historien om den generasjon som befolket fjellbygda i en kort tidsperiode i årene rundt 1800. Det er en historie om særpreg som i mange tilfeller etterlater seg lite konkrete opplysninger og mange ubesvarte spørsmål, men likevel er den grunnleggende for Veras nyere historie.

Ved folketellingen i Vera i 1801 er det 8 av 11 ektepar som er fra Trysil og Solørområdet, men innflyttingen har hatt et større omfang, for Trysilboka nevner at langt flere har reist til «Værdalen». Og sikkert er det at mange flere familier har oppholdt seg her, ikke bare i Vera men også andre steder i bygda i en kortere tid, uten at vi har funnet opplysninger som bevis for dette.

Forholdene var vanskelige i årene rundt 1800, med store omveltninger, menneskelige lidelser, nød og elendighet, og med bakgrunn i de ytre forhold med krig ute i Europa og blokade av landet, blev årene 1801 og

1802 betegnet som nødsår. Senere, i 1808 og 1809, ble det krig med Sverige, og disse årene blev i Verdal kalt «Kommandotida». Her blev vi berørt av denne krigen i form av militære avdelinger som låg øverst oppe i Helgådalen. Vi vet at i 1809 førte major Coldevin, med utgangspunkt fra Brattåsen, en kolonne på 500 mann over grensen og mot Järpe skanse, og at det året før også var norske avdelinger over grensen. Ut fra dette kan en igjen stille spørsmålet: Var det landets militære ledelse som stod bak innflyttingen til Vera, etter som fjellbygda blev befolket med ca. 11 ektepar og ca. 48 innbyggere i løpet av en meget kort tidsperiode. At ingen av innflytterne var fra Jämtland, da giftermål mellom Kall og Verdal dengang var langt mer vanlig enn i dag, styrker denne teorien.

Årene rundt 1810 fremstilles som hungersår, og i september 1812 skriver biskop Bugge til Regjeringskommissjonen følgende:

«I denne egn og i dette stift er hunger og død viss. Ikke et havrekorn modent og bygget halvmodent og bort frosse. Jeg venter gyselige opptrinn».

I november skriver han:

«Landets forfatning er forferdelig. Det gjelder her ikke den enkelte bygd, eller enkelte mann, men ødeleggelsen er almindelig».

Den 11. januar 1813 skriver biskopen: *«Med blødende hjerter tenker jeg på vårt elskede Norge. Hva vil enden bli? Allerede nu dør folk av sult».*

Også her i Verdal var det flere døde enn fødte i årene 1813-1814. 1813 var det 78 fødte imot 112 døde. 1814 var det 57 fødte mot 180 døde.

Med bakgrunn i dette så oppfordret tiden med de vanskelige år som her er nevnt folk til oppbrudd og flytting.

Hvordan innflytterne i Vera opplevde disse nødsårene, er vanskelig å forestille seg i dag. Vi kan tenke oss de store familier som var utsatt for de største prøvelser i form av matmangel og ytre hendelser. Sikkert er det at mange måtte forlate Vera og søke til andre steder og mot en uvisss skjebne. Men hvor? Det er et spørsmål som er ubesvart.

Tron Tronsen

I folketellingen fra 1801 er Tron Tronsen Moldberget fjellbonde i Wæstre Wæren (i dag Tronsmoen). Han er 40 år gammel, og er innflyttet fra Åsnes. En innflytting som kan fastsettes med sikkerhet til år 1799 eller

1800. Med i hans følge da han flyttet til Vera var hans kone Beret Andersdatter (av Anders O. Kousmainens slekt), deres sønn Andreas, som må være født i året 1799, og videre Berets søster Inger Andersdatter. At det var flere i Tron's følge er trolig, men vi vet ikke hvem det var.

Ifølge den muntlige tradisjonen bar Tron eit geit på ryggen, fastreimt i ei bakmeis da han kom til Vera. Inger, som da var 10 år gammel, gråt og lengtet tilbake til heimen og foreldrene. Hun blev i 1821 gift med Jakob Johansen Ottermo, og de fikk to barn og senere mange etterkommere.

At Tron bosette seg i Wæstre Wæren, kan ikke bare tilskrives plassens skjønnhet, men til en viss grad tilfeldighetene. Om han følte en dragning i landskapet der som minnet om sine forfedres land med sjø og skog, skal være usagt.

Tron levde til i 1851, men da var det lenge siden han hadde drevet gården. Ifølge Værdalsboka har sønnen Andreas Tronsen vært bruker der en tid, men er senere utflyttet, muligens til Åfjord. Historien om Tron Tronsen er delvis ukjent, men den vil for alltid leve idet gården Tronsmoen har fått sitt navn etter han.

Mortenveien.

er et navn som har tilknytning til innflyttingstiden i Vera. Morten Mortensen var fra Trysil og sønn av den Morten Mortensen som var i Wæren nordre i 1801. Han blev gift med Agnes Gudersdatter fra Sandnesset, og døde i 1846, 68 år gammel. Han flyttet husene til Sørmoen (Sørvera) fra Wæren søndre der alle 3 gårdene var i lag. I 1836 driver og bruker han også Stormoen i Sul samtidig som han bruker Sørmoen i Vera.

Morten, som sikkert var en stordriver, hadde ei bestemt veglei når han for over fjellet mellom Stormoen og Vera, som den dag i dag kalles Mortenveien.

Vinterleia for denne vegen er, ifølge Ingvald Tronsmo: Gjennom Sørverevassdalen over mot lille Bellingen, vest om Glupen, opp mot Drivsjøen, vest mot Hederliklumpen og fram til Tømte i Sul, med andre ord passasjen over Juldalen fra Vera til Sul.

Ole Johnsen Bringsås

er i Storlunet i 1801, men kom til Verdal tidligere, da hans sønn John er født i Kulsli i 1800. Ole var gift med

Anne Tronsdatter, søster til Tron Tronsen i Wæstre Wæren. De hadde 6 barn, men nevnes her bare deres tre sønner: Jon Almeningsåsen, Ole Dyrhaugen og Peder Wæren.

Da «Bringsen» var i Storlunet er det fortalt at han brukte å leie hesten sin til den plassen frampå Veresfjellet der det tidligst blev grønt om våren. Siden flyttet han dit, bygde opp hus og levde muligens der helt til han døde i 1829, 57 år gammel. Plassen har fått navnet Bringsåsen, som sikkert er oppkalt etter hans forfedres heim Bringsåsen i Norra Finnskog i Värmland.

En annen plass som har sitt navn og tilknytning til «Bringsen» i Vera i den tiden er Bringsvollen, setervoll til vestre Nordvera, som ligger nord for Aurretjønn. Peder Brings bosette seg der i en kort periode.

Den siste av «Bringsslekta» som bodde i Vera var John Pedersen Bringsås, sønnesønn av «Gammel-bringsen». Han var forpakter i Østre Nordvera i 1882 mot en avgift på kr. 29,60 og kår til «Kvennmo-Marit». Jon hadde gården til 1898, forteller Ingvald Tronsmo, som sammen med Eline Snekkermo har fortalt oss det lille som finnes av muntlig tradisjon om innflyttingen til Vera sist på 1700-tallet.

Reidar Prestmo:

FOLKETELLINGEN I 1801

Wæresbygden: Nord Wæren.

Morten Mortensen, husb. 50 år. Fjeldbonde med litt jord. Trysil.

Marta Andersdtr. kone. 54 år. Trysil.

Morten, søn. 23 år. ugift.

Arent, søn. 17 år.

Marta, dtr. 20 år. ugift.

Kari, dtr. 12 år.

Wæhren:

Gudmund Hansen, husb. 42 år. Fjeldbonde. Åmot.

Kirsti Andersdatter, kone. 42 år. Trysil

Anders, søn. 13 år.

Kirsti, dtr. 15 år.

Lucas Jonsen, mand. 38 år. Inderst. Verdal.

Anna Olsdatter, kone. 50 år. Verdal.

Wæhren:

Samuel Eriksen, husb. 36 år. Fjeldbonde. Sverige.

Helena Henriksdtr., kone. 44 år. Trysil.

Lisbet Samuelsdtr., dtr. 12 år.

Sør-Wæhren: (Sveet)

Peder Johnsen, husb. 44 år. Bonde?
Trysil.
Ragnhild Olsdtr., kone. 42 år. Trysil.
Jon, søn. 15 år.
Ole, søn. 14 år.
Inger, dtr. 1 år. født i Vera.

Ditto:

Erik Olsen, husb. 40 år. Fjeldbonde. ?
Marit Olsdtr., kone. 34 år. ?
Ole, søn. 14 år. (født i Vera i 1789)
Peder, søn. 10 år.
Inger, dtr. 4 år.
Ingeborg, dtr. 2 år.
Erik, søn. 1 år.

Sør-Wæhren:

Ole Nilsen, husb. 44 år. Verdal.
Beret Amundsdtr., kone. 54 år. Verdal
Ingeborg Olsdtr., dtr. 13 år.

West Væren: (Tronsmoen)

Tron Tronsen, husb. 40 år. Fjeldbonde
Åsnes.
Beret Andersdtr. kone. 28 år. Trysil.
Andreas, søn. 2 år.
Anne, dtr. 1 år. født i 1800 i Vera.

Inger Andersdtr., 12 år. Trysil.

West Wæhren:

Peder Tronsen, husb. 51 år. Fjeldbonde.
Åsnes.
Lisbet Danielsdtr., kone. 41 år. Åsnes?
Tron, søn. 10 år.

Wæhren eller Storlunet:

Ole Johansen, husb. 29 år. Fjeldbonde
(Bringsås) Værmland.
Anne Tronsdtr., kone. 31 år. Åsnes.
Olianna, dtr. 6 år.
Anne, dtr. 4 år.
Jon, søn. 1 år. født på Kulsli i 1800.

Storlunet:

Ole Tronsen, husb. 52 år. Fjeldbonde.
Åsnes.
Paternille Petersdtr, kone. 41 år. (fra
Sønsterud) Åsnes?
Tron, søn. 10 år.
Anne, dtr. f. i 1798 etter Åsnesboka.

Far til Tronsen var Tron Pedersen
Moldberget (1719-1801) han hadde og
en datter til, Lisbet gift med Henrik
Paulsen Moldberget.

Anders Olsen, 43 år. ugift. Inderst.
Trysil.
Erik Josefsen, 48 år. ugift. Muligens f.
på Kvello v. i 1756.

I alt 48 personer i Vera i 1801.
Derav 11 ektepar. 9 par er ikke i frå
bygden.

SLEKTEN KUOSMAINEN'S FORGREININGER TIL VERDAL

Som stamfar til denne slekten regnes Anders Olsen Kuosmainen født i Oresjö i Dalarne i Sverige i 1627 av finske foreldre. Kona, Marta var født ved «det store kobberverket» ved Falun av finske foreldre i 1638. Hun var datter av Paul Ruaatikala, den eldste finne i Hofprestegjeld og den første finne som bosatte seg i Rotberget. (Ruaatikala) Rotberget ligger øst for Grue ved svenske-grensa. Anders og Marta kom over grensa frå Sverige og slo seg ned i Tørrberget i Trysil som nybyggere. Men arbeidet seg etter hvert fram til velstand. I 1686 sådde de 4 tønner rug. Holdt 5 hester, 20 naut med stort og smått og 20 småkrøtter. Svært mange er det i dag som kan regne Marta og Anders Olsen Kuosmainen blandt sine eldste kjente aner.

De som vil lese mere om denne slekten henvises til Trysil bygdebok, serleg bind 3 har mye stoff om slekten og slektsgårdene på Tørberget. Så en sterkt forenklet anetavle:

- A. Anders Olsen Kuosmainen f. i Dalarne i 1627, + før 1703.
* Marte Paulsdatter Raatikainen f. ved Falun i 1636.
- B. Anders Andersen Kuosmainen f. i 1666.
* Anniken Larsdatter f. i 1664.
- C. Anders Andersen Tørberget f. i 1713. + 1793.
* 1741. Berte Persdatter Tørberget f. i 1720 + 1787.
- D. Anders Andersen Tørberget f. i 1742. + 1794.
* * 1768 Ingrid Olsdatter Nyhus f. i 1750. + 1805.
Etter Trysilboka hadde de 9 barn.
Det er to av disse barna som kommer til Vera i 1798-99.
- E. 2. Berte-Beret Andersdatter Tørberget f. i 1773.
* 1797 Tron Tronsen frå Moldberget i Åsnes f. ca. 1761. + 1851.
- E. Inger Andersdatter Tørberget f. i 1789 + etter 1865. 8.
* 1821. Jakob Johanesen Ottermo v.f. ca. 1780.

* Ingrid har en bror Anders Olsen f. i 1757. (Etter Trysilboka) og det kan være Anders Olsen Væren. T-boka gir ingen opplysninger om at han er blitt gift eller er død i Trysil.

BYGGMESTER**Oddmund Kvernmo****AUT. ENTREPRENØR**

Tlf. kontor 78 940 - Tlf. privat 78 434

Verdal Rørleggerforretning

RØR — VARME — SANITÆR — OLJEFYR

TLF. (076) 78 220

Ætta etter Berte Anders dtr. og Tron Tronsen. Vera.

Vi har funne 7 born, men det har vært vanskelig å finne ut hvor det er blitt av de forskjellige.

B. 1. Andreas Tronsen f. i 1798/99.

* 1839. Kjersti Elias dtr. f. ca. 1808.

De hadde Tronsmoen en tid, men har så reist ut av bygda.

B. 2. Anne Tronsdtr. f. i 1800, ug., døvstum, + 1885 på Bredingsvald.

B. 3. Tron Tronsen f. i 1803 i Vera. Ukjent hvor han reiste.

B. 4. Marta Tronsdtr. f. i Vera i 1806.

* 1845 em. Ole Bårdsen Helgås f. ca. 1797.

B. 5. Johannes Tronsen f. i 1808 i Vera, + ug. i Sør-Vera i 1867.

B. 6. Ingeborg Tronsdtr. f. i 1810 i Vera. Ukjent hvor hun reiste.

B. 7. Ole Tronsen f. i Vera i 1813. + 1874.

* 1845. Karen Peders dtr. f. ca. 1819/20 i Kall. + 8/8 1914.

De reiste til Namsskogan i 1856/57. Ei datter Tibertine f. 1860 har etterslekt i Namdalen.

B. 4. Marta og Ole Bårdsen Helgås hadde to barn.

C. 1. Bergitta Olsdatter f. i 1838. Hun hadde to barn.

D. 1. Karen Oline Kristiansdtr. f. i 1870, + 1959. (Far, borsmed Kristian Jonsen frå Skogn.) 1889. Jon Olsen Haugdal f. i 1866, + 1948.

E. 1. Odin f. i 1889, + i Alaska i 1975.

* Jessie (Av norsk/svensk ætt).

E. 2. Aneus f. i 1891.

* 1921. Emma Sefanias dtr. Bjørnmælen f. 1900, + 1966.

E. 3. Emma Berntine f. i 1896

* to ganger.

E. 4. Bernhard Haugdal f. 1900.

* Edel Olsdtr. Bratli f. i 1916.

E. 5. Bjarne Haugdal f. i 1904.

* Oddvor Olsdtr. Bratli f. i 1914.

E. 6. Johan Haugdal f. i 1909.

* Else D. Falstad f. i 1924.

E. 7. Marius Haugdal f. 1912.

* 1942. Olaug Olsdtr. Sagen f. i 19 ?

D. 2. Marta Hågens dtr. f. i 1875. (Far Hågen Malmo).

* Sefanias Pedersen Bjørnmælen f. i 1866.

E. 1. Emma

E. 2. Petra

E. 3. Håkon

E. 4. Ingemar

E. 5. Sivard

C. 2. Maria Olsdtr. f. på Helgåsmoen i 1846.

* 1870. Martin Jonsen Landstadhågan, f. i 1852. De bodde på plassen Okkelenget frå ca. 1870 - til sist i 1880 åra. De 7 første borna er født der, men Olaf er født på Hallemsmyra.

D. 1. Oline Martinsdtr. f. i 1871.

* Julius Nygård, Skogn.

D. 2. Julie Martinsdtr. f. i 1872.

* ? Orsa, Jämtland.

D. 3. Johan Marius Hallem f. i 1874.

* Mette Øyen frå Levanger. Bodde i Stabelstuen. 11 barn.

D. 4. Ole Martinsen Hallem f. i 187?

* Oline Øyen frå Levanger. Bodde på Levanger.

D. 5. Oleanna Martinsdtr. f. i ?

* farmer Klongland. Reiste til Iowa, USA. 8 born.

D. 6. Theodor Martinsen Berg f. i ?. Reiste til Iowa, USA.

* Betty. (Svensk).

D. 7. Petra Martinsdtr. Hallem f. i ?, ugift.

Arbeidet mye hos Thomsen's.

D. 8. Olaf Martinsen Hallem f. i 1892.

* 1917 Maria Jonsdtr. f. på Elverum v/Midjo Ogdal i 1897.

Ole Tronsens datter Tibertine f. i 1860 vart gift i 1878 i Trones kirke på Namskogan med Elling Mortensen Småvand frå Røyrvik. De bodde på plasen Elstadøya i Harran, like ovenfor Fiskumfoss. Det finnes i dag en god del etterslekt etter desse to i Namdalen.

VUKU AUTO

NYE OG BRUKTE BILER

SUBARU — FIAT

Sv. Langnes Eftf.

Brødrene Berg

MØBELFORRETNING

Verdal, tlf. 78608

Levanger, tlf. 81390

Verdal Broderi og Moteforr. A/S

BRODERI — BARNETØY
MOTEARTIKLER

Tlf. 78324

R. Falstad Eftf.

KARL M. J. HOAS

Optikermester

7650 Verdal — Tlf. 78135

Ætta etter Inger Andersdatter f. på Tørberget i Trysil i 1789.

Det var ei fortelling om Inger som vi fikk høre, som gjorde at vi kom på sporet etter opplysninger om folket frå Trysil, Åsnes og Värmland som like før år 1800 kom og befolka Vera.

Inger var den yngste i søskenflokket av pikene og Berte eller Beret som var gift med Tron Tronsen var den eldste av pikene.

Det vart fortalt at Inger som var 10 år vart med frå Trysil som barnepike til storesøster på bruket Vester-Vera eller som det i dag heiter, Tronsmoen. Fortellingen gikk ut på at Inger hadde gråte mang ein gong de første åra i Vera og ønska seg tilbake til mor og søsken i Trysil. Men Inger kom visst aldri til Trysil mere. Hun vart gift her og etter-slekta ser slik ut:

A. 1. Inger Andersdatter f. i Trysil i 1789, + etter 1865.

* 1821 med Jakob Johannessen Ottermo v. f. ca. 1794.

Det er mye som tyder på at Jakob er sønn av Johannes Tostensen, Haugen og kona Else Henriks dtr. Johannes og Else bor i 1815 i Vera. Jakob er da muligens født i Lesja? Inger og Jakob har to barn, Else (uttales Æls) og Johannes.

B. 1. Else Jakobsdatter Ottermo v. f. 1823, + ?

* 1844. Ole Olsen Ottermo v. f. i 1820. 11 barn.

C. 1. Ole Olsen Ottermo v. f. i 1843. Sønn: Ole Snekkermo (fotogr.)

C. 2. Johannes Olsen Ottermo v. f. i 1844. Barn: Oluf (døvstum)
Edvard, John, Anders,
Oskar, Karen og Beda.

C. 3. Iver Olsen Trøbakk f. i 1853. Barn: Ole, Johan, Severin,
gift med Pauline fra Meråker. Elen Trøbak, Marit Green,
Oline Røe og Ingeborg Kolstad.

C. 4. Eilert Olsen Kolstadeng f. i 1862. Barn: Marta og Emma
gift med 1) Marit. 2) Jonetta.

C. 5. Elen-Anna Olsdatter f. i 1855. Barn: Olaf Tosteigan.

C. 6. Mette Olsdatter f. i 1859. Barn: Se Grensætta!
gift med Edvard Olsen Aasan.

C. 7. Oline Olsdatter f. i ? Døde ugift.

C. 8. Anna Olsdatter f. i 1871. Barn: Nils, Ole, Eline, Maria,
gift med Hans Snekkermo. Håkon, Einar, Magnhild.

C. 9. Kersti Olsdatter f. i 1850. Barn: Oline Kleppen.
gift med Ole Kleppen.

C. 10. Inger Marie Olsdatter f. i 1864. Barn: Johannes Nonset,
gift med John Lillemarken Nonset. Emma Kulsli.

C. 11. Julie Olsdatter f. i ? Død ung.

B. 2. Johannes Jakobsen f. i 1825 på Ottermo v.

* 1846. Ingeborg Andersdtr. Overneset f. i 1808.

I V-boka står det om Johannes «visst f. på Ekle vald», men det er nok feil. De forpakter først Overneset. Men i 1875 finner en dem på Verdalsøra, hvor Johannes oppgis å være sagbruksarb. De har to barn.

C. 1. Martinus Johannessen f. 1846. Trulig ikke gift.

C. 2. Ingeborg-Anna Johannes dtr. f. i 1848.

* 1875. Johan Martin Olaussen Barstad f. 1850, + 1895.

D. 1. Anton Julius Barstad f. i 1875, maler, reiste til Trondheim.

* : Gift i Trondheim og hadde barn.

D. 2. Oline Barstad f. i 1877, + av TUB, som ung, ugift.

D. 3. Johan Nelius Barstad f. 1879, fisker, + av TUB, ugift.

D. 4. Ole Edvard Barstad f. i 1881.

D. 5. Martin Barstad f. i 1884.

D. 6. Matheus Barstad f. i 1890, fisker, ugift. Nerveprobl.

D. 7. Alvilde Barstad f. i 1893. + ung av TUB. Ugift.

Høvlet og uhøvlet trelast

I ALLE DIMENSJONER

A/S TRONES BRUK

VERDAL. Tlf. 076 - 78 100

GODT UTVALG I BYGGEVARER

VI GIR MEGET GODE
TILBUD PÅ DØRER,
VINDUER OG PLATER

KJØKKEN-, BAD- OG
GARDEROBEINTERIØR
TIL MEGET GUNSTIGE PRISER

Distriktets deklager

Salg

Service

Startbatteri - Kjetting

Duun bilhengere

VERDAL

Tlf. 78 208

Ætta etter Anders Olsen (Nyhus) Væren f. ca. 1758.

Lektor Musum skriver i V-boka at han er innflytter frå Trysil, men det har vært problemer med å finne fram til en med dette navnet. Men med god hjelp i frå Statsarkivet på Hamar og tips i frå Terje Søgaard i Oslo (han har m.a. skrevet slektsboken «Av Trysil-finsk ætt») må Anders Olsen være frå østre-Nyhus i Trysil. Denne Anders er ikke gift eller død i Trysil. Han blir morbror til Berte og Inger Anders dtr. på Tronsmoen og er i slekt med de andre innflytterne frå Trysil. Anders kan føre sine aner tilbake til Anders Olsen Kuosmainen født i 1627. De første opplysninger om han finner vi i folketellingen i 1801 under Storlunet. Her oppgis han til å være inderst, 43 år og ugift.

Litt av hans etterslekt som er meget stor ser da slik ut:

- A. Anders Olsen f. ca. 1758, + i Vera i 1834, 76 år gl.
 - * 1807. Anne Haldors dtr. Helgås, f. ca. 1779 + 1845.
 - B. 1. Marit Andersdatter Væren f. i 1807.
 - B. 2. Ole Andersen Væren f. i 1809, begravet i Kall.
 - * 1841 enke Siri Eliasdatter.
 - Ole hadde en datter Anna f. i 1857, gift med Johan Olofson Flanderer.
 - B. 3. Beret Andersdatter Væren f. i 1812, + 1832 ugift.
 - B. 4. Haldor Andersen Væren f. i 1816, + 1902. Begravet i Vera.
 - * 1842 Sigrid Gerts dtr. f. på Ysse i 1811. + i Vera i 1897.
 - C. 1. Karen-Anna Haldors dtr. f. i 18
 - * 18 Haldor Pedersen Bergdal, Leksdalen. f. i
 - C. 2. Inger Haldors dtr. f. i 1844, + i Kolåsen ca. 1926/27.
 - * 18 Anders Eriksen f. i Drammen, + 1941/42. Ingen b.
 - (Anders vart ofte kalla «Drammensguten») Inger hadde en son Halvar Jønson Esingen.
 - C. 3. Anne Haldors dtr. f. i 18
 - * 18 Peder Pedersen Strådalen, f. ca. 1839. (Bror til Birger Sisselvold).
 - C. 4. Grete Haldors dtr. f. ca. 1850.
 - * 18 Henrik ? (fra Trondheim)
 - C. 5. Ole Haldorsen Væren f. ca. 1855.
 - * 18 Beret-Marta Lillemarken, Helgadal. 7 barn.

VERA ER VERDALS FERIEPARADIS

VELKOMMEN TIL OSS

OVERNATTING — HYTTEUTLEIE — SERVERING

Sveet Gjestgiveri

VERA — TLF. (076) 70174

Alt i brød
og konditorvarer

INNHERREDSBAKERIET A/S

A/S VÆRDALSBRUKET VUKU

MINDE FRA MITT FØDE- STED VÆREN

Hvor skov og fjelde kranser
omkring en lidet vand.
Hvor båden let hendanser
imot en grønklædt strand.
Det sted jeg ei kan glemme,
der først jeg lyset så.
I kjærligt minde gjemme
det fagre sted jeg må.

Så mange lyse minder
fra dette sted jeg har,
der solen den opprinder
så underskøn og klar,
der mine barndomsdage
svandt hen i fryd og fred
og kommer ei tilbage
med al sin kjærlighet.

Der svandt de første dage
i livets uskyldsvår
så fri fra sorg og plage
indtil mit sjette år.
Da bort jeg måtte flytte
ifra mit fødested
hen til en husmandshytte
i bygden lenger ned.

Der lærte jeg at tale
mit søde modersmål.
I hytter som i sale
det klinger rent som stål
Der jeg som barn det hørte
av fars og moders mund.
Og aldrig jeg forglemmer
hin fagre barndomsstund.

P. O. Mæhlen

DAGLIGVARER

KOMMISJONÆR FOR NORSK TIPPING

OG

DET NORSKE PENGELOTTERI

M. Stornæss eftf.

KNUT ENES

7660 VUKU

TLF. 70704

Kjesbu-greina

Anders Andersen f. i 1818 i Vera (han kom senere til Kjesbu)

* 1841. Beret Olsdatter f. på Helmoen i 1815. Beret var datter av Ole Jonsen Helmo o.h. Johanne Amundsatter f. på Gaulstad i 1784.

1. Ole Andersen Marken f. på Helmoen i 1840 (Marken søndre i år 1900).

* Beret Taraldsdatter Marken f. i 1826. + 1906/07. En sønn: Sefenias Olsen Marken f. ca. 1870. + 1957, ug.

2. Anders Andersen Hofstad (nedre) f. på Helmoen i 1842.

* enke Matea Muller f. Wennes i 1832 på Hitra (1834)?

En sønn: Andreas Andersen Hofstad f. i 1872 (Trondheim).

3. Johannes Andersen Kjesbu f. på Helmoen i 1848. Reiste til California.

4. Halvor Andersen Lund f. i 1848. + i 1900.

* Anna Olsdatter Kluken f. 4/12 1869. + 1945.

A. Bergljot Halvorsdtr. Lund f. 1892 på Buhaugen.

* Ole Georg Musum f. i 1891.

B. Ole Albert Lund f. 10/12 1897.

* Ragna

C. Helge Andersen Lund f. 10/10 1900.

* Anna Eskildsdtr.

5. Martinus Andersen Kjesbu f. i 1850. Reiste til USA. Gullgraver.

6. Anna Bergitte Andersdatter f. ca. 1852. + 1927.

* Petter Tørrisen Langdal f. i 1852.

En sønn: Ludvig Pettersen Langdal f. i 1881. + i 1961.

7. Ingeborg-Anna Andersdatter f. ca. 1854.

* Ando Hansen Langdal/Kjesbu f. i 1857.

Barn: Arnt Kjesbu

Ole Kjesbu

Beret-Maria (død ung)

Igjen i Norge

Hanna Flyum

Astrid Framnes

Inga Anderson

Anna

Marta

I U.S.A.

Beret Maria

Håkon

8. Oline Andersdatter f. ca. 1857.

* Tolstad.

Bodde ved Ryan Henning. Barn: Berntine + 3 døtre i ekteskap.

Reiste muligens til USA. ?

Hette Oleanna Tolstad i USA.

Glassmester

Tlf. 78346

**KLÆR FOR
HELE FAMILIEN** finner De hos
A.s Verdal Manufakturforretning
Telefon 78457

Gaveartikler**KIOSK**

**BRØDRENE
HAUGEN A/S**
ØRMELENSENTERET — 7650 VERDAL

S. Melvold

7650 Verdal

Bremseth Sport

Tlf. 78862
VERDAL

**Holmens
Servicesenter**

Tlf. 78040

**AUTORISERT BILVERKSTED
BENSINSTASJON
KRANBIL**

VUKU Bil-Senter

Inneh. Haga - Haugan
Tlf. 70734

Bringsås-ætta

Bringsås ligger i Norra Finnskoga i Värmland, ca. 1 mil nordvest fra Höljes, kyrkbyn, mot norskegrensa. Oscar Larson som skrev under signaturen Love Skog skrev en bok i 1954 med tittelen Från Finnbygden. Undertitel: En krønika om Norra Finnskoga. Värmlands nordligsta socken. Der skriver han og om Bringsås på Höljes skogar. Bringsås nevnes første gong i en domsbok i 1681.

År 1760 bor smeden Johan Jonason Hane i Bringsåsen. Den 28/1-1760 kærade bruksskriveren Kristoffer Ulin vid Geijersholm til Johan Hane i Norra Bringsåsen på Höljes Ægor om: «at han måtte avtræde torpet Norra Bringsåsen som han bebor osv.» Johan Hane svarede at hans forfeder for mere en 80 år siden, skolat med Höljesboernas bifall upptagitt detta torp från skogsroten, osv. Heredsretten gav Johan medhold. Etter Johan kom Hans som bruker av Bringsåsen. Bror av Gammel-Bringsen.

Etter dette må slekten ha komme til Bringsåsen liket etter 1650. Men vi finner ikke den slekts-messige sammenheng.

Judith Ejner i Støllet skriver i et brev til oss m.a. at denne slekten har «utgrenat seg till en stor slekt i den omkring liggande bygder». Judith nevner videre presten Algot Jonatan Broberg som døde i 1920. Han var prest på Finnskog-erne. Broberg var en soneson soneson av Anniken Jonasdatter en søster av Gammel-Bringsen.

Det er fortaldt at det skal være walonsk (Belgia) i slekten, men dette har vi ikke klart å finne ut av.

NB: Om hammarsmeden Jonas Larson Hane opplyser kirkeboken: «Han frøs i hjel mellan Jærpliden ock Juberget natten til den 3. februari 1766, 76 år gammel.

- A. Hammarsmeden Jonas Larson Hane f. 1694 (smed ved Letafors bruk).
* Catarina Jonsdotter f. 1709.
- B. Smeden Johan Jonasson Hane, f. 1722 (bodde på Bringsåsen). + etter 1800.
* Anna Jonsdotter f. 1730, + ca. år 1800.
De hadde 11 barn.
- C. Ole Johansen Bringsås f. på Bringsåsen i 1772, + i Vera 1829.
* 1800 ?
Anne Tronsdatter Moldberget, Åsnes ca. 1770, + i Vera i 1824.
- D. 1. Olianna Olsdtr. oppgis i 1801 til å være 6 år.
- D. 2. Anne Olsdatter oppgis i 1801 til å være 4 år.
- D. 3. Jon Olsen Bringsås f. på Kulsli i 1800, + 1881. Bruker av Åsan vestre.
* 1822. Karen Eriksdatter Åsan.
- D. 4. Ole Olsen Bringsås f. i Vera i 1803. Bodde en tid på Dyrhaugen i Tromsdalen.
* 1839. Beret Jensdatter Åsan vestre. f. ca. 1800.
- D. 5. Peder Olsen Bringsås f. i Vera i 1806. Bodde i Væren nordre. + 1894.
* 1829. Sigrid Jonsdatter Væren f. i 1801.
- D. 6. Kristian Olsen Åsan f. i 1828. Mor Agnes Ellevs dtr.
* 1854. Gjertrud Jonsdatter f. i 1836.

SKOGENS KJEMPER I KAMP

Severin Helmo, som døde i sommer 103 år gammel, fortalte for et par år siden følgende historie som han hadde hørt fra sin jegerkamerat, den kjente Kristen Sagvold, som levde fra 1826 til 1917.

«En Kresten Sagvolla ferteld om en gong han ha verri på rypjakt oppi Hærvol'n. Så ha'n fått haurd sånn leven og spetakkel nordani vol'n der. Og så skuill'n undersøk ka denne va. Da'n kom nedpå'n bergrabb nedover imot Hærvoltjøinn fekk en sjå at det va en stor elgoks som ha gått ihop med en bjønn. Men han sa det, en' Kresten, at det va deinn verste kamp han nån gång ha sjett, ja. Han va slettes itj skvættin tå sæ, Krestenkaill'n, men da sæss'n ha følt sæ liten, ja. Han ha itj haft nå løst te å gått framåt og gått imillom dæm, næ, he-he.

Han ha gått på bakfotåm, oksen, og prøvd å slå bjønn med framkløyvåm. Bjønn' ha bærre dansa unna, rundt og rundt. Han villa vel prøv å trøytt ut elgoksen, han sju. Han sa det, en Kresten, at det ha vørti heilt svart nedpå der dæm ha verri, og småbjørka ha verri aldeles omtvinna og nedtrampa ætte dæm.

Men te slut ha'n måtta te pærs stor-oksen, ja. Han ha nu vel vørti lei tå di, og så skuill'n prøv å kom sæ unna. Men da ha bjønn' verri oppå rygga på'm tvært, ja. En' Kresten sa at stor-oksen ha døtti ihop som en sækk når bjønn ha sli'n. Han slo nu vel åv ryggmærlen på'm.

Men det ha verri alvor kolles det ha sjett ut der kampen ha stått, ja».

JO

Elektrisk installasjon Salg av apparater og utstyr

NORD-TRØNDELAGE-VERK

Avd. VERDAL, tlf. 78733
Underavd. ULVILLA, tlf. 70510
AVDELINGER OVER HELE FYLKET

Verdal STUA

BJØRG MUSUM
7650 VERDAL

HUSFLID - BRUKSKUNST
GARN TIL VEVIING
STRIKKING - MAKRAMÉ

HAN LARS

Av Johannes Overmo

Det har såvidt begynt å lysne av dag denne desembermorgenen når han Lars trer skulderveska over hodet, tar den svarte veska med lerreim rundt midten i handa heime i Lunheim, låser gangdøra, låser ytterdøra, låser hagegrinda og legger i veg oppover Engesbakken. Austadvinden driver noen lette snøfller rundt gummistøvlene hans når han kommer opp på Brattreina. Rett i nord kan han såvidt skimte konturene av Hærvola i morgenlyset det han husker og går på sin karakteristiske måte, litt framlutt, hjulbeint og med tærne inn.

I austerstuggun i Røe sitter han Anton ved vinduet og drikker morgenkaffen, og når han ser Lars, forstår han med en gang at i dag skal julegrisen austi Moa slaktes.

Han tramper og lort av støvlene ut på verandaen, setter fra seg veskene i gangen og går inn på kjøkkenet, der ho Inga har ordna morgenmat. På komfyren står det ei stor svart jarngrøte og alt som innen huset finnes av kasseroller fulle av vatn, og han Lars kontrollerer med en gang at han Martin har vært oppe i rett tid i morges og tent opp i ovnen. Og det ser bra ut, skålingsvatnet putrer og koker.

Etter å ha fått i seg litt mat, bærer det det ut på låven, der han trekker på seg oljebuksa, og ut av veskene hentes stortalja og litlitalja, et skanktre og et

reserveskanktre, et trynband og et reseretrynband. Ei spyttklusse brun av snus freser ned på blåheina, og sju kniver får sin siste finpuss før de omhyggelig legges side om side på en oppreist sledekarm. Slaktbenken gjennomgår en kritisk inspeksjon, og så tar Lars en tur inn i saufrøset for å ta grisen i øyesyn, han må vite hvor sterkt et skudd han skal bruke. Så lades skuddmaska med et tredvegrams skudd og legges på plass der grisen skal skytes. Den lille treklubba legges ved siden av skuddmaska, og så selvsagt et reserveskudd. Så tar han trynbandet i handa og går for å hente grisen. Han Anton er med og hjelper til, den eneste som er rettelig betrudd. Han Martin begynner å bli gammel nu, og så er han så fæl til å ra'al. Og han Lars liker ikke skøy når han skal arbeide.

I framenden av grisgalen blir tre bord slått ut med ei gammel øks. Utenfor har karene tatt ei gammel dør som brukes som sperring for at ikke grisen skal legge i veg inn i kufjøset. Med nysgjerrige grynt titter grisen ut gjennom åpningen, og føler seg plutselig som en verdensborger. Han slafser i seg noen halmstrå her og noen høytuster der, der han tramper i veg etter gangen. Så går han Lars fram med trynbandet og strever litt for å få det inn i munnen på grisen, det må bakom hjørnetennene før det blir god-

kjent, Så strammer han til, og grisen skriker iltet idet bandet skjærer seg inn i tannkjøttet.

Men nu slår grisen seg på tverke, den vil ikke lenger og setter seg på baken og planter klovene i jordgolvet, og det hjelper ikke samme hvor mye de puffer og dytter, grisen sitter i ro. Med det samme kommer Anton Røe inn gjennom vesterdøra, og han oppfatter straks problemet. «Heint i reiptaug, du», sier han til bror min. Han så gjorde, og så tar anton-karene tak i hver sin ende av reipet mens Lars tar bukta og skal smette bakom enden på grisen. Men han Lars er omstendig og sein og Anton-karene er heite, så det bærer ikke bedre til enn at de tar reipet over skulderen og begynner å dra før Lars har vunnet å få reipet på plass. Han brukte ikke å si så mye han Lars, når han holdt på med noe arbeid. Slik også nu. Slippe taket vil han heller ikke. Mer og mer rød i ansiktet blir han etter hvert som han blir med på slep omskrevet over grisryggen. Da han Lars kommer så langt som opp på grisnakkene og de korte beina hans såvidt rekker ned på jordgolvet, får han endelig igjen mål og mæle. «Di må sa vel itj træk», roper han. «He», svarer Anton Røe, «det e da vel vi som ska træk». Men misforståelsen blir da oppklart, og grisen ender sine dager uten mere dramatik.

Lars Rist ca. 30 år gammel.

Disse minnene fra Røsgrenda like etter krigen skulle gi leseren et visst inntrykk av en markert personlighet på den tida, han Lars Rist. Som slakter, krøttermerker, kastrer, skytter og munnsplill-blåser for han mye rundt, og var en kjent og populær skikkelse i hele øvre del av Verdal.

Han var født i Kautokeino den 27. juli 1902, «af Forældre fastboende Fin Johan Peter Persen Rist og Hustru Berit Anna Larsdtr. Hætta», som det står i dåpsattesten. Han døde 30. januar 1975 og er gravlagt på Vuku kirkegård.

Da Lars var 3 år gammel døde mor hans, og han kom til Rotsundelv Barneheim, hvor han vokste opp. Våren 1919 kom han så hit til Helgådalen sammen med sin kamerat Alf

Pedersen. Ved loddtrekning ble det avgjort at Alf skulle til Overnesset og Lars til Overmoen.

De første årene han var her hjalp han til på gården og var delvis gjetar på Røsvollen om sommeren. Om vinteren var han med på tømmerhugging fram til 1940, da han av helsemessige grunner ikke klarte skogsarbeidet. Lars var svært plaget av astma.

Aller helst ville han ha spesialoppdrag der han fikk være sin egen herre, å arbeide under andre var han aldri begeistret for. Noen rask arbeidskar var han neppe, men han var overlag nøyaktig med alt han foretok seg.

Sverre Leirset forteller at Lars de første årene han var her brukte å hente posten i Leirset, der det var posthus dengang. Tre dager for uka kom

posten, og han Lars kom nøyaktig på minuttet presis til Leirset hver dag det var post. Postkjøeren kunne av forskjellige grunner være forsinket av og til, men det var aldri han Lars.

Det var nok ikke alltid så greitt å være Lars de første årene han var her i Helgådalen. På den tida var det lite toleranse overfor fremmede personer her i dalen. At en mann var fra Vuku var nok til at han fikk juling hvis han viste seg på fest i Ulvilla. Og han Lars, som var same, ble aldri akseptert på linje med andre, og var han så uheldig å gå på fest, fikk han oftest juling. De fleste kunne nok tenke seg om både en og flere ganger før de gav seg i kast med han alene, han Lars var både snedig og sterk etter størrelsen og han hadde et gnistrende temperament, men som oftest var det hele flokken som kastet seg over han. Det fortjener bygdefolket her omkring lite til ære det som her fortelles, men det er en kjennsgjerning som det ville vært feilaktig å forbigå i taushet. Og selv om nevekampenes tid nå heldigvis stort sett har tatt slutt, er det fremdeles en utbredt tendens her i Helgådalen til at kun de personer en har trådt sine barnesko sammen med blir akseptert som likeverdige mennesker.

Nok om det. Som nevnt likte han Lars seg alltid best med egne oppdrag slik at han fikk arbeide selvstendig. Han begynte å slakte på slutten av 1920-åra, men å reise rundt i bygda på slakting i større stil begynte han med først et godt stykke ut i 1930-åra. I disse åra var han også med en del som gjeter i Kvernaldalen. Sommeren 1936 var det både sau- og oksehamn der, og da var Lars saugjetar. De andre sommerene var han assistent for oksegjetterne. Lars trivdes godt inne på Kvernaldalsvollen. Omhyggelig som han alltid var, merket han også opp leia over Heggavola og Murvola. Det er små steinrøyser med ei stående steinhelle på toppen som er synlige den dag i dag, og som fremdeles kan bli stående i århundrer om ingen vandaler finner moro i å rive dem ned.

I 1944 bygde han sin egen heim i Hollo'n i Røsgrenda, Ei lita stue, forseggjort og omhyggelig spikret. Uthuset bygde han i flere byggetrinn, litt lavere for hvert trinn. I denne lille stua losjerte Johanne og Oddvar Røe inntil de fikk bygd si ega stue nedenfor vegen i 1949. Og siden var det Johanne og Oddvar som hadde mest kontakt med

Lars og hjalp han når det trengtes. To ganger i året brukte Johanne å rundvaske hos han Lars. Dette med rundvask var han ikke så begeistret for, han var sur og mutt når ho Johanne kom med bøtta. Og aldri fikk ho takk for jobben heller. Da var det noe annet når han Oddvar tok med seg en liten skvett brennevin på ei lerce og gav Lars. Da reiste han seg opp og handtakka og skein som ei sol over hele ansiktet. Det er ikke alltid at de største tjenestene er de mest velkomne.

Sommeren brukte Lars å tilbringe i Vera. Han var nok på forskjellige gårder, men de siste årene var han alltid på Sisselvolden hos han Birger. Lars hadde det godt på Sisselvolden, og han Birger stod høgt hos han. Lars var ivrig som fisker og var med og sette og drog garna, ellers var det vedarbeid det gikk ut på. Om våren før han dro til Vera brukte han å hogge older til seg selv. Han hogg kippved og stablet opp i skogen, forseggjorte stabler med skikkelig underlag, tekte over og jevne i kantene.

mosen sprutet ved siden av skiva når han skaut, gikk det alltid for god fisk at han fikk anvist bare blinker. I sine unge dager var han Lars en bra skytter, på sine eldre dager var han nok i virkeligheten ikke like sikker. Men «kappskytinga» var høydepunktene i livet for han.

En gang skulle Martin Mæhlen, John Overmo og Lars gå fra Overmoen til Mæhlen, og Lars hadde med «salon'a» og skulle jakte ekorn. På Geilvollen fikk Martin og John ordre om å gå tjue skritt bak, og det måtte ikke bli snakking og skravling. Da de kom ned på Telsnessørin, lurte han Martin seg til å ta opp ei barkjuk (grankongle) som han kastet opp i ei gran foran Lars. Og han Lars opp med handa og beordret stopp, «Her hi vi enn'», sa han, og gav seg til å gå rundt og rundt om grana, men ingen ekorn var å se. «Det va da merkeli», sa han Lars, «han kasta da ne enn kjuk». Enda en gang gjentok det samme seg, Martin kastet ei kongle og Lars gav seg til å lete ekorn. Men han John fortalte

Blant gode kamerater. Bildet er tatt søndag formiddag etter en fest i Vera sommeren 1965. Fra venstre: Teodor Nesse, Kjell Bjartan, Lars Rist og Sverre «Katte» Berg.

Foto: Håvard Elnes

I Vera var han dessuten årvisst med på «kappskyting», som han sa. Og da ble det gjerne til at den beste skytteren i Vera skulle ha en mesteromgang mot han Lars til slutt. Og så kom anvisninga, og skarpskyting var det til gangs. Og alltid ble han Lars et poeng eller to foran. Anvisninga gikk rolig for seg, for det skulle være en dram på hver blinken. Dum var han Lars så langt ifra, men han kunne ha problemer med å skille mellom når det var grunn til å være skeptisk eller ikke. Om

at da turde han ikke sjå på maska hans Martin. Han likte seg godt da, luringen fra Mæhlen.

Oddvar Røe ba en gang han Lars om å skyte en gammel katt. Og det var greit, han Lars kom med «salon'a» og skaut katta. Men etter som dagene gikk ble han Lars mer og mer sur og mutt, og de spekulerte på hvorfor. Men til slutt fikk ho Johanne høre det: Han Oddvar hadde ikke betalt skuddet! Så fikk Lars sine 25 øre, og var straks smørblid igjen.

Lars var en tvers igjennom ærlig mann, og det var ingenting han var så sint på som når noen for og raska og stjal. Også på andre måter gav han grei beskjed, han sa alltid rett ut det han mente uansett hvem han snakket til.

Et medlem av Jehovas Vitner for rundt og spredte skrifter om sin religion. Han kom også til han Lars, men ble ingen populær gjest der. «Hå dæ ut du og de derr papiran' din», sa Lars. Men emissæren ville ikke gi seg så lett. «Vil du ikke ha Jesus i ditt hus, du da?», sa han «Æsj, han», svarte Lars, «men *du* e da vel ingen Jesus?»

Lars, som reiste mye rundt i bygda på slakting og merking skaffet seg forholdsvis tidlig en moped. Når han kjørte moped, hilste han aldri om han traff kjenfolk på vegen, han hadde begge hendene solid plantet på mopedstyret og tunga rett i munnen. Nøyaktig som foreskrevet i trafikkreglene. En gang kom Lars inn på Røsbrua på moped. Like etterpå kom Ole Helgås på trampsykel innpå brua fra den andre enden. Men da stoppet han Lars midt på brua, slik at «Helgås'n» også måtte stoppe. «Kainn du ikkje trafikkreglan?», sa Lars, og den gode Ole måtte såfint snu om sykkelen og rusle tilbake til enden av brua. Så kjørte Lars forbi.

Om høsten ble mopeden plukket fra hverandre og delene pusset og smurt opp. Så ble mopeden hengt opp i ståltråder som hang ned fra takåsene i «mopedbua». Der fikk den henge vinteren over. Om våren når snøen forsvant, var det ei ny heloverhaling av mopeden før den ble satt i drift over sommeren.

Petter Leirhaug hadde også moped. Han var flink til å «preinas» med han Lars. En vårdag da de begge holdt på klargjøre mopedene sine, gikk Petter til Lars med et lurt smil om munnen, og da han ei stund senere gikk heim igjen var smilet enda tydeligere. Og da varte det heller ikke lenge før Lars kom farende til Oddvar, tydelig irritert og beklaget seg over han Petter. «Trur du ikkje de denn Petter tuill'n truidd han skuill ler mæ nå nytt om de derr moped», sa han. Dette var ikke falt i god jord, han Lars ville ikke være den som ikke visste om hvordan mopeden virket. Og dette var nok luringen Petter fullstendig klar over.

Først på 1950-tallet ble han Lars mållaus, og i mange år gikk han bare og hvisket. Grunnen til dette var det

delte meninger om. Men det førte til en del pussige episoder med folk som ikke visste om han. Når noen hvisker til deg er det snart gjort å hviske tilbake. Og det var nok mange som førte «fortrolige» samtaler med han Lars på den tida.

Som nevnt var Lars alltid nøyaktig og omhyggelig. Særlig var dette tilfelle når han skulle øremerke krøtter. Om en unge fikk lov til å oppholde seg i fjøset mens merkinga foregikk, så måtte det i hvert fall ikke smelle ordet i ungen før merkinga var ferdig. Nøyaktighet forlangte han også av dem som skulle ha jobben utført. Sverre Leirset har fortalt om en gang han hadde ringt etter Lars og bedt han komme og merke fire kviger. Han Lars kom, satte fra seg sykkelen og gikk inn i kjøkkenet til Oddlaug og fikk kaffe. Da Sverre kom inn, var Lars bare alvorlig. «Ho sei det, ho», sa han, «at de e to kviga og to oksa som ska mærkas, og i telefona sa du fir kviga. Nu vil æ hør ka som e rætt!» Så måtte han Sverre bare krype til korset og innrømme sin brøde, det var to som var oksekalver.

Som myndig starter i den berømte trehjulssykelkonkurransen mellom Bjartan og Volden trehjulssykelklubb 3. juledag 1969.

Foto: Johs. Overmo

Lars brukte å plukke bær for salg om sommeren. Så mange kronene hadde han ikke alltid å rutte med, så det var kjærkomment med en ekstraskilling. Men når han var på bærplukking var det ikke å legge i veg uten reserveklær, mat og reservemat i tilfelle det skulle komme på noe ekstra.

En gang skulle han på Røsfjellet på multeplukking. Han gikk «vestenbergja», seterstien fra Røe til Røsvollen, og da han kom til Middagshaugen, satte han seg ned og tok et femminutt. Ved et raskt overblikk gjennom ryggsekken kunne han konstantere at han hadde glemt «reserve-kaka». Det var i august måned og fint vær, han skulle bare på en dagstur og nå var han kommet så langt at moltedrolene begynte, men selv om han hadde med fire oppsmurte brødsriver, tok den gode Lars sekken på ryggen og gikk heim igjen, puttet «reserve-kaka» i sekken og strauk på ny til fjells!

Foruten astma var Lars de siste årene av sitt liv også plaget av sukkersyke, og han var regelmessig til kontroll hos dr. Kvello. Doktor Kvello og Lars var gode venner, og Lars kunne ikke tenke seg å gå til en annen lege. Og det er da heller ingen tvil om at menneskekjenneren Kvello var svært hjelpsom mot han Lars. Doktor Kvello har nok aldri hatt en sukkersykepasient som har vært mer omhyggelig med å følge legens anvisning om diett. Ingen måtte by han et kaffebrød eller noe annet som inneholdt sukker. Dette kunne iblant føre til visse problemer. Som i bryllupet til Tordis og Jorodd Røe i Ulvilla forsamlingshus. Der gikk alt greitt helt til ponsen kom. Kjømester Iver Aune hadde fått beskjed om at Lars skulle ha sukkerfri pons, men så tok det litt tid før han fikk glasset sitt. Brudeparet og gjestene begynte å få sine glass uten at han Lars hadde fått noe. Men da strauk han rett på dør. Brudgommen fikk tak i sjåfør og bil og kjørte etter, og oppe ved kalvberget tok de igjen Lars, der han i stort tempo gikk heimover. Da var han ikke blid, nei. «Di må ikkje mein at æ sett og sjer på at de ainner drekk pons!» sa han. Men Jorodd klarte fort å få han blid igjen, Lars ble med tilbake og fikk sin sukkerfrie pons, og resten av kvelden var han riktig i finform.

De siste årene han levde pleide han ofte å sitte på hos meg ned på Øra for å handle. Da var han der til jeg var ferdig med arbeidet og dro heim igjen på ettermiddagen. Som tegn på at han

skulle være med brukte han å sette den svarte handveska si midt på vegen. En mandags ettermiddag da jeg kjørte heim, holdt han Lars på med hagegjerdet sitt. Han gjorde tegn og jeg stoppet, og da sa han at han skulle bli med nedpå Øra dagen etter. Men om morgenen stod inga veske på vegen og intet livstegn var å spore i stua hans, så jeg kjørte bare videre. Morgenen etter stod veska på vegen og han Lars var i full sving med å låse grinda. «Æ beklage», sa han smilende da han kom inn i bilen, «æ beklage at æ somna åv i går mårrest, men han Alfred kom da hit om måndagskveill'n og spandert karrk». Så den gode Lars hadde runnet full han.

Det gikk fort med han Lars på slutten. Like før jul 1974 begynte han å skranke, han hadde nok en liten hjerneblødning. Og da gikk det fort nedover med han. På nyåret var han ikke i stand til å klare seg selv, og det ble funnet plass til han på institusjoner. Den siste natta han var i Røsgrenda låg han på Overmoen, dit han også kom våren 1919. Ringen var sluttet.

Den 30. januar 1975 døde han, og vår lille grend ble en fargerik personlighet fattigere, en personlighet vi lærte oss å sette pris på og bli glad i. Jeg tror et uttrykk fra vår egen dialekt best dekker det jeg mener: Han vart «saknan» han Lars etter at han kom bort.

Innherad Teglverk

**ønsker God Jul
og Godt Nyttår
til ansatte, kunder og
forbindelser**

Tlf. 78451 og 78017

Innherredsmeieriet

7650 VERDAL

Tlf. 78333

Om kronår og uår i gammel tid

Hos Ingolf Håkon Helmo har Helgådals-Nytt fått lånt og kopiert en del gamle papirer som han har gjenfunnet i en gammel skrivebordskuff. Blant disse var følgende nedtegnelser gjort av Sivert Olsen Bynen for nøyaktig 100 år siden.

Sivert Bynen (1828 - 1919) var kjent for å ha gode lokalhistoriske kunnskaper, kanskje særlig var han interessert i gamle tradisjoner. Hvor han har fått tak i de opplysningene vi her gjen-gir, vet ikke vi, men vi antar at de stort sett er korrekte.

Det var mange gamle skrifter etter Sivert Bynen og Johan Helmo som gikk med da gården Byna brant ned i 1960.

Aar 1695 var det store frost- og grønaar som overgik Norge nordenfjelds da en blaa skygge bestandig bedækkede Solen om det end var og skulde være det klareste vejr.

Aar 1709 var ogsaa et frostaar og da var i nogle aar dyrtid.

Aar 1724 var en høst med et meget stygt og ondt vejr for den som ikke fik ind kornet førend førstningen af Oktober, da sneen kom før St. Mikkelmesse. Kornet blev ødelagt deraf. Nogen fik ind sit korn i Adventen det aar.

Aarene 1734, 35 og 36 var overmaade gode aaringer, især 1735, da man indhøstede kornet til midten af August maaned.

Aaret 1740 kom sneen den 4. Oktober, og som var et sildigt aar. Kornet hos en stor del blev aldeles liggende under sneen, da en god del sne nedfaldt som ei mere optøedes den høst eller gik af.

Aaret 1741 frøs kornet aldeles af Nordenfjelds den 17de, 18de og 19de August.

Aaret 1742 bortfrøs ogsaa kornet aldeles allevegne i Markebyggerne, men blev godt korn ved Sjøkanten. Fæle smaaopper det aar, af Børn døde vel 100, af voxne over 50.

Aarene 1744 og 1746 vare over al maade gode aaringer, ligesaa aarene 1751 og 1752. Især var disse siste aaringer over al maade de beste aaringer i det 18de Aarhundre for korn og hø.

Aar 1756 var en saa fæl vinter med saa megen sne, at den skulde være intil 16 alen dyb.

Aar 1765 var et grønaar og frostaar og ingen kjærne i kornet.

Aar 1766 var et skin-aar og som de gamle kaldte «røg-aar», da intet regn kom paa jorden fra Mai til udgangen af Hundedagene. Det var da klar luft.

Aar 1772, natten til 11de September frøs kornet af.

Aar 1777 var et grøn-aar.

Aar 1779 var slet aldeles ingen sne eller kulde om vinteren men ligesom en sommer hele vinteren gjennom, folk kaldte den «Bar-vinteren», det var da slet ingen sne.

Aar 1784 var det store skrækkelige frost-aar da kornet frøs af natten til den 15de September.

Aar 1785 i Februar, Mars og April var paa Trøndelagskysten saa meget Torsk eller Skrei at karlene fiskede paa en lot fra 100 til 150 og derover af Dalere i de da gjældende Penge.

Aar 1790 til 1800 var overmaade gode aaringer.

Aar 1797 fra høsten og til vaaren 1798 var her meget farligt med Børne-koppe-sygdom.

Aar 1798 var en saa overveiende mengde af hasselnødder paa hasselen, flere nødder end blade, saa ganske usedvanligt som ei har været i mange hundrede aar.

Aar 1802 var saa ganske usedvanligt megen regn at vandet opfyldte baade bække og dale saaledes den flade jord ligesom flød under vand og høet raadnede aldeles og der blev et slemt grøn-aar og frost-aar.

Aar 1812 blev saadant usedvanligt grøn-aar eller et sildigt aar at der blev slet ingen kjærne i kornet.

Bynen den 28de Mai 1879
Sivert Olsen Bynen

VERDAL

MASKINVERKSTED A.S

VERDAL

Tlf. (076) 79055

GAMMELT FRA BYGDA

Konfirmanter i Vera 1919.

f.v.: Tomas Kleppen, Ola Tronsmo og Jon Rydning.

Julnesvollen 1915.

f.v.: Martin Nesseemo, Inga Helmo Kvernmo, Anna Julnes Lustad og Astrid Julnes.

Potetopptaking på Åkerenget 1917.

f.v.: Signe Helmo, Maren Kulslie, Ragna Skoknes Ottermo, Ole Åkran, Ole Åkervold, Hans Figenschou, Oskar Figenschou, Margrete Bjartan og Odin Åkervold.

Østnesbrua ca. 1905.

Asbjørn Røstad A/S

AUT. ENTREPRENØR

Kontor/Verksted: Tlf. (076) 78988

Privat: Tlf. (076) 78378

Harald Sigmund Kåsa

URMAKER & BRILLEVERKSTED

Tlf. 076 - 70728

7660 VUKU

V. RØNNING

INN. S. SØRLI

Tlf. 78724

VERDAL

U.L. «Godt Haap» fotografert ved vestveggen av Ulvilla skole i 1909.

Første rekke fra v.: Ingeborg-Anna Holmli, Inga Holmli, Inger Marie Holmli, Beret Marta Brønstad, Maren Framnes, Bergitte Selnes, Anna Bjørnmelen, Inger Aune, Anna Storstad, Gusta Storstad, Maren Sørli, Inga Holmli ø og Ottar Brønstad (6 år).

2. rekke fra. v.: Emelie Holmli, Oline Vangstad, Ingeborg Reitan, Olava Leirset, Ole Leirset, Martin Sagmo, Eline Aune, Eline Holmli, Anne-Marta Aune, Kristen Sagvold og Martin Reitan.

3. rekke fra v.: Martin Holmli, Severin Sørli, Ole Holmli Skjermengmo, Iver Framnes, John Storstad, Ingemar Storstad, Gustav Flyum, Peder Brønstad, Karl Green, John-Odin Holmli og Per Storstad ø.

4. rekke fra v.: Peder Framnes, Håkon Holmli, Petter Vangstad, Marius Selnes, Johan Holmli, Severin Bjørstad, Olav Selnes, Jeremias Selnes, Georg Green, Ole Kjesbu og Paul E. Green.

HER KOMMER EN SVENSK BIT

Ett gravøl i början på 1800 talet.

Ett gravøl i början på 1800 talet.

I Olof Lindgrens efterlamnade papper har också hittats en räkning från Anders Gøransson i Kolåsen till lappigan Maria Pehrsondotter för ett gravøl, som Anders Gørasson tydligen hållit efter någon av hennes slaktningar. Räkningen ger oss en liten inblick i vilken förplagnad som bjöds gästerna vid ett dyligt tillfälle.

Räkning med fjellpigan Maria Pehrsondotter.

Regnestykket ser ikke ut for å svare, men slik står det skrevet.

Gravølet er tatt ut fra Kallboka.

Ingvald Tronsmo

	Debet	Rdr.	Sk.	rst.
3½ kanna brævin	å 2	rdr. 7		
18 kakor rågrød	å 12	sk. 4	24	
5 marker smør	å 16	sk. 1	32	
40 kakor pickad brød	å 2	sk. 1	32	
170 mørbrød	å 1½	sk. 5	15	
7 kakor kornbrød	å 1½	sk.	10	6
150 Tjock rån		2		
Bakelser			32	
2 Jumfru sirup			32	
1 kanna Grædde		1		
en måltid mat				
(som A.G.J. bestått M.PD)		2		
Summa		26 rdr.		6

Anders Gøransson i Kolåsen

Anm.

en kanna = 2,6 liter

en mark = 425 gram

en jumfru = 8,2 centiliter

FRA VÆRDALSBRUKETS ARKIV

Tømmermåling i Helgådalen 1933.

f.v.: Olaf Skoknes, Oskar Figenschou og Olaus Brattås.

Brøyt i Vollafossen 1932.

Litl-dammen i Malsåa 1954.

Auretjønndammen i Vera.

Småstubber fra Vera og Helgådalen

Helgådals-Nytt's redaksjon fikk besøk av Jon Rydning. Han hadde endel småstubber for avisa, sa han. Det blir fort for mye slektshistorie og gammelt stoff fra nedstøvde arkiv i avisa, leserne har også krav på litt aktuelt stoff om jakt og fangst og friluftsliv.

Alt sammen er sjølopplevd og fra virkeligheten, og det er aldeles sant, bedyrer Jon, som påstår at han har sluttet helt å lyge nu. Og det er ingen som vet hvor godt jeg har det etter at jeg sluttet å lyge, sier han.

Så over til historiene.

At fisken i Veressjøen er dårligere nå enn før er alle enige om. Men da kan det være mere delte meninger om hva som er årsaken til dette. Og det er mange ting som kan spille inn.

Jon Rydning vet lite om fisken i Veressjøen før dammen ble bygd, men han husker i hvert fall godt fra sine guttedager hvor fin fisk de da kunne ta. Om høsten var det å ta gangsrør i elva, og i 1917 ble det tatt 6 tønner med rør i Strådøla, feit og fin rør var det. Lonene i Strådøla var ypperlige ynglingsplasser for røra dengang. Nå er vannstanden i Veressjøen mye lavere, og Jon mener at ingenting er mer uheldig for et fiskevann enn at vannstanden går ned. Da blir det store sandører mellom vegetasjonen og vatnet, og dette gir dårlig næringstilgang til fisken.

En annen ting som gav fisken mye næring i Jon's ungdom var tømmerfløytinga fra Kabelbanen ved Sørvera til elveutløpet ved Tronsmoen. I barken på tømmerstokkene var det massevis av åmer og larver, og når tømmeret ble sjøsatt ble disse vasket av. Svenskene brukte å slinnerbarke tømmeret, dvs. de barket av 3 reimer på stort og 2 reimer på smått tømmer. Jon forteller at når dette tømmeret ble sjøsatt og slept over sjøen, ble vatnet som ei havresuppe å sjå til, og fisken gikk i stimer etter slepet. Og dengang var det massevis av finfin fisk i Veressjøen. Auren var jevnt mellom 3 og 5 kilo tung, smellfeit og fin, og rør kunne en også få opptil 2 kilo tung.

Jon mener at fiskebestanden i Veressjøen fikk dødsstøtet når Værdalsbruket sluttet å bruke dammen. Nå har elva senket seg mye, og vannstanden i vatnet er for lav.

For å rette på dette vil Jon demme opp igjen ved Storlundammen, minst 2 meter, helst 4. At mye fisk da skulle gå ut i vårløysninga har Jon lite tru på. Og går noen ut, kommer den igjen når dammen begynner å bli tom.

Det er akkurat det samme med Innsvatnet som med Veresvatnet, sier Jon. Også der er vannstanden så lav at det blir lite mat til fisken.

Fra sine barneår på Rønningen husker han godt at de fisket med garn hele sommeren og fikk massevis av god fisk. De brukte også angel og rød ulltråd. Jon husker en gang han og broren tok 35 kilo fin fisk, rør og aure, på en time, og da brukte de mark og stang.

Røra er en avundsjuk fisk, sier Jon. Dette kan en sjå ved slukfiske. Da får en mest bare rør.

Hvordan fiskebestanden er nå for tida kan følgende historie berette:

I 1973 eller 1974 ble det satt ut 11 garn i Veressjøen. De fikk 10 fisker til sammen på disse garna, og samla vekt var 9 hekto! Hvis de ikke laug, da, sier Jon. Han Jon hadde fått smakt denne røra, «og da røkta æ jøss i fleir dåggå etterpå», forteller han med et troskyldig blikk.

HJEMMEHJELP

Et ektepar ble budt på julebesøk hos naboeene, pyntet seg og for dit, men det såg svart ut, for mannen sjøl hadde slik tannpine at han var helt blårosa i ansiktet, og gikk att og fram på golvet. Gjesten satt og stura. Han var glad i skjenk og grubla over hvordan denne kvelden skulle gå.

Så fikk han en ide. «Hi du i tång», sa han til nabofrua. Og verten var enig. «Heint i tång du, kjerring», sa han.

Så sto dem der på golvet, verten og gjesten. Bedøvelsa var ihopkleiming av halsen i armkroken til gjesten. Med det samme verten skulle til å besvime, var tiden inne for at gjesten skulle vise seg som tanddokter. Og vips, så var tanna ute!

Et bredt smil fra pasienten til tanddoktoren tvert. Pasienten spytta blod 2 ganger, og så ropte han til kjerringa: «hi du nå kaffe, kjerring?» Jo da, kaffe ble det. Så henta han fram ei heil flaske 96 fra skapet.

Og det ble julefest til de lyse morgentimene.

RENGJØRELSE I VERA FØR I TIDA.

Lappene brukte ikke å vaske seg så ofte i gammel-tid'n. En gang kom det en lapp til en gård der det var en ungdom som var så glad i å drive rengjøring. Han klypte hår, vasket og stelte. Så skulle han også skifte underklær på lappen, da.

Men det var ikke enkelt. Kroppen var håret som på en bjørn. Håret var vokst ut gjennom striskjorta og var helt tøvd utanpå.

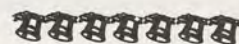
Men lappen ble lagt på sofaen, og så var det å fram med en kniv og flå som om det skulle vært en hund. Etterpå ble det storvask med skurkost. Men først måtte lappen ligge 2 timer i lut.

ELGJAKT

Storlunmarka.

Vi gikk Svensklunåsen, Kåren og nordover til Styggdalen for å ta Storlunmarka i beskuelse. Vi hadde med oss en av landets beste elghunder. Vi kokte kaffe og tok oss igjen litt. Det var en liten fin østatrekk. Da vi begynte å gå, hadde vi bikkja laus i band 30 meter foran. Så signaliserte hunden elg. Vi tok inn bikkja og gikk litt fram. Bikkja signaliserte at elgen allerede var støtt og gikk i nordlig retning.

Da vi kom på en liten forhøyning, fikk jeg se skimten i et dyr, men ikke hva slags dyr det var. Men min gode venn Lasse Johnson iførte et perfekt skudd, og der lå en firespørs elgokse. Dette var ett av de beste skudd jeg har sett.

Minsaas Maskin

VERDAL

Telefon: Privat 78331

Kontor/Verksted 78597

Mobiltelefon 011/53046

33250/48760

Noen tanker om valg i Vuku anno 1901

Av Svein Haugan

Hvem var det som satt med den politiske makt for et par tre generasjoner siden? De fleste av oss har vel en anelse om at det var få eller ingen arbeidsfolk med i styre og stell. For å bli mere sikker i denne saken skal vi nedenfor ta for oss manntallet og valget som foregikk i Verdal i året 1901.

Det første som slår en når en tar til å bla i manntallet, er at det overhodet ikke finnes kvinner oppført der. Som de fleste vil vite så fikk ikke kvinnene her i landet alminnelig stemmerett før i 1913.

Manntallet for Vuku var i 1901 utlagt til alminnelig beskuelse i Kirkestuen, og manntallsfører var selvsagt lensmann H.H. Wessel. Det var i alt 413 stemmeberettigede menn oppført, og det skulle velges tolv representanter til kommunestyret fra Vuku sogn. Ser vi på yrkesfordelingen av disse 413 stemmeberettigede menn, så var det 17 selveiere, 158 leilendinger, 64 husmenn, 94 arbeidere, 16 håndverkere, 24 offentlige ansatte og 40 kårmen, pensjonister og inderster. Gårdbrukerne representerte 42,37 prosent av de stemmeberettigede. Husmenn, arbeidere og håndverkere 42,13 prosent. Offentlig ansatte representerte 5,81 prosent, mens den siste gruppe, kårmen osv, representerte 9,69 prosent av de som var godkjent som velgere.

Ser vi nærmere på disse tallene, så var det cirka halvparten hver av selveiere/leilendinger og husmenn/arbeidere/

Jon Grunden (Grunnan)

håndverkere. Dette burde indikere at disse grupper - etter demokratiske fordelingsmønster, burde ha like stor representasjon i kommunestyret. Men slik var det nok ikke den tid. Av de tolv som ble valgt inn i kommunestyret, var hele elleve fra gruppen selveiere/leilendinger. En representant kom fra gruppen offentlige ansatte. Den matematiske riktige fordeling ville bli at gruppen selveiere/leilendinger hadde fått fem plasser i kommunestyret. Gruppen husmenn/arbeidere/håndverkere 5 representanter, og gruppen kårmen/pensjonister/inderster 2 representanter.

Jon Overmo

Vi vil ikke påstå at det var skyldmarka som var utslagsgivende i valget, men de med de største gårder var nok i flertall. Det var vel mulig at også disse var utstyrt med mest vett i kommunale anliggender. Noe annet vil vi så langt fra hevde.

De som ble valgt inn i kommunestyret var følgende: J. Grunden 148 stemmer, I. Dillan 143, E. Reppe 138, P. Ørtugen 134, J. Overmo 119, J. Stene 100, A. Okkenhaug 99, P. Hjelde 92, A. Garnes 88, O. Kvello 66, E. Stubbe 65, og endelig E. Indal med 105 stemmer.

Gruppen husmenn/arbeidere/håndverkere ble ikke representert, selv om de utgjorde over 40% av velgerne. Gruppen offentlige ansatte ble representert ved furer Indal.

Det er meget interessant å følge utviklingen i åra som fulgte. Arbeidsfolk kommer stadig sterkere med, og midt i trettiåra er de i flertall.

Gjennomsnittsalder på de valgte re-

Ellev Indahl

presentanter var 48,8 år, gjennomsnittsalderen for de stemmeberettigede var 49,6 år.

Ett annet interessant felt i denne manntallslista er hva for slags fornavn som var mest brukt på menn i Vuku på denne tida. Ole eller Ola er desidert det mest brukte navn. Johannes og John kommer som nummer to og tre. Her følger lista over de brukte navn.

Oversikt over mannsnavn brukt i Vuku sogn i Verdal i følge manntallslista for året 1901. Manntallslista inneholder 70 forskjellige mannsnavn, og er oppført med i alt 413 personer. De personene som er oppført i manntallslista er født fra 1820 og fram til 1875.

Navn	Hyppighet
Ole	68
Johannes	32
John	24
Johan	18
Olaus	18
Peder	18
Martin	16
Aneus	13
Martinius	12
Anders	11
Elling	11
Petter	10
Ellef	9
Mikal	8
Iver	7
Lasse	7
Nils	7
Gustav	6
Halvor	6
Jakob	6
Edvard	5
Hans	7

Lars	5
Oluf	5
Sefanias	5
Erik	4
Karl	4
Severin	4
Sivert	4
Andor	3
Anton	3
Arnt	3
Bardo	3
Jermias	3
Kristian	3
Bernt	2
Elseus	2
Gunbjørn	2
Gjoran	2
Haldor	2
Andreas	2
Jonas	2
Kristoffer	2
Lorens	2
Sevald	2
Teodor	2
Benjamin	1
Bård	1
Charles	1
Elias	1
Eilert	1
Gunerius	1
Henrik	1
Julius	1
Kristen	1
Ludvig	1
Marius	1
Morten	1
Nikolai	1
Nelius (Kornelius)	1
Oldin	1
Odin	1
Paul	1
Ragnvald	1
Rasmus	1
Svend	1
Tore	1
Tørris	1
Tomas	1
Tron	1

Nå var det ikke alle som fikk være med å avgi sin stemme av mannfolka i Vuku heller, i 1901. Hele 23 personer måtte finne seg i å sitte hjemme. Av disse var 21 «Understøttet av fatigvæset», en var «Konkursmann», og en hadde «Ikke oppholdt sig i riget i 5 aar».

Slik var reglene den gang, og folk var vel vant til dette, at når man ikke kunne brøfse seg selv, så skulle en heller ikke være verdig å avgi sin stemme på valgdagen. En hadde således liten innflytelse på sin egen skrøpelige situasjon.

FRÅ «KRAG'EN»S BARNDOM

Frå Ivar Nordnes, Nordnesset, Vuku, har Helgådals-Nytt fått desse historiane, som vart skrive av Ingolf Dillan til Vuku skytterlags jubileum i 1956:

På Terningmoen i 1895.

I 1890-åra vart Krag Jørgensengeværet teki i bruk som armegevær, og skulle også innførast i skyttarlagom. Men som alt anna som er nytt var dette geværet framandt og ukjendt for dei fleste, og før det kunne takast i bruk måtte folk få noko undervisning i handsaming av det nye våpen, som puss og stell, skytetechnik m.m.

Til dette føremålet vart det då skipa til instruksjonskurs for medlemmer av skyttarlag. Desse skulle så tena som instruktørar i kvart sitt lag når dei kom heim. Det var bestemt at det skulle haldast eit slikt kurs i Skien i 1894. I møteboka for Vuku skytterlag finn ein at Ellev Stubbe var valgd som utsending. Men dette kurset vart av ein eller annan grunn avlyst.

I 1895 vart det så haldi eit på Terningsmoen. Til dette kurset vart frå Vuku sk.lag valgd Lasse Sagen, (Holmen, kalla han seg då) Av fleire utsendingar frå Verdalen kan nemnast: P.O. Mæhlen frå Helgådals sk.lag, Petter Iver Krogstad frå Verdalen s. og vistnok Jeremias Skavhaug (øvre) frå Kvernmo sk.lag, som nå er det same som Indal sk.lag. Det er mykje truleg at det var endå fleire frå Verdalen, men noko visst om det har eg ikkje høyrte.

Det var sjølv sagt ei storhending for mange å koma seg så langt ut i verda, og mang ein episode hadde dei å fortel når dei kom heim. Her er eit par: Først ei om P.O. Mæhlen. Men om denne må eg segja som det står i Terje Viken: «Jeg har det just ei fra hans egen munn, men vel fra hans nermeste kreds». Det var Iver Mæhlen som har fortalt meg det.

Per Mæhlen, som han til daglegdags heitte, var kjent for å vera litt av ein poet. Under kurset hadde han skreivi to dikt. Det eine heitte: «Til min fødebygd Væren», og det andre «Selvbiografi». For desse to dikta hadde han fått ros av kapteinen. «Mæhlens dikt var best», hadde han sagt, og «vil De ha ein dram, Mæhlen». Og etterpå hadde han forært han 10 kroner som honorar.

Desse orda frå kapteinen tyder ellest på at det var fleire som hadde forsøkt

seg. Kanskje kapteinen hadde oppmoda dei om å skriva noko kvar - om seg sjølv eller heimbygda.

Lasse Sagen hadde millom anna ein stubb som eg hugsar godt. Det var om ein gong dei skulle ha skarpskyting på skyttarbanen. Han hadde vistnok komi i skade for å fikla med mekanismen med det same dei skulle byrja. Ein løytnant som stod attmed hadde då utan vidare teki fra han geværet og skulle til å lære honnom handgrepa. Men dette vart for mykje for Lass, som rekna seg som gamall vant både militær og skyttar. «Æ reiv geværet uttu hendrâm på løytnantspjetta, gjol ladningsgrepa så det kvein, å la mæ ne å skaut. De va fem skott på figur på 400 meters hold.

Når anvisninga kom va æ e itt fritt fer at æ va litte spendt på kelles det ha gått. Men æ hull godt, å syntes det vart bra avtrekk å.

Ja, ha. Det vart da anvist en figur. «Figur», sa løytnanten som sto å skreiv. Å ja, det kom da ein te. «Figur», sa skrivarn. Så kom den treddi: «Figur de å», kom det ferundra ifrå løytnanta. Så kom den fjær å det sammå opp igjen me stiganes ferunding: «Figur det å». Men da de vart anvist femt figuren åt mæ, kom e aldeles oppgitt ifrå løytnanta: «A figur det å». Da va e min tur. Æ såg kvast på'n å sa: «Ja, tror De ikke jeg kan skyte».

«Men han kom itt att å villa ler mæ handgrep oftær», slutta han Lass forteljinga.

Når det gjeld dei to dikta som P.O. Mæhlen skreiv på Terningmoen i 1895, så kan lesarane finne «Til min fødebygd Væren» i stykket om innvandringa til Vera lenger fram i denne avisa. Diktet «Selvbiografi af en Helgaadaling» var med i Helgådals-Nytt for 1973 på side 10.

Dillan har også skrive ned eit lite dikt P.O. Mæhlen skreiv i juni 1940, då han måtte levera inn geværet sitt:

Ja saa da, frøken Krager
skal vi nu skilles ad
I hele fem og firti år
du var en god kam'rad
Det kunde stundom hende
du litt høirøstet var
Men naar jeg bad dig tie
gav du forønsket svar!

P.S. Geværet kom aldri tilbake.

FJELLSLÅTTEN

Av Tomas Kleppen

Fjellslått! Åslå, drive slåttonn på fjellmyra er sikkert langt tilbake i tiden, kanskje ett par hundre år hvis det rekker til? Kanskje mere? Jeg tror ikke det var folk i utkantstrøka eller fjellfolket som begynte, jeg tror det var bøndene i ytre bygda som hadde seterrett inni fjella som drev det som tilskudsfor så de fikk ha mest mulig dyr på gårdene. Det bevitner en stor del navn på myrene overalt.

Etterhvert kom flere og flere på tanken om å utnytte fjellet på ett å anna vis, derfor har vi som lever nå føling av at det måtte bli nokså trangt gjennom alle rettigheter - før det begynte å dabbe av.

Flere og flere sluttet med seterbruk, det blei for dyrt, tungvint og tidskrevende da den moderne teknikk kom så smått inn i de større gårdsbruk i bygda. Utkantstrøka derimot fortsatte i større mon, for nå blei det bedre plass for de som var igjen.

Myrslått tok sig opp mer og mer, ettersom åra gikk både i Helgådalen og Vera. Det var mye folk på gåra og lite om jobb bare litt skogsarbeid om vintrene. Folk begynte å ha mere husdyr både kyr, sauer og gjeiter, på de fleste gårdene. Noen drev seter også - så det var bruk for både gjeter og setertaus om sommeren. Hjemme måtte vi også gjete, for dyra gikk i skogen. Kulturbeite var ikke oppfunnet ennå.

På grunn av at gårdene var små og mager jord ga dem lite gras, måtte folk benytte sig av fjellmyra - folk hadde ikke råd å kjøpe kunstgjødsl, så det blei bare gjødsla fra fjøset, og kunstig eng var det lite med ennå ei god stund fremover tia.

Slåttonna var en drøy epoke, var du heldig med veiret kunne du bli ferdig på ca. 6 a 7 uker, så du var ganske lei det hele når torva var lagt på siste stakken.

Omkring 10 a 15 de Juli, ettersom sommerene var, var det å se etter om det var blitt så pass gras det kunne gå an å begynne å slå. Men først måtte reiskapen ettersees - Rivene måtte settes tinner i. Vi bruka to slags river. Breiarive, med lange tynne skaft, lette og fine - så var det kjemmerive som vi bar sammen høyet med - disse var grovere

Stakking på ei slåttmyr.

og kortere skaft på og buet hode så de holt høykjemma. Høybæring er det nok få idag som vet om. Vi skuva sammen dunger av høy og kjemma det sammen, ikke for hårt for da ville hun kløves dro den opp i spenn og svinga den med en viss teknikk godt opp på aksla og bar den på «stoa» som vi kalla det rundt stonga la langsida mot stanga så høyet ikke glei ut. Etter nutiden var dette primitive greier men nok de eneste brukbare på fjellmyra.

Ljåene vi bruka kom fra Sverige «Myrljåer» de hadde ikke helkrum som de norske, men var rette ca. to tredjeparter føren de krummet. De var lange fra 105 cm og opp til 120 cm - så du kan tru det blei breie skårer når du svinga ut med ett langorv.

Var det brukbart gras, var vi i

fjellet ei uke først. Senere delte vi oss, var for det meste to som var bare i fjellet resten var hjemme å slo.

Husværet vi hadde i fjellet, var heller ikke dagens krav, det var nokså primitift vi kan likne det med ett kott. Vi fant oss en tørr flat plas i ly for vinden - vi hogg oss to nokså tykke staurer, med kløft i ene enden - vi spisset den andre og stappet godt fast neri jorda - mellom hver kløft la vi ei kraftig raje. Høyden på bustaden som vi kalla huset, var ca. to meter, bredden var passende for hvor mange som skulde ligge der, fra toppen av rajen og ned på jorden la vi raje på skrå så tett som mulig - oppå der never så det blei tett mot regn, for å holde nevra på plass la vi tett med torv.

Foran åpningen la vi en stokk - og foran der igjen mura vi noen steiner slik at varmen ikke skulde bre sig så bustaden tok fyr. Så tørket vi høy å la inni bustaden som vi lå på. Når myggen blei for lei la vi råbar på varmen så det rauk noe forferdelig, å da holt den sig borte ei god stund. Forresten blei vi så vant med mygg, klegg så vi enset den lite.

Regelen var att ett par skulde greie å slå og breie to myrsletter om dag, men det var jo gras som bestemte. Var det mye gras kunne det bli to lass på samme myra - vi laga som regel ett lass i hver stakke, det var bedre for hjemkjøringen om vinteren. I ett lass rekna vi med 25 kjemmer - men det kunne bli mindre når myrene ikke var sammenhengende, og som oftest var de ikke det.

Fjellhøyet kjøres heim på vinterføre. Arnt Kjesbu med tømmene, Ivar Kjesbu på lasset.

Best var det når vi fikk slå til en 6 a 8 sletter. Ferdig - fikk du godveir så kunne de greie de fleste på en dag. Stakkinga gjorde vi helst om kvelden, for da kom dogga, og da gikk det bedre for høyet blei ikke så glatt. For oss i Helgådalen lå fjellmyrene langt unna så hvis vi ikke fikk rake etter hvert - men måtte drive på å slå, måtte vi ta pause og vente på goveiret, hjelpe til hjemme - eller slå ferdig de kvanta du rekna med å ha. Derfor blei det mange dager som gikk bort i bare gange.

Når du skulde stakke høyet måtte du se etter att stanga ikke var råttan, var hun dårlig måtte du hogge ei ny - for vinden hadde godt tak på en høystakke. Så la du en firkant av stokker rundt ca. en meter ut fra stanga, og oppå der bar, så høyet kom opp fra myra over der igjen lauv. Lauvet tok vi med hjem om vinteren, vi bruka det som for til geitene, alt måtte nyttes.

Stakken blei gjort som ett egg, så den ikke skulle ta inn vatn hverken ovenfra eller nedenfra, på toppen la vi ei grastorv med hull i slik att den fulgte med hvis høyet sakk sammen, men vante folk trakk høyet så hårt sammen under stakkinga att det var bare en sjeldenhet det sakk sammen. Var det ikke så tørt som det skulle, tvinn vi bjørkekviser rundt stanga å la høyet oppå der igjen så det fikk ikke til å søkke, samtidig som det kom luft inni høyet.

Ble det seine vårer, eller dårlige somrer så vi fikk mindre med høy, kunne det bli «Vårknipa» vi kalla, bli lite høy. Da var det å gå på skogen, for å drøye ut det du hadde igjen av høy. Rogn blei heimkjørt, og så tok vi barken av i tynne borkeskiver som vi kalla «Skav» dette la vi isammen med halm, og slo varmt vatn over så det likna en silo, det var disse dagers kraftfor - og kraftigt var det også, men kravde mye arbeide. Tilsau og gjeithogg vi ned bjørk tok av de fineste kvistoppene som det var mye kummer på.

På den tid var det mye stor å gammel gran med lav «Granskjegg» som vi kalla, slik kvist tok vi hjem - og dette åt de like godt som høy.

På vintrene var det å kjøre hjem dette myrforet å tenk dig hvor mye arbeid og tid som gikk med til dette arbeid når det gikk med dagen til hvert lass. Vi hadde fra 25 og oppover mot 35 stakker - noen hadde mer. Ut i midten av tredve åra begynte de fleste å trappe ned, det blei mere arbeid - og mindre fortjeneste så folk fikk bedre råd til å kjøpe kunstgjødsel - slik att det blei mere gras hjemme. Det lønte sig ikke når det ble mere arbeid å drive som før, det ble for kostbart høy til det.

Etter krigen blei det helt slutt. Det var vel noen efternølere - eller noen som hadde fine grasmyrer så å si attmed gårdene som slo noen lass, men først i femtitallet var det helt slutt for alle.

En strevsom men romantisk «epoke» var nå slutt for alltid.

DRAUMEN

Og juletreet stod atter tendt.
Mot helg og høgtid var sinnet vendt.

Kom, veslesøster og storebror,
no skal vi syngja om fred på jord.

Da banka det. Kven er ute no?
Ein liten smågut på trappa stod.

Ein liten smågut så stor som min,
han bad så tynt om å sleppa inn.

Han hadde gått gjennom mange land
og trudde sikkert eg venta han.

Han hadde høyrd mine vakre ord
om hjelp til dei som lid vondt på jord.

No kjende eg han. Han hadde rømt,
og mor og far hans var begge dømt.

Eg ville be han inn til mitt bord,
men kunne ikkje få fram eit ord.

Da slokna ljuset i augo hans.
Da miste stjernene brått sin glans.

«Eg skjønar nok at du gjerne vil,
men når det krevs strekk du ikkje til.»

Eg hørde orda, eg såg han gjekk.
Eg stod att fattig da han var vekk.

Og aldri draumen eg gløyma kan.
Eg spør meg sjølv: Var den draumen sann?

Randi Schjølberg

ELAS A/S Trådvareartikler

VERDAL - TLF. 78661

KLÆR FOR HELE FAMILIEN

pionér

senter

DYREGRAVER

spor etter eldgammel jakt.

Av Lars F. Stenvik

Før geværets tid drev man en utstrakt passiv jakt. Minner om denne passive jakten kan man fremdeles se i skog og mark i form av såkalte dyregraver eller elggraver. Dette er groper som er gravd ned i bakken og som er så dype at dyra ikke kunne komme opp igjen når de først var falt nedi. Flere steder har man funnet spor etter spisse påler som har stått i bunnen av grava og således spiddet viltet. Grava må man tro var tildekket av kvister og mose slik at den var usynlig på bakken.

Plasseringen var ikke likegyldig. Man finner dem helst på steder der det var relativt lett å grave i morenejord. Der en finner slike graver kan en nesten være sikker på at det går et elgtrekk eller reinstrekk i dag også. Man har ofte utnyttet trange passasjer i terrenget eller vadested over elver og vann. I det hele tatt sitter man med det inntrykk at disse jegerne har vært fremragende strateger.

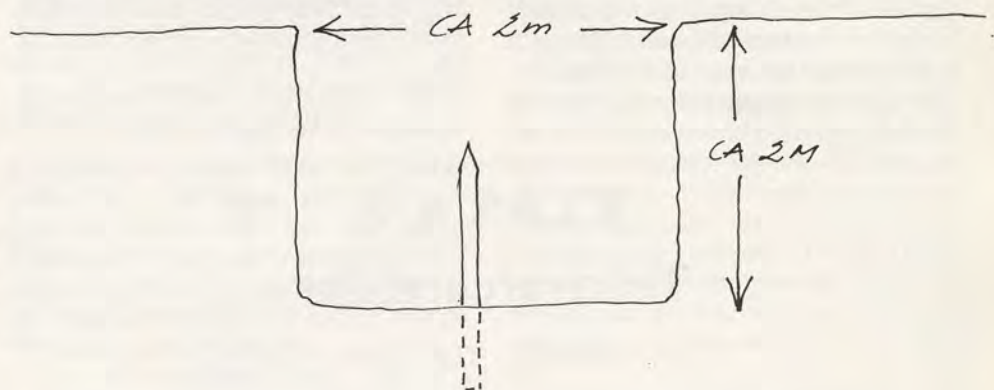
Flere steder er det funnet hele system av slike dyregraver som må ha utgjort effektive stengsler for dyrene. Sperregjerder mellom gravene har gjort det praktisk talt umulig for en elg eller et annet dyr å slippe igjennom.

I dag er det ikke alltid like lett å finne igjen disse gravene. Tidens tann har tært på mange av dem slik at de er rast sammen. Andre har menneskene selv kastet igjen både fordi visse lover på 17-1800-tallet påbød det, og fordi bufe kunne gå seg nedi slike graver. Allikevel vet man om en del slike graver - men bare ved tilfeldigheter.

I Verdal kjenner man til 35 lokaliteter der slike dyregraver finnes, av disse ligger følgende i Helgådalen.

1. Ved Djupdalen på Veresfjellet er det en grav på vestsiden av Djupdalsbekken ved den gamle veien til Vera.
2. I Nordmarka på Snekkermoen er det en grav på Kumyra.
3. Det er en fangstgrav på sørsida av Helgåa rett ovenfor Ilberget.
4. På Stormoen øst for gården Skjærmoen ovenfor Moastua, er det en grav sør for den gamle Helgådalsveien.
5. Ca. 500 m N for Skjærmoen og såvidt inn på Verdalsbrukets grunn ligger minst 2 dyregraver.
6. Vest for Skogvoktergården Vestly, er det en grav på en haug ved en stor myr.
7. Der Tråsvikdalen kommer ned til Granfossen er det en grav på østsiden av dalen ca. 100 m fra fossen.
8. Sør for Rød, ved seterveien ca. 400 m fra gården ligger en stor grav på en flat mo.
9. Vest for Gren-slettet midt imot Svartåsen finnes en grav på en flat mo.
10. Sør-øst for Gren er en grav mellom Åkersveien og Kringlåt-haugen.
11. Det er en grav ved Stortjønna ved gården Sæter i Malsås-dalen.
12. Ved Høysjøen i Malsås-dalen mellom Vangstadseter og Langdals-seter er en grav øst for Haukåsen.
13. Øst for Kjesbu ligger en grav på en liten haug på østsiden av Rølla.
14. På Grunnan østre ved en husmannsplass, Ågemoen, ligger en ganske stor grav ute på kanten mot en liten dal. Graven ligger på vestsiden av plassen ved en sti. Også på østsiden av denne plassen skal det være 2-3 graver.
15. På Grunnan vestre er en grav som blir kalt Elggrava.
16. 1 km nordøst for Haukåsvatnet ligger to fangstgraver i nærheten av Lomtjørna. Gravene ligger på en lyngrabb ca. 8 m høyere enn ei blautmyr.

Det er sikkert bare en del av alle de fangstgraver som en gang har vært i denne del av bygda. Museet i Trondheim skal nå starte med registrering av slike dyregraver. Til det må man søke hjelp hos lokalkjente folk. Om noen derfor skulle kjenne til andre dyregraver enn de som er nevnt ovenfor, er vi svært interessert i å høre om dette. Helgådalsnytt's redaksjon vil formidle dette videre til Museet i Trondheim.

TVERRSNITT GJENNOM DYREGRAV.
STEINMURTE SIDEKANTER KAN
AV OG TIL FOREKOMME

Ny butikk i Volden

Den 1. november startet Else og Jan Elvereng opp «Volden dagligvare» i Rotmos tidligere forretningslokaler i Volden, og derved har Vollabyggene igjen fått sin nærbutikk.

Her er fra venstre Jan Erik Kulsli, Solveig Haugset, Maria og Brit Ness i ferd med å gjøre innkjøp.

En delvis sammenrast oppmurt dyregrav. De fleste dyregraver mangler steinmur og kan sees som groper i terrenget.

Foto. L. Stenvik

DEN DUMME SVENSKEN

En norske og en svenske var på laksefiske i Verdalselva. Svensken stod nederst og norsken ca. 50 meter lenger opp.

Plutselig var det en veldig stor laks som satte hodet opp, straks nedenfor svensken. Laksen ropte til svensken: «Er han Jon her?»

Og trur du itj at den dumme svensken svarte «Ja-a».

Men da gjorde laksen et rundkast og sprang direkte uti Trondheimsfjorden.

Laksefisker

PÅ LAKSEFISKE I NAMSEN

Min første tur til Namsen vart en ekstra opplevelse for meg. Jeg kjørte langt og lenge. Jeg var i tvil om hvor jeg skulle ta av fra hovedvegen for å komme til Sellæg campingplass. Så vart jeg oppmerksom på en dame som holdt på å rake lauv og kvist ved gårdsvegen.

Jeg parkerte og gikk til damen og spurte hvor jeg skulle ta av for å komme til Sellægvaldet, og fikk grei beskjed. Så la jeg merke til hennes uvanlig store og pene fjøs, og spurte henne om det var hennes dette. «Ja», svarte damen. «Jeg er direkte stolt av bygget. Kan du ikke være med å sjå».

Jo da, vi starta opp i fjøset. Og her var det noe å sjå. Hvor mange dyr det var, var jeg ikke god for å telle. Bak hver ku var det ei luke som gikk rundt for hver gang kua kvitterte. På hellen var det en liten traktor som gikk med elektrisk kraft, og rett over hver ku var det også ei luke. Når traktoren rulla fram, fall hver luke ned, og kyrne fikk hver sin rasjon.

Jeg vart oppmerksom på en svært stor okse. Han var ikke bare stor, men også veldig feit. «Ja denne oxen skal vi melde på til slakteriet en av de første dagene», sa damen. Plutselig vart jeg oppmerksom på at det stod et TV-apparat i vestre og søndre hjørne. «Har dere TV i fjøset og?» spurte jeg. «Ja, dem påstår at kyrne melker mer når dem hører musikk», svarte hun.

Og når vi står slik, kommer plutselig landbruksprisene, og hallomannen roper at oksekjøttet er falt med ei krone og seksti øre på kiloen. Men da skal jeg si dåkk at den store oxen vart glad, han slapp bakenden og storbelja, for da visste han at han fikk leve noen dager lenger.

Jeg gikk så til bilen og kjørte til Sellægvaldet. Men laksefisket blev bare så som så.

J. R.

HAR DET GÅTT EI PILEGRIMSRUTE NED HELGÅDALEN?

Av Johs. Overmo

Jan Olof Beljom i Kallsedet, Sverige, som vi i flere år har hatt et hyggelig og godt samarbeide med, sendte oss i høst et kopieksempplar av Kristoffer Stenklyfts karta över jämtland av år 1683.

Dette kartet representerer i seg selv ikke det som Beljom er ute etter, til det er kartet av for ny dato. Nei, det Beljom gjerne vil vite, er om noen i Helgådalen vet noe om ei pilegrimsrute som svenske vitenskapsfolk tror har gått fra Kall til Stiklestad. I forbindelse med at det i 1980 er 950-årsjubileum for slaget på Stiklestad, den hendelsen som var opphavet til pilegrimsvandringene fra hele Skandinavia til Trondheim og Stiklestad, har svenske vitenskapsfolk i sommer vært i sving med kartlegging av disse gamle rutene i Kall. Og de har da bl.a. fulgt ei rute fram til Esingen. Den har etter all sannsynlighet fortsatt om Vera og Helgådalen fram til Stiklestad.

Vi henvender oss derfor til Helgådals-Nytts lesere for å høre om noen vet hvor denne ruta har gått. Pilegrimsvandringene ligger så langt til-

bake i tiden at det sannsynligvis ikke finnes noen muntlig tradisjon om det lenger. Det vitenskapsmennene har å hjelpe seg med, er foruten skriftlige kilder lokale stadnamn som kan settes i forbindelse med pilegrimsvandringene. Her kan lokalbefolkningens kunnskaper komme til nytte.

Kristoffer Stenklyfts kart, som er nær 300 år gammelt, viser også en del interessante ting. Vegleia fra Kall er her merket av på nordsida av Veressjøen og på nordsida av Helgåa fram til Brattåsen. Deretter nevnes Helgåsen, Skjækermoen og Ellnes Skantz før en kommer til Vuku. Dessuten opereres det med det gamle navnet på Snåsavatnet: «Kuduhln Lacus».

Hvor stor vekt man skal legge på detaljene på et slikt handtegnet kart, kan det selvsagt være delte meninger om. Kartet er svært unøyaktig geografisk sett, noe som kommer av at det er handtegnet. På norsk side har Stenklyft kanskje ikke engang vært, men bare tegnet på grunnlag av opplysninger fra andre. Kartet er sannsynligvis tegnet etter anmodning fra svenske

militære myndigheter.

At det har vært en skanse på Elnes er imidlertid en uomtvistelig kjennsgjerning. Man kan den dag i dag se rester etter steinmurer på bakkekammen mellom Skansmoen og Modal. Skansen er et bevis på at det har vært ei mye brukt ferdselslei gjennom Helgådalen til og fra Sverige. Man lot nok ikke en hel skanse oppføre bare for å stanse en og annen tilfeldig svenske som kom rekende! Elnes skanse er imidlertid ikke vedlikeholdt og brukt like lenge som Stene Skanse. Dette tyder på at trafikken etter hvert har konsentrert seg mer og mer om Sul og Inndalen. For riktig lenge siden var begge ådalene brukt omtrent like mye.

Så kan en da spørre seg: Er det trafikken til Levangermartnan som har påvirket jämtgubbens reisevaner? Det kan være mye som taler for det. I den forbindelse var det selvsagt mest naturlig å kjøre Skalstufjellet.

Som sagt, er det noen av våre lesere som har ting å berette om gamle pilegrimsveier i Helgådalen, ville det vært interessant.

SLADDERKJÆRINGVISE

Vor Grænd med rette Navnet. En Sladdergrænd det er.
Og man har vel ei savnet Durable Kjæringer.
Vor Grænd er og berygtet, just for et veirhaardt Strøg.
Men Folket er jo Haardført, i Vind saavel i Røg.

Hvor ondt dem ofte Lider i Kulde og Snefog.
For Lønne tungt de slider, paa sine Sladdertog.
Vor Grænd er jo berygtet for Løgn og Sladdersus,
og Kjærringerne frygtet i hvert rætskaffent Hus.

Af lidet snart der bliver for meget, det er sandt.
De Skikkelser det giver fra Myg til Elefant.
Jeg vil her ikke trætte, om det kan være sundt,
kun dette maa jeg sige: Fortjenesten er undt.

Mon Skriften bød dem tale om Næstens Feil og Men,
og høit som Hanen gale bag Husevæg og Sten.
Nei, Tungen hold i Tømme, saa lyder Lovens Bud.
I ingen skal fordømme. Gud dømmer selv tilslut.

Til Slutning vil jeg sige til alle og en hver
som gaar paa Sladderstier og Slarv i Posen bær:
Se til at faa den tømme, førend den blir for fuld.
Saa skal I vist faa drømme om grønne Skov og Guld.

Peder O. Mæhlen

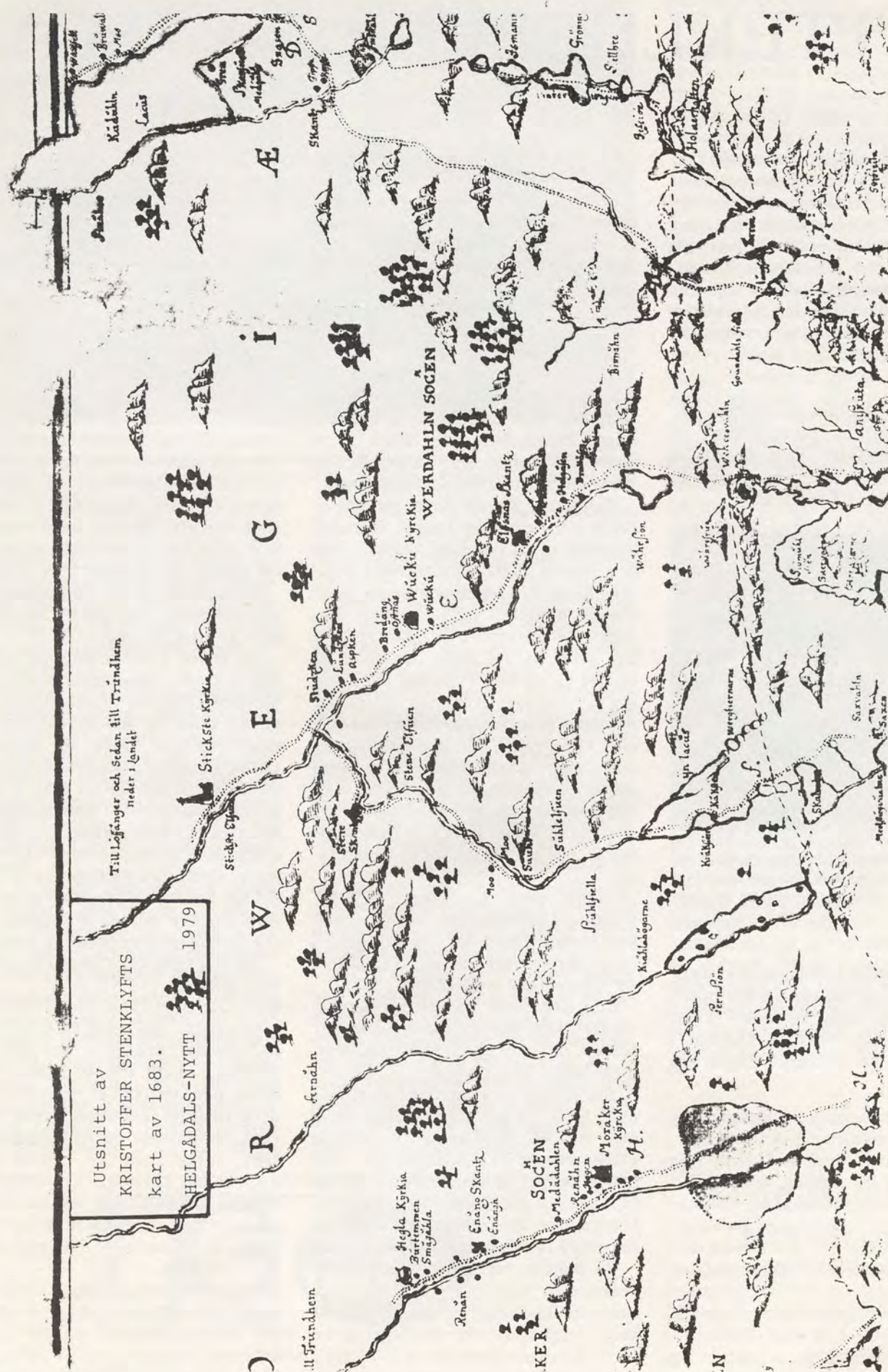
GARNSKADET LAKS I VERDALS-ELVA.

Når det blir tatt en garnskadet laks, er det nesten alltid gytefisk. Dette viser at det er fjordfisket som skader mest laks.

Stangfiskerne ødelegger ikke gytefisk. Fjordfiskerne står for størstedelen av ødeleggelsene på fisk. Elvefiskerne ødelegger 12% av laksen som blir ødelagt.

Når det gjelder laksefisket må alle betale store penger. Men ikke alle er like heldige. Det er som på bingo. Men i laksefisket har fiskernes dyktighet stor betydning.

Det er rikgubbene som mer og mer tar over laksefisket nu, med kostbart og flott utstyr. Dette er en uheldig utvikling, sier Jon Rydning.

GUTTEKLUBBEN «COWBOY»

Av Per Brønstad

En januardag i året 1953 satt det fem alvorlige gutter rundt stuebordet i Kjesbua. Den høytidelige stiftelsen av gutteklubben «Cowboy» ble unnagjort i løpet av en halvtimes tid. De fem som var med i starten var: Herolv Røstad, Ingvar Kjesbu, Bård, Arnt og Per Brønstad. Senere kom Jon, Morten og Snorre Holmlimo med, dessuten Morten Holmli, Johan Røstad og Rolf Pedersen.

Navnet på klubben, «Cowboy», var vel et resultat av påvirkningen fra tegneserielitteraturen. Den gangen var det «vill-vest» for alle penga! (Ispedd litt Stålmannen og Lynvingen!)

Cowboyer i Gammelgården (Kluken øvre) Fra venstre: Morten Holmlimo, Bård Brønstad, Per Brønstad, Arnt Brønstad, Herolv Røstad og Johan Røstad. Bildet er trolig tatt av Astor Røstad.

En skulle kanskje tru at et slikt tiltak som å starte en gutteklubb her inne i ødemarka var dømt til å mislykkes, men protokollen viser at klubben i høyeste grad var livsfrisk i nesten fire år.

I starten var virksomheten temmelig mangfoldig, men etter hvert som medlemmene kom opp i tenåra, ble klubben mer og mer en idrettsklubb for gutter i 11-15 årsalderen. Det var ikke snakk om noen «yngres avdeling» og voksne ledere som dro i snora den gangen. En måtte ta initiativet og finne på noe sjøl, men det skal ikke glemmes at vi hadde noen gode støttespillere i de voksnes rekke, folk som hadde litt greie på tidstaking, hopp- og fotballdømming f.eks.

I lovene står det at medlemmene kan være fra 7-16 år. Kontingenten er 25 øre pr. 14. dag. (Utsettelse av kontingentbetaling kan innvilges i maksimum ei uke!) Pengene skal brukes til hytte, klubbsaker og idrettsutstyr. Noen hytte ble det nå aldri. Største investeringen som ble gjort var å gå til innkjøp av et firemannstelt, av den gamle, hvite typen med stanga i midta.

Lovene inneholder også idealistiske innslag, slik som å være hjelpsom, real, snill mot dyr, eldre og mindreårige. Protokollen viser ellers at vi også ble enige om valgspråk og hemmelig skrift alt på det første møtet.

Referatene fra de første møtene er holdt i en temmelig knapp, nærmest telegramstil på haltende nynorsk. Det er forresten ganske interessant å følge utviklingen hos sekretærene etter hvert som de modnes - også i språklig forstand. Referatene fra de første møtene kan være på 3-4 linjer, mens de på slutten av klubbens eksistens er temmelig omfattende, utmalende skildringer på opptil ei hel protokollside i A4-format! Ortografien blir også sikrere etter hvert, mens handskrifta er av temmelig skiftende kvalitet, alt etter hvem som satt i sekretærstolen. Møteboka viser at klubben hadde i alt 56 protokollerte møter. Her er et eksempel på møtereferat:

«Referat over 5. møte. 15/3-53. Kjesbua. Lite frammøte. Kontingenten vart betalt. Første kapittel av boka vi byrja skriva vart opplesi. Per skreiv det. Neste møte hos Herolv».

Lite frammøte må vel her bety at Ingvar ikke møtte, for Herolv har skrevet referatet og de andre medlemmene bodde jo i Kjesbua!

Jon Holmlimo kom med i klubben i april 1953, og han representerte da et pust fra den store verden og tilførte utvilsomt mer liv i guttegjengene. Han hadde begynt på realskolen og hadde bl.a. lært en del engelsk. Han lærte oss betydningen av klubbnavnet og hjalp oss med å få skikkelig dreis på uttalen!

På møtene var det et fast rituale: Sekretæren leste opp referat fra siste møte og kontingenten ble betalt. Så fulgte diskusjon og planlegging av turer, idrettsarrangement o.l. Til slutt kom underholdningssekvensen med ut-

lodding og gjettekonkurranser. Når nummersalget startet, ble møtene åpnet for de voksne. Det var jo om å gjøre å få mest mulig penger i klubbkassa! Etter møtene var det ofte temmelig vill lek med indianere og cowboys, eller idrettsaktivitet når vær og føre innbød til det.

På et møte i Gammelgården på høstparten 1953 ble det tatt et bilde av cowboyene. Vi var da i full mundur med hatter, revolvere og børser, og dette bildet kom senere i Gutteklubben i Norsk Ukeblad. Ei tid etterpå fikk vi brev fra gutteklubben Rapp i Vinne. Protokollen inneholder to brev fra denne klubben, begge ført i penn av Rolf Vestvik. (Senere kjent turistsjef m.m.) De hadde sett bildet av oss, og nå ønsket de kontakt. Det var bl.a. snakk om felles idrettsarrangement og påskesamling, men det ble aldri realiteter av disse planene.

En annen kontakt som det virkelig ble noe av, var samarbeidet med klubben «Tarzan» på Holmlibakkene. Ja, til slutt ble det faktisk en «fusjon» mellom disse to klubbene! Denne viktige avgjørelsen ble tatt på et møte i Flyan like før jul 1953. I protokollen fastslåes det at de to klubbene er sammenslått til *en*, men p.g.a. de lange avstandene er klubben delt i to avdelinger: Cowboy I og Cowboy II. Hver del har sitt styre og hver sin protokoll, men klubben har ett hovedstyre. Det skal holdes ett samlemøte pr. kvartal.

Det har også kommet en ny paragraf inn i lovene:

§8. «Den som ikkje møter opp utan gyldig grunn, må betale kr. 0,25 i mult. Dei lovlege grunnane er: sjukdom, bortreist, ikkje framkomande, styra heime når sjølfolka er bortreist». Var dette tillegget nødvendig p.g.a. sviktende oppslutning på Holmlibakkene? Ikke vet jeg. I alle fall - fra nå av ble det mer fart i idretten. Vi var plutselig blitt 15-20 medlemmer, det ble artigere å konkurrere, og det lå til rette for stafetter, poengtevlinger o.l. mellom de to avdelingene.

I de tre åra som nå fulgte ble det arrangert to klubbmesterskap på skøyter, tre klubbmesterskap på ski (hopp, langrenn, stafett og utfor/slalåm), tre klubbmesterskap i friidrett (Haugøra)

OVER DØRSTOKKEN

Dette er kanskje ikke det en til vanlig mener med et naturbilde, men det er i alle fall en naturlig måte å frakte avkommet på. Bildet er ca. 25 år gammelt, knipset på trappa i Kjesbua med et bokskamera uten tidsinnstilling.

Foto: Per Brønstad

og ett mesterskap på spark. (Distansene var en og tre runder rundt gårdsplassen på Holmlimoen!) Til alle mesterskap var det premier i form av diplomer og skjeer i 40 og 60 % sølv.

Jeg husker med glede mange harde 400-meteroppgjør på Haugøra, der banen gikk mellom busker og kratt og hvor underlaget delvis var fin elve-sand! Av voksne som stadig hjalp oss som funksjonærer bør nevnes Magner og John Haugan, Alf Julnes, Odd Skavdal samt flere av fedrene til medlemmene.

Jo, vi hadde mye moro i denne guttegjengingen, men av og til ble vi uvenner og kranla så busta fauk! Likevel, det var samholdet som dominerte. Det at klubben var så seiglivet og at medlemsstammen hele tida var den samme er jo et bevis på dette.

Vi hadde også flere fine teltturer i fjellet, bl.a. til Rollsjøene, Fånett-vatnet og Medvatnet. Vi bygde flåte med segl og segla Kjesbuvatnet fra øst-ende til vestende. Vi klatra i berga rundt Kjesbuvatnet - av og til en

temmelig dristig og risikabel virksomhet.

Men alt har en ende. Utpå høsten 1956 går gutteklubben Cowboy over i historien. Det siste som er referert i protokollen er resultatene fra klubbmesterskapet i friidrett på Haugøya den 8. september. Hva som egentlig var grunnen til at det klubben gikk inn, er ikke godt å si med sikkerhet, men medvirkende årsak var sikkert følgende faktum: Mange av de som «dro lasset» var nå konfirmerte og hadde vel fått en del andre interesser. En var «voksen» og skulle gå på fest, noen av oss begynte etter hvert å pusle med musikk, spesielt dansemusikk. Herolv Røstad dro til sjøs, og dermed var en av støttepilarene borte.

...Den gamle protokollen legges bort. Den har vekket til live mange slags tanker. Takknemlighet fordi en vokste opp i et miljø der det var rom for lek og idrett ved siden av hardt arbeid. Vemod fordi en vet at dette er ei tid som aldri kommer tilbake. Men mest fylles en av glede sammen med minnene fra aktive gutteår.

RELIGIONSTIME

Dette er en skolehistorie fra rundt århundreskiftet som hendte i en skolestue øverst i Helgådalen. Det er et typisk bevis på hvordan barns tanker formes av det miljø og forhold som både de selv og foreldrene lever under.

På den tiden var Værdalsbruket den eneste arbeidsgiver i øvre Verdal, og de aller fleste var nok mer eller mindre avhengige av «Bruket» for sin eksistens.

Så til skolestua.

Læreren hadde i religionstimen gått gjennom et avsnitt i bibelhistorien. Etterpå spurte han skolebarna hvem som oppholdt oss mennesker. Men nei, ingen reaksjon å spore. Så gikk han raskt igjennom avsnittet i bibelhistorien igjen, og forklarte seg ganske tydelig: «Kan nån ta dåkk fertæl mæ kæm som opphell oss mennisja?»

Fremdeles ingen reaksjon.

Da blev han oppmerksom på en liten guttepjokk nederst i stua som liksom ivret etter å komme med svaret.

«Kanskje du N.N. veit kæm som oppheld oss mennisjan?»

Gutten reiste seg, og med den største sikkerhet og overbevisning kom det kontant: «Værdalsbrukje!»

Og i den vesle guttens tankegang var svaret han gav, så rett så rett.

B. Å.

JOHN O. JOHNSON OG OLE FLYUM

I 1870 åra dreiv Johnson og Flyum handelsforretning i Storstua i Ulvilla. Johnson sto på forretningen og Flyum for omkring i distriktet og kjøpte krøtter. En gang hadde han kjøpt ei ku som han skulle avhandle. Han hadde bestemt seg for at han skulle ha 70 kr for dyret. Han leidde kua til Stjørdalen. Der kunne han ikke få høyere pris enn 68 kr. Flyum gikk ikke med på denne prisen. Han leidde med seg kua på Inderøya. Der fikk han 70 kr.

J.D.H.

Telefon 78029

Arne B. Haug

**BLIKKENSLAGER -
OG VENTILASJONSFIRMA**

Tlf. 78276

Hvor kom kvernsteinene i Ullvillberga fra?

Av Jens D. Holmlimo

Da jeg var bare en liten gutvott hørte jeg gammelkaran snakka om kvernsteinene i Ullvillberga. Det var «Selbustein» sa de. Petter Rønningen sa aldri annet enn «Selbustein». Hvor han hadde fått tak i dette navnet har jeg ingen kjennskap til.

For ca. 20 år siden var jeg en tur til Kongens gruve på Røros. Omviseren fortalte:

- Den første gruvedrifta på Røros kom i gang i 1640 åra. Den tida fantes det ikke krutt eller dynamitt. Men karan sto ikke i beit for det. De samla sammen tømmer og alt som var brennbart og la på fjellet og tente på. Steinen ble varm. Så pøste de på vatn og steinen slo sprekker. Dermed var det bare å bruke beitelten. Men det måtte mye skog til. Først ble Rørosvidda snauhagd. Svenskekongen ga tillatelse til Røros gruvedrift at det kunne hogges tømmer aust gjennom Jämtland, gjennom Gudbrandsdalen og nord over til Levanger. I Gudbrandsdalen var det mye privat skog, men den ble avsvidd så ikke Rørosingen skulle gjøre seg nytte av den. Da de henta tømmer fra Levangerdistriktet ville de ikke kjøre dit i «lettingom». De kjørte

gjennom Tydalen og Selbu. I Selbu lasta de på kvernsteiner og kjørte dem til Ulvill i Verdal.

Slik fortalte omviseren i Kongens gruve på Røros. Om denne beretning er riktig eller uriktig er ikke jeg den rette til å bekrefte eller benekte. En ting syns meg ganske klart: Så lang som avstanden er mellom Røros og Ulvill måtte omviseren ha en livlig fantasi, når han maktet å koble sammen Røros og kvernsteinene i Selbu som havna i Ulvillberga. Men en ting er jeg sikker på: Petter Rønningen sa aldri annet enn «Selbusteinan».

Kvernbruka i Ulvillberga hadde et stort oppland: Fra Skogn og Frol i sør. Og Inderøy og Sparbu i nord. Ulvill var litt av en «by» i den tida. Det var 3 handelsmenn og skjenkerett. Men det var en klausul i skjenkebevillinga: Forbudt å selge i smått.

Det ble fortalt av Bardo Gunnmunsen Ulvill, at det var mange fra Skogn, Frol, Inderøy og Sparbu som solgte mjølet for å få tak i skjenk. Og Bardo la til: Dæm kjaul heim i lett-ingâm.

FRØKEN DISEN

Det kom åt bøgden eit merkeleg syn: Frøken Disen va heile namnet. Det vart sagt at hu likt itt livet i byn, å så tok hu sæ tjenest på landet.

Æ huse så godt den første gong at æ såg dette bysens komma. Det banka til skalla og ramla og song. Det va sekkert kjærighetstromma.

Nægla va lang, en heil kvart tom. Dæm va måla, lakka og fila. Hu snudd sæ på helâm å va så grom. Hu la haue på skjeiven å smila.

Det låggå sæ slik det vart maifest med musikk å dans nedpå husi. Dit sprang æ så fort som en tråvarhest, fer kjærligheita rasa så kusi.

Spællmeinna tok te med Damenens vals.

Frøken Disen kom sættan mot Simen. -Ækan itt, san Simen, nei, inte alls. Å så neia åt mæ på timen.

Æ ha aller i valn dansa før, mæn æ jol itt æ som han Simen. Æ trampa med fotâm i nord å i sør, men æ skull itt hektas på limen.

-Nei, huff, sa veikja. Å huff å lell, du speinne da leigkjinn å knea. Æ jol med fotâm nân frøktele sprell. Det kjeintes som alt va tu lea.

Ja, sørgele va e, men dansen vart slut. Vi skull liksom sjå på veret. Vi såg itt på veret, men tut a tut. Det e artitt, sæ, å probere.

Når festen va slut va han Simen fram å tok Frøken Disen i armen. Æ heitna tå sorg å kølna tå skam. Skull æ kast mæ på vatne heill varmen?

Æ tenkte føst å henge mæ opp, eller gi mæ en kakk med en hâmmår. Æ tok åt vætti. SÅ sa æ stopp, du ska veint te en annan sâmmår.

Han Simen va lur, han sætt på bør. Det e best, san, å pass på tia. Det jikk itt læng før hu sto med slør og Simen som mann nedme sia.

Dæm fløtt inn i byn og skull bu der fer godt.

Hu treivs itt på lande, rekse. Æ træft att han Simen når det ha vørti smått.

Da hulln sæ bortåt mæ å kveskra:

Æ angre at æ va fer tidle ut.

Du veit det med Frøken Disen.

Æ fekk da sjå det te sjugan og slut at hu va berre nægla å fisen.

J.D.H.

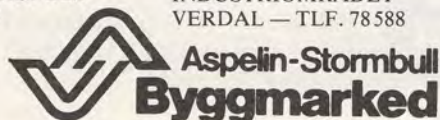
Stedet for sport og fritid i Verdal

Alt på ett sted til nybygg,
restaurering og oppussing

KONTAKT VÅRE FAGFOLK
DET LØNNER SEG

INDUSTRIOMRÅDET
VERDAL — TLF. 78 588

Reise til Kongens slott

Som kjent ble 24 av A/S Værdalsbrukets medarbeidere hedret for langt og aktivt virke i skogbruket ved en tilstelning i vår. 19 av disse fikk Norges Vels medalje for mer enn 30 års arbeid. 5 hadde begynt i skogen for mer enn 50 år siden, og ble tildelt H.M. Kongens Fortjenestemedalje.

Fire av de fem som fikk Kongens Fortjenestemedalje i selv fotografert foran Slottet.
F.v.: Ola Eng, Torvald Holmsberg, John Tosteigan og Einar Snekkermo.

Foto: Jon Lykke

Dette var første gang bruket hadde medaljeutdeling, og på grunn av statuttene var det mange som falt utenfor. Det må nemlig ikke gå mere enn 5 år fra arbeidsforholdet opphører til medaljetildeling. En rekke eldre verdalinger hadde imidlertid fortjent både en og to medaljer for sitt arbeid i skogbruket.

De 5 som fikk H.M. Kongens heder var:

Einar Snekkermo, som nå er 70 år, og som begynte i skogen for 56 år siden. Ola Eng, som er 69 år, og startet opp for 51 år siden.

Ola Vikvang, som er bare ungdommen på 64 år, men som begynte skogslivet for 51 år siden.

Torvald Holmsberg, på 66 unge år, og med 50 år siden starten i skogen.

John Tosteigan, som nå er 65 år, og som begynte i skogen for 50 år siden.

Alle disse dro til skogs i ung alder, noen allerede som 13-14 åringer, og har siden vært i jevnlig arbeid der. I tillegg har Einar, John og Ola-karene egne bruk, og Torvald er heller ikke ukjent med gårdsarbeide.

Alle har de i større om mindre grad vært borti de fleste operasjoner i skogbruksnæringen, - fra tømmerhogst til fiskekultivering, fra tømmerkjøring til ungsogpleie, fra kojebygging til planing, fra tømmerfløting til jakt, fra skogsveibygging til grøfting m.m. Noen spesialiteter har de imidlertid hatt. Einar, John og Ola E. har først og fremst vært kjørere, og de to førstnevnte er nå de eneste som driver med hest i brukets skoger. Ola V. foretrekker hogst og bygningsarbeider, mens Torvald lenge har fylt den viktige funksjon som brukets «altmuligmann». Som skogens folk flest er de «hendt» og kan brukes til alt, og en ting har de i alle fall felles - skogsmannens ro og lune humør.

Som seg hør og bør dro vi til Oslo i høst for å takke Majesteten for hederen. Dessverre var ikke Ola V. i form så han kunne bli med, men de andre fire fikk følge av Magnhild Eng, Aslaug Holmsberg, Randi og Jon Lykke. Det var kanskje en viss spenning foran flyturen, men vi hadde rolig og pent vær begge veier. Dessuten gikk det så fort, som en av karene bemerket, at han trodde ikke noen hadde fått tid til å gjøre i buksa -.

Audiensen hos Kongen var tydeligvis en hyggelig forestilling. Det kunne i hvert fall høres på lang avstand at praten gikk livlig og muntert. Jeg tror det var enighet om at Hans Majestet er en velorientert herre, med stor interesse for hvert enkelt på hvert sted i landet.

Efter Slotts-besøket dro vi opp i høyden, forbi Holmenkollenbakken til Frognerseteren, hvor direktør Bonnevis-Svendsen var vert ved en lunch som Skogbrukets Arbeidsgiverforening holdt for oss. Før aftenens øvelser rakk vi en liten butikkrunde. Vi var blandt annet innom Steen & Strøm, - «rulletrappvarehus» i seks etasjer. Vareutvalget ble bedømt å være for

dårlig. Riktignok fikk Einar kjøpt en ny avbitertang til hesteskosøm, men å skaffe John er god, gammeldags sauesaks greidde de ikke.

Styrets formann, Gustav Aarestrup, og hans frue hadde invitert til stor middag om kvelden. Der var også Odd Espolin Johnson og Per Krog med fruer, slik at hele VB,s styre var tilstede. Det ble et svært hyggelig arrangement, og praten gikk ikke mindre livlig her enn på Slottet.

Neste morgen ville vi prøve hvordan det var å «sitte» på Stortinget, og stortingsmann Gunnar Vada viste oss rundt. Dette var ved åpningen av trontaledebatten, slik at det var full travelhet i huset. Stortingsrepresentant Guttorm Hansen hadde dog tid til å hilse på gjestene og veksle noen ord. Vi fulgte debatten en times tid, og lot oss mere av friske replikker fra såvel Kåre Willoch som Hanna Kvanmo.

Storebrand/Idun-gården fikk vi også sett litt av, idet Aarestrup og Johnon holdt hyggelig lunch for oss i sitt «aller helligste».

Før flyet returnerte om ettermiddagen, tok vi en tur til Akershus Slott, hvor vi spesielt så på Hjemmefrontmuseet. Her var et dystert møte med historien, - men gjensynet med B-såpe, «tobakks»-posen merket Ho-Ho, papirluer o.l. liver opp.

Den felles konklusjon efter turen var at «Konge-ferden» hadde vært vellykket, men at Oslo var et avsidessliggende og bråkete sted hvor man vanskelig kunne tenke seg å bo.

Jon Lykke

Sportsskytterlag startet i Helgådalen

To av de tre medlemmene i arbeidskomiteen foran skytterne og banen på Bjartan samfunnshus, Bjørn Skoknes (t.v.) og Inge Storholmen.

Hvis du kjører forbi Bjartan samfunnshus en fredagskveld, vil du se at det står fullt av biler utenfor huset. Går du opp i salen, finner du at 4-5 skyttere er i ferd med å avfyre sine skudd med luftgevær på 10 meters hold. Smellen i skiva etterfølges ofte av en stille ed. Det er medlemmer av Helgådals Sportskytterlag som strever med å få sine skudd så nær blinken som mulig.

Det var den 12. januar 1979 at en del skytterinteresserte personer møttes hos Brynjar Aksnes for å diskutere om det skulle startes opp med luftgeværskyting på vinterkveldene. Det var enighet om å forsøke, og Helgådals Sportskytterlag ble stiftet. Følgende styre ble valgt: Bjørn Skoknes (formann), Brynjar Aksnes (sekretær) og Inge Storholmen (kasserer).

Lagets første leveår er snart forbi, og Helgådals-Nytt har hatt en prat med Bjørn Skoknes for å høre litt nærmere om lagets aktivitet og fremtidsplaner.

«Det første vi måtte anskaffe var skiveutstyr, lysutstyr og konkurransevåpen», forteller Skoknes. «For å finansiere dette ble det vedtatt at alle mannfolk over 18 år skulle betale inn

en andel på 100 kroner hver. Laget fikk dessuten økonomisk støtte fra andre hold, slik at vi ble istand til å kjøpe fire luftgevær og fem skiver. Følgende gav økonomisk støtte til laget: Helgådals gammeldansforening kr. 1.000,-, U.L. Vårvon kr. 2.000,-, Skjækerfossen Brigdekubb kr. 2.000,- og Verdal kulturstyre kr. 3.000,-. Jeg vil her benytte anledningen til å takke alle disse for velviljen».

- Når startet dere opp med skytinga?

«Den første skytinga foregikk fredag 2. februar i hobbyrommet på Bjartan samfunnshus. Men det skulle snart vise seg at dette rommet ble for trangt, og etter fire kvelder ble utstyret flyttet opp i storsalen, der vi har holdt til siden. Det var ganske snart rundt 60 skyttere som møtte opp hver kveld, en kveld var det over 70. På grunn av dette er det umulig å skyte fullt program med 40 skudd pr. skytter. Det kjøres nå med 10 skudd for skyttere under 15 år og 20 skudd for alle andre. Alle under og i skolepliktig alder skyter gratis. På grunn av den store oppslutningen om skytinga har vi diskutert om vi skal dele skytinga opp i 2 kvelder pr. uke, men det har store praktiske ulemper for medlemmene.

Vi har medlemmer fra Grunnan til Brattåsen og fra 5 til 75 år gamle, og det sier seg selv at det er mest hensiktsmessig med en kveld, slik at hele familien kan kjøre i lag».

- Hvordan er konkurransen lagt opp?

«Det skytes om en pokal for hver klasse i perioder a 5 kvelder hvorav 3 teller. Dessuten er det vanlig premiering, slik at alle som har deltatt skal ha en premie. Under premieutdelingen i vår gikk det med premier for over 5.000 kroner, men på grunn av den store deltagelsen, går laget likevel bra økonomisk. Vi har følgende klasseinndeling: Under 10 år, 10-14 år, 15-19 år, 20-54 år, over 54 år samt en kvinneklass.

Skytinga foregår på Bjartan samfunnshus fredagskveldene. Da er det også mulig å få kjøpt kaffe, brus og varme pølser, og ettersom hele familien er med, har laget klart å skape et trivelig miljø rundt disse kveldene. Laget har avtale om en rimelig husleie i Bjartan samfunnshus mot visse gjenytelser av mere praktisk art, som vedhugging, vasking osv.

I det hele tatt har interessen for tiltaket vært langt større enn vi hadde trodd på forhånd. Vi har skyttere fra Grunnan til Brattåsen som kommer for å skyte kveld etter kveld. Og en annen ting: Det viser seg at sporten er langt mer krevende enn de fleste hadde trodd. 10 meters hold lyder enkelt for gamle Krag-skyttere, men det har vist seg at det oftest varierer fra kveld til kveld hvem som oppnår det beste resultatet. Og dette gjør sporten interessant. Og selv om vi har fullt opp av skyttere på fredagskveldene, så er fremdeles alle skytterinteresserte personer i Helgådalen velkommen til laget».

Skoknes sier forøvrig at han personlig mener at en etter hvert bør satse på fullt konkurranseprogram innen laget, men dette krever mere plass og utstyr.

JO

Verdal Blomsterforretning og Gravferdsbyrå

Tlf. 79014

Innehaver Oddvar Haugan

Ornitologisk forening startet i Verdal

Av Johannes Overmo

Arnstein Indahl

Den 19. april 1979 såg en ny tilvekst i bygdas organisasjonsliv dagens lys, idet Verdal lokallag av Norsk Ornitologisk Forening ble stiftet. Arnstein Indahl fra Ulvilla, kjent også fra Helgådals-Nytt's spalter, ble valgt som lagets første formann. Med seg i styret har han Einar A. Tromsdal (kass.), Magnus Julnes (sekr.), Arnt Tore Sagvold og Torstein Myhre.

Vi har hatt en prat med formannen etter at et drøyt halvår er passert for å høre litt om hans synspunkter om laget.

Hva er formålet med foreningen, Arnstein Indahl?

Lagets formål er å være bindeledd mellom fugleinteresserte personer i Verdal samt stimulere til ornitologiske undersøkelser av alle slag. Verne om naturen og særlig da fuglefaunaen står også på programmet, samt å fremme medlemmenes interesse for og kunnskaper om fuglelivet gjennom ekskursjoner, foredrag osv.

Hva har dere fått utrettet hittil?

Medlemmene har vært svært aktive dette første halve året, og vi har fått utrettet mye. Kan nevne følgende saker:

Vårobservasjoner. Dette går ut på at våre medlemmer etter eget ønske får utlevert materiale for registrering av dato for første observasjon av de ulike fuglearter på sitt hjemsted om våren.

Atlas-prosjektet. Hele landet er inndelt i ruter a 10×10 km (UTM-rutene på de topografiske kartverkene). Her tar våre medlemmer for seg hver si rute og registrerer alle fuglearter som hekker innen dette område. Antall hekkende fugl betyr ingenting, det er antall arter som er av interesse. Fuglearter som observeres innen området men som ikke finnes hekkende registreres også.

Stort sett har vi nå dekket hele Verdal kommune, men skulle noen medlemmer være interessert kan de fremdeles få tildelt sitt område. Men arbeidet krever mye både av tid og kunnskaper om fugleartene.

Ekskursjoner. Laget hadde på forsommeren tre ekskursjoner. Den første var til Tautra den 13. mai der 19 medlemmer deltok. Godt utbytte av turen idet 40 fuglearter ble observert av gruppen. Den andre ekskursjonen foregikk rundt Leksdalsvatnet 27. mai. Her deltok 30 medlemmer. På grunn av vannstanden var observasjonsforholdene ugunstige, men deltagerne kunne likevel notere 39 forskjellige fuglearter i sine blokker.

Tredje ekskursjon var et week-end-opphold i Vera 16. og 17. juni med overnatting i Vera Samfunnshus. Lørdag kveld var det film- og lysbildefremvisning og kunnskapstevling. Søndag var det et forferdelig regnvær, men likevel ble det en utbytterik tur i felten. Under hele ekskursjonen ble det observert i alt 39 fuglearter. 4 av disse, toppand, sandlo, storspove og rødnebbterne er tidligere ikke offentlig registrerte i området.

Medlemsmøter. Det er avviklet 2 medlemsmøter med pedagogisk opplegg, dvs. lysbilledfremvisning med kommentarer. Dette er svært interessant og lærerikt for medlemmene.

Har formannen så noen fremtidsønsker for laget?

Ja, det må for det ene bli at vi øker medlemstallet, og så at det blir mange arbeidsoppgaver å få på de ulike felt i ornitologien, samt at økt viten fører til å fremme forståelsen for verdien av vår fauna. Hvis vi får mange medlemmer og mange arbeidsoppgaver, vil det bli aktuelt å dele laget opp i grupper som kan spesialisere seg på hvert enkelt område.

Kan da til slutt ønske flere medlemmer velkommen til en interessant hobby - en hobby der man neppe noen gang blir helt utlært, men samtidig en hobby man kan ha mye glede av selv. Til slutt vil jeg fremheve at man ikke behøver å være fugleekspert for å bli medlem i foreningen, vi trenger støtte fra flere. Og de arbeidsoppgavene som her er nevnt utføres av våre medlemmer helt på frivillig basis, ingen tvinges til å ta på seg oppgavene.

**Nybygg og reparasjoner
utføres hurtig og fagmessig**

TORBJØRN GRANDE

BYGGMESTER

**ADIDAS — TROLL
KNEISSL — SUVEREN
EIDE — HELLY-HANSEN**

Våre produkter selges av

Birger Stene
Vuku

Vårleikane

Av Arnstein Indahl

At våren er ei inspirerende årstid til så mange foretak, er det vel ikkje nokon tvil om. For ein naturinteressert er denne årstida spesiell interessant, då det endeleg byrjar å livna til ute i naturen. Dette førar til at ein byrjar å farta meir ute i skog og mark. Kanskje på skitur i ei månelys marsnatt for å høyra på uglanes song, eller kanskje ein tur til orrhanemyra eller tiurskog-en, når det lir uti april. Og omsider melder trekkfuglane sin ankomst, med høglydde fuglekvidder frå tretopp-ane i gran og lauvskoglia. Snøen forsvinn og innsjøane vert isfrie, - joda det er vakkert når naturen atter ein gong har årspremiere på sitt urgamle skodespel.

Det er mange som tek sovepose og telt i ryggsekken og vandrar til den gamle spelplassen til orrhanen. År etter år har dei mange ligget i den kalde snøen og iaktatt orrhanene, mens dei kjempar for hoas oppmerksomhet. Men det er heller ikkje så rart, då orrhaneleiken verkeleg er fasinerande. Ein får liksom ei kjennsle av å vera ein del av naturen når dei kampglade orrhanane spelar berre ein tre-fire meter framfor deg. Tiurleiken er også eit attraktivt tilbod frå naturen si side. Det er berre det at tiurleiken er mykje vanskelegare å finna enn orrhaneleiken. Ein del av grunnen til det er at lyd-ytt-ringane hos tiuren ikkje «ber» så langt i terrenget som orrhanens. Ja dei høyrast ikkje lenger enn nokre få timetrar frå spelplassen, mens orrhanens buldring kan høyrast på fleire kilometer. Det er også eit beklageleg faktum at den må karakteriserast som forholdsvis fåtalleg i dag, sjølv om nokre ornitologar som har forska med skogsfugl ei tid, meiner å sjå ei betydeleg auke i bestanden, i ymse delar av

landet. Kva nedgongen i skogsfugl-bestanden skyldes er det ingen som veit med sikkerhet. Det er difor grunn til å åtvara alle som tenkjer å besøka spelplassane til orrhanen eller tiuren om å fara med varsemd på og ved leikane.

To andre spel som også er i gong i månadskifte april/mai er padde- og froskeleikane. Desse kan òg gje ei artig og lærerik oppleving. Froskens leikplassar er konsentrert til det blautare element, små «skogstjønni» er ideelle i så måte. No har eg ikkje kome over den riktige store froskeleiken enno, så nokon erfaring frå ein slik ein har eg ikkje. Dei eg har funne har ikkje talt meir enn fire-fem individar. Men det var likevel artig å sjå på desse dyra, når dei målbevisst utførde heile leikritualet. Paddene eller «groa» som vi gjernast kallar den, har eg funne lettare å iaktta enn froskane, då den held til i opare lende. I vår kom vi over ein leik på ein avsides veg ved ein innsjø her i dalføret. På omlag 150 meter talte vi 93 paddar! Ein kan liksom føra tankane tilbake på dei dyre-

artane som ein har lese om, fanst på jordkloda i urtida, når ein iakttar dei langsomme og avmåla røyrslene til paddane. Det er kanskje ikkje så mange som har ofra tid og tanke til å ta ein tur og sjå på desse skapningane, som ikkje er kjent for å vera dei vakraste i naturen. Men ein tur til våren, enten til frosk eller paddeleik er verkeleg å anbefala, for det er utruleg interessant.

Så vendar trekkfuglane tilbake. Det er to artar av desse som er verdt å dra å sjå på, dobbeltbekkasinen og brushane. Brushaneleiken er lett å finna, om ein då veit av ein stad kor det er fugl. Den spelar mange stader her i Verdal, da helst ikkje så langt frå eit våtmarksområde. Har du lyst til å sjå desse prektige fuglane spela, så er ein tur til Rinnleiret eller Vera sikkert ikkje bortkasta. Ellers henvisar eg til HN-77, når det vidare gjeld denne fuglearten. Dobbeltbekkasinens leikplass er verre å finna. Oftast må ein til fjells, og det kan vera langt til fjells òg, for å finna spelplassen til den. Er ein fyrst så heldig å ha funne den, så har ein ei uforgløyemeleg oppleving framfor seg. Dobbeltbekkasinens leik er så spesiell at den nesten må opplevast for å få det riktige inntrykket av den. Det er berre så synd at også denne arten må karakteriserast som dels skjeldan.

Har du no planar om å ta ein tur uti naturen i vårmånadene for å sjå på det som foregår der ute, enten det no gjeld dei artane eg har nemna, - eller det gjeld paringsspel hos andre dyr og fugleartar, så husk da heila tida, at her er vi mennesker inntrengjarar. Og er man forsiktig og omtensksom vil kanskje turen verta ei oppleving som seint går i gløymeboka..

«Groleik»

Foto: Forf.

I samarbeid med Østlandske
Spennbetong A.S., Hønefoss og
Vestlandske Spennbetong A.S.,
Hareid

**NORDENFJELDSKE
SPENNBETONG A-S**

Boks 7, 7651 Verdal

Telefon 076 79400

ØSTSPENN

VESTSPENN

NORSPENN

et Bok
& Papir
Hus

H.E.EIDES EFTF. A.S

BØKER · PAPIR · KONTORUTSTYR · LEKETØY
POSTBOKS 99, 7651 VERDAL · TELEFON: (076) 79523

Helgådal I.L.

DRIFTSÅRET 1979

Hovedstyret har bestått av:

Johs. Overmo, formann
Egil Green, nestformann
Sigbjørn Ottermo, sekretær
Brynjar Aksnes, kasserer
Brit Ness, styremedlem

+ formann ski: Jon Overmo
formann fotball: Oddvar Lyng
formann friidr.: Bjarne Haugan

Varamenn: Ottar Julnes, Grete Ward
og Arnold Kjesbu.

Det er avholdt 8 styremøter samt halvårsmøte og årsmøte.

Idrettslig aktivitet

Her vises til avdelingenes meldinger. Totalt sett har den idrettslige aktivitet økt fra år til år innen Helgådal i.l., selv om det på enkelte fronter har skjedd en viss nedgang. Det finnes trolig ikke ett menneske som har den fulle oversikt over all gratisinnsats som ligger bak alle aktiviteter innen idrettslaget.

Anleggssektoren

Det er gjort mye med klubbhuset i år, men fremdeles gjenstår dessverre en god del arbeid. Det er å håpe at hele laget slutter opp om dette arbeidet nå i høst, slik at vi kan få bygget godkjent og tippemidlene utbetalt.

Banekomiteen har også i år lagt ned et stort arbeid med fotballbanen på Elnesshøgda.

Lysløypene var sist vinter velpreparerte stort sett hele tiden og ble flittig brukt. Også de andre skiløypetraceene ble brukt mye, både til trening og trim. Laget anskaffet i fjor høst en ny snøscooter. Den har vi god bruk for.

Trim

Helgådal i.l. har i år for første gang forsøkt et fast trimopplegg på sommers tid, «Helgådals-Trimmen». En mere skral sommer værmessig sett kunne vi knapt truffet på, de hyggelige kveldsturene som ble planlagt rant stort sett vekk med regnet. Men det ble solgt stemplingskort til godt over 100 personer, og 19 av disse har besøkt alle 7 postene. Audhild Lillegård vant førstepremien da trekking fant sted på årsfesten mens de to trøstepremiene gikk til Idar Elnes og Magnar Lillegård. I år var postene plassert på

«Helgådals-Trimmen».

Leif Svartås klipper på Fagerlifjellet. Veressjøen i bakgrunnen.

følgende steder: Bynahangan, Hervola, Lifjellet, Fagerlifjellet, Snusvola, Rautuna og Røshangan. Neste år kan postene plasseres andre steder.

Dametrimmen i Volden er fremdeles populær. Her trimmes det hele vinteren gjennom. Grete Ward har ledet trimmen siste året.

Andre aktiviteter

Underholdningsgruppa gjennomførte sitt tradisjonelle juleshow 5. nyttårsdag, og med små forandringer ble programmet dessuten framført i Ulvilla, Leirådalen og på Soltun. Sanggruppa har dessuten medvirket ved flere anledninger rundt om i bygda, samt at lyden fra deres struper også har tonet ut over NRK Trøndelags eter. Snorre Holmlimo har betydd mye for utviklingen innen sanggruppa.

Tveråholm-bautaen er nå på plass og høytidelig innviet. Avdukingen skjedde søndag 7. oktober i strålende solskinn og stor deltagelse. Vi takker Tveråholm-komiteen med formann Ole J. Haugan i spissen for innsatsen.

Tinsvoll-prosjektet er nå nesten ferdig. Det som gjenstår er innredningsarbeid, oppmuring av gruve og bygging av skigard rundt huset. Når huset er ferdig vil det være viktig å skape et miljø rundt Tinsvollen ved at det arrangeres seter dager med anledning til å få seg litt gammeldags setermat for de besøkende, samt utstilling og demonstrasjon i bruk av utstyr etc.

Veresfestivalen ble også i år en suksess, selv om værgudene var vrang.

Stafetten får stadig større deltagelse, og spesielt gledelig er det med deltagelsen av løpere som ikke tilhører elitegruppen. Lørdagsutflukten fra Bringsåsen om Karitjønna foregikk i vakkert solskinn og med bra deltagelse. Nytt av i år var en natursti lørdag ettermiddag ved Vera samfunnshus med Sigrun og Per Storholmen som ansvarlige. De hadde som ventet gjort en god jobb, og den store deltagelsen tyder på at tiltaket er populært.

Veresfestivalen 1979. Fra lørdagsutflukten om Karitjønna. Han Per har visst noe morsomt å fortelle!

Det ble et ufyselig regnvær under Veres-sjøen Rundt på søndag, men deltagelsen ble likevel meget god. Neste år tar en sikte på å ordne forholdene litt bedre for deltagerne med hensyn til klesskift.

Styret legger fram for årsmøtet forslag om visse forandringer i sammensetningen av Veresfestivalkomiteen. Arrangementet er etter hvert blitt så omfattende at en større fordeling av oppgavene synes hensiktsmessig.

Den positive innstillingen og hjelpsomheten fra folket i Vera er noe av det mest gledelige ved Veresfestivalen. Det må være et mål for Helgådal i.l. også i framtida å samarbeide med folket i Vera om å lage en festival som er den vakre fjellgrenda verdig.

Helgådals-Nytt holder fortsatt stangen som et av bygdas mest populære tidsskrift, noe salgstallene skulle bekrefte. I grove trekk er nok avisens form funnet, selv om det nok fremdeles er behov for litt finpuss her og der. Og hvis det i framtida viser seg

nødvendig er det en forholdsvis enkel affære å satse på annet stoff en hittil, da avisa står nokså fritt redaksjonelt.

Einar Snekkermo ved en gammel kvernstein ved Stamntjønnå.

Økonomi

Lagets økonomiske situasjon er i år adskillig bedre enn i fjor på samme tid. Dette har flere årsaker. For det ene har alle gruppene spart mest mulig på utgiftene uten at dette har gått ut over aktivitetene. For det andre har de innteksgivende tiltakende gått jevnt over meget bra. Laget arrangerte bingo i Ulvillan på etterjuls vinteren, noen som kombinert med handarbeidsbingo gav kr. 30.000 i netto overskudd. Erling Rygg, som var ansvarlig for bingoen, og Ulvillan Bygdelag med Paul Aune i spissen fortjener i særlig grad lagets takk, men også alle andre som hjalp til eller skaffet brød og handarbeidspremier får sin del av æren for resultatet.

På grunn av mindre innkjøp og der- ved forbruk av lagerbeholdningen gav Veresfestivalen i år netto overskudd på vel 15.000 kroner. Festarrangementene i lagets regi har også gått jevnt over svært bra.

En spesiell takk retter vi til Verdals kulturstyre for det velvillige bidrag vi fikk før jul i fjor og som gjorde oss i stand til å anskaffe snøscooteren. Dette kom godt med på en tid da lagets økonomiske situasjon var dystert.

Einar Snekkermo og Reidar Prestmo i Snekkermomarka. Gamle vegleier og andre spor etter menneskelig virksomhet før i tiden ble undersøkt.

Kvinnegruppa

Etter forslag fra Ulla Aksnes utnevnte Helgådalen i.l.'s styre i år en kvinnegruppe med følgende styre: Ulla Aksnes (formann), Liv Bjartan (kass.) Annbjørg Nonset (sek.) Kristin Gomo og Åse Berg (nestform.). Dette er nok noe av det mest fornuftige vi har gjort på lang tid, gruppa har nemlig gjort en svært god jobb. De administrerer for det ene en god del arrangementer, for det andre har de skaffet en god del penger i kassa. Etter gruppas eget ønske er disse pengene øremerket til innkjøp av utstyr til klubbhuset.

Gruppa vil heretter, hvis styrets innstilling går gjennom på årsmøtet, velges av idrettslagets årsmøte.

Fjellorienteringen

Før jul 1978 hadde Erling Waller-aune et kurs i bruken av kart og kompass på Volden skole. Kurset gikk over 4 kvelder, og var gratis. Helgådalen i.l. har også i sommer arrangert en del fjellorienteringsløp med jevnt over bra deltagelse. Verdalsmesterskapet ble arrangert i indre Malsådalen, og der fikk deltagerne virkelig testet sin orienteringssans, da tåka var tett som ull i høydene.

Styret går inn for at det neste år velges et O-utvalg på 3 medlemmer.

Oppslutningen om reising og riving av martnasbodene ble ikke god, men Teodor Nessemø sviktet ikke. Og humøret hans er det ingenting å si på. Vi gir en femmer til den som kan bevise å ha sett Teodor i dårlig humør noen gang!

Utmerkelser

Årets Innsatspokal ble tildelt Erik Falstad for hans innsats i bane og terr-engløp. Han sikret seg dessuten Friidrettsbollen. Skifatet gikk i år til veteranen Per Leirset, mens Gunnar Hermann stakk av med Fotballkruset.

Styret vil til slutt få takke alle som har lagt ned en innsats for Helgådalen idrettslag i 1979. Som nevnt innledningsvis er det et utall av gratistimer som hvert år legges ned for at hjulene skal kunne holdes i gang, og i så måte er alle jobber like viktige.

Kafferast under rivinga av martnasbodene på Øra.

ÅRSMELDING FRA SKIGRUPPA

Styret har bestått av følgende:

Formann: Jon Overmo

Nestformann: Jon Berg

Sekretær: Grete Ward

Kasserer: Tor Bjartan

Styremedlem: Stein Sagvold

Skistyre har i 1978/79 hatt 10 møter der 37 saker er behandlet. Videre er det arrangert 2 skitreff samt hyggekveld med premieutdeling.

Sportslig har sesongen vært meget bra for laget, med fine plasseringer både på krets og lokalt plan.

For endel av lagets toppløpere har kanskje sesongen 79 vært en skuffelse. Tross større treningsdoser har de hatt tilbakegang fra året før, noe sikkert sykdom (influenza) får ta skylden for. Men flere løpere har hatt en enorm fremgang fra året før, slik at på det lokale plan har lagets seniorløpere vært helt suverene. Også blant den yngre garde er det flere fine talenter å bygge på.

Resultater:

Verdalsmesterskapet: kl. B: 1 Sturla Green, kl. C: 1 Odd Helge Roksvåg, kl. D: 1 Per Leirset, Gutter 10 år: 1 Jonny Arild Haugan, Jenter 8 år: 1 Jorid Sørli.

Lysløypekarusellen: kl. B: 1 Snorre Green (vinner av L—K) kl. D: 1 Per Leirset, Gutter 10 år: 1 Jonny Haugan, Jenter 8 år: 1 Ingunn Leirset.

Hervolrennet: m-2: 1 Sturla Green (vinner av rennet), M-5: 1 Per Leirset, K-1: 1 Audhild Lillegård, K-6: 1 Mildrid Lillegård.

Aksje i 10-pokalen v/Sturla Green, Per Leirset, Snorre Green, Rolf Green, Knut Sørli, Odd Roksvåg, Bård Brønstad, Tor Bjartan, Magne Lustad og Jon Sørli.

Vårloken: M-2: 1 Sturla Green (vinner av rennet), M-5: 1 Per Leirset, M-8: 1 Eilif Hagen, K-4: 1 Gunnhild Leirset.

Aksje i 10-mannspokalen v/Sturla Green, Per Leirset, Bård Brønstad, Snorre Green, Stein Sagvold, Knut Sørli, Odd H. Roksvåg, Rolf Green, Tom Rune Bakken og Steinar Helgås

Verdalsmesterskapet i stafett: 1. pl. til Helgådal i.l. v/Rolf Green, Per Leirset og Sturla Green.

Fjellrosastafetten: 1. pl. til Helgådal i.l. V/Snorre Green, Per Leirset, Stein Sagvold og Sturla Green.

Arnlot Gelline: M-2: 1 Stein Sagvold. Bulleråsrennet: M-2: 1 Sturla Green, 60-64 år: 1 Olav Sagvold, over 65 år: 1 Ole J. Haugan.

Holdenrennet: M-2: 1 Sturla Green.

Ogndalsrennet: 60-64 år: 1 Olav Sagvold.

Stiklestad skifestival: kl. C: 1 Rolf Green.

Arrangementer

Den strenge vinteren gjorde at flere renn måtte avlyses eller utsettes. Bl.a. måtte kretsrennet for sen/jun som laget hadde fått tildelt avlyses på grunn av kulden.

Dessverre måtte også flere klubbrenn utsettes, slik at rennene ble altfor konsentrerte på vårparten.

Laget har arr. følgende renn:

— Verdalsmesterskapet 10 t.o.m. 15 år

— 1. runde i Lysløypekarusellen alle kl.

— Fjellrosastafetten

— Ole-Sprinten

— Klubbmesterskapet

— 3 runder i klubbkarusellen

Som vanlig medarrangør i Hervolrennet og Vårloken.

Arbeid

Løypetraseene som ble ryddet før sesongen ser ut til å virke etter hensikten. Løperne har her treningsmuligheter, mosjonistene har faste spor å gå i. Også arrangementene blir forenklet ved at man har faste løypetraseer.

Et ønske fra skiavdelingen er at lysløypa ved Bjørstad blir forlenget så snart lagets økonomi tillater dette.

Priser

Skiavdelingens ærespris ble i år tildelt Ole K. Sagvold. Skifatet gikk til Per Leirset, som også tok Kjell Bjartans pokal. Ivar Kjesbu tok Ingeborg og Kristian Holmens pokal til odel og eie. Per Leirset tok aksje i Leif Rotmo's pokal, mens Jonny Haugan tok sin andre aksje i Ingvar Leirset's pokal.

ÅRSMELDING FRA FOTBALLAVDELINGEN

Styret har bestått av følgende:

Formann: Oddvar Lyng

Nestformann: John Olav Indahl

Sekretær: Per-Leif Eklo

Kasserer: Kjell Ottermo

Styremedl. Sturla Green

Styret har hatt fem styresmøter og tre spillermøter. Sportslig har det vært en middels sesong, i og med at A-laget må ned i 5. divisjon fra 1980.

I de aldersbestemte klassene er det blitt arbeidet godt og ganske gode plasseringer på tabellen.

Det er blitt tatt 3 sølvballer og 6 bronseballer i år, og så har to spillere vært på kretssamlinger for smågutter.

A-laget har hatt Rolf Stene som trener og Jon Overmo som oppmann. B-laget har hatt Rolf Stene som trener og Pål Holmli som oppmann. Guttelaget har hatt Erling Rygg som trener og oppmann. Småguttelaget har hatt Kjell Ottermo som trener og Alf Ward som oppmann. Lilleputtlaget har hatt Einar Holmli som trener og Per-leif Eklo som oppmann.

Vi har arrangert sommercup med alle lag i Verdal unntatt Verdal i.l. som deltagere. I.l. Sverre var erstatte, og var ikke snauere enn at de vant turneringen.

Likewise deltok vi med A-laget i Leksvikfestivalen's fotballturnering der vi vart nr. 3.

Nå slutter Rolf Stene som trener etter tre år, og vi vil takke ham for en god jobb, selv om det nå ble 5. divisjon.

Økonomisk har det vært et ganske godt år, noe vi har bingoen å takke for. Publikum har dessverre sviktet oss litt på hjemmekampene i år, men det får den dårlige tabellplassen ta skylden for.

I år er disse prisene utdelt:

Fotballavdelingens ærespris: Tore Holmli.

Fotballkruset: Gunnar Hermann

Treningshesten: Torbjørn Granheim

100-kampplaketten: John Olav Indahl og Magne Holmli.

Til slutt vil vi takke alle for godt samarbeid i år, og håpe på like godt samarbeid i det kommende år.

ÅRSBERETNING FRA FRIIDRETTSGRUPPA

Styret har i 1979 bestått av:

Bjarne Haugan - formann

Gunhild Leirset - nestform.

Sturla Green - sekretær

Rolf Green - kasserer

Magnar Bakken - styremedlem

Gruppen har i løpet av sesongen hatt 5 styresmøter, og 2 turer til Vera, i forbindelse med uttaking til Veres-stafetten. Formannen representerte gruppa anngående oppsette av Verdalskarusellen, og dessuten har formannen deltatt i samtlige møter i hovedstyret. Sesongen er vel den beste i klubbens nyere tid, og det takket være Erik Falstad, det skal vi komme tilbake til senere i beretninga. På det idrettslige område har virksomheten foregått på løpsplan. Opplegget var at vi i høst skulle arrangere idrettsmerkeprøver, men så er det banespørsmålet, som vi skal komme tilbake til, og det triste været som vi har hatt i høst. Så vi har ikke sett noen mulighet for å arrangere prøvene. Friidrettsgruppen har hatt 6 karusellrenn, samt klubbmesterskap, og var med og avvikla 4. runde i Verdals-karusellen på Elnes-høgda. Når det gjelder klubb-karusellen har det vært noe synkende deltakelse, sammenlignet med de 2 siste åra. Vi skal først ta for oss Erik Falstad, og hans fine prestasjoner. 1. plass terrengløp Verdal il., 1. plass terrengløpskarusellen over 2 dager som S.I.F.K. arrangerte, 1. plass terrengløp Åsgutten, 1. plass terrengløp Inderøy, kretsmester i terrengløp i 17 års-klassen Mosvik, kretsmester på 800 m baneløp, tid 2,03,4, 1. plass 800 m Steinkjer. Han vart uttatt på landsdelslaget mellom N-T, S-T og Jämtland, han plasserte seg som nr. 3 på 1500 m, i lag med deltakere som var opptil 2 år eldre. Han vart trøndersk mester på 3000 m, samt vinner av sin klasse i Verdals-karusellen. Av andre resultater kan vi nevne: Olav Haugan deltok i Nybrott-karusellen andre året på rad, og tok statuett i sølv. Laget stilte med 9 lag i Veres-stafetten, og tok 1. pl. og 4. pl. senior, 1. pl. og 4. pl. oldboys, 2. pl. junior, 3. pl. kvinner, og 3. pl. kvinner oldgirls. I Leksdals-stafetten vart det 1. pl. gutter, 2. pl. menn senior, 2. pl. damer oldgirls, men styret vart svært skuffa over at ikke alle møtte opp til start i oldboys-klassen. Videre må vi nevne gode resultater i løpet av sesongen av Tore Kjesbu, Ellen og Gjermund Julnes, og Trine Julnes som er et løpstalent. Friidrettsgruppen ønsker at det på årsmøtet blir valgt en komite som kan ta seg av løpebanen på Elnes-høgda.

Til slutt i årsberetningen vil friidrettsgruppen takke Erik Falstad for den P.R. han har gjort for klubben, og ønsker han lykke til videre i sin karriere.

Prisvinnere i friidrettsavdelingen 1979:

Friidrettsbollen: Erik Falstad.

PRISVINNERE

1979

Per Leirset med Skifatet

Gunnar Hermann med fotballkruset

Erik Falstad tok både Innsatspokalen og Friidrettsbollen.

Ole K. Sagvold med Skiavdelingens ærespris.

Tore Holmli med Fotballavdelingens ærespris.

STYRER OG KOMITEER

Valgt for driftsåret 1980

Hovedstyret:

Formann: Jon Overmo
Nestformann: Kjell Ottermo
Sekretær: Brit Ness
Kasserer: Brynjar Aksnes
Styremedlem: Gunnhild Leirset
Varamenn: Åsmund Leirset, Grete Ward og Arnold Kjesbu

Skistyret:

Formann: Ottar Julnes
Nestformann: Sigbjørn Ottermo
Sekretær: Grete Ward
Kasserer: Jon Berg
Styremedlem: Odd H. Roksvåg
Varamenn: Magnus Julnes, Gunnhild Leirset og Rolf Green

Fotballstyret:

Formann: Oddvar Lyng
Nestformann: John Olav Indahl
Sekretær: Ketil Svartås
Kasserer: Per-Leif Eklo
Styremedlem: Sturla Green
Varamenn: Brynjar Aksnes, Ketil Sagvold og Morten Ottermo

Friidrettsstyret:

Formann: Tore Holmli
Nestformann: Stein Sagvold
Sekretær: Håvard Elnes
Kasserer: Rolf Green
Styremedlem: Magnar Bakken
Varmenn: Ove M. Haugan, Leif Svartås og Odd Bjartan

Oppmann ski:

Egil Green

Underholdningskomite:

Formann: Jorunn Green
Medl.: Tor Green
Inger Holmli

Hervolkomite:

Formann: Egil Green
medl.: Asbjørn Leirset og Bjørn Skoknes
Varamenn: John Tosteigan, Odd Bjartan

Vårlok-komite:

Formann: Johs. Overmo
medl.: Per Leirset og Bjørn Skoknes
Varamenn: Pål Holmli og Magnar Bakken

Grendemenn:

Øvre Helgådalen: Ottar Julnes
Skjækerfossen: Ketil Svartås
Elnes: John Storholmen
Elneshøgda: Ola Petter Berg
Nordkleiva: Roar Leirset

Bjørstadhøgda: Alf Roksvåg
Ulvilla: Odd Grundmo

Lysløypekomiteer:

Bjørstadhøgda: Olav Sagvold (form.)
Ole K. Sagvold og Jon J. Haugan
Bjartan: Tor Bjartan (form.)
Leif Svartås, Odd Bjartan og Ole J. Haugan

Banekomite:

Magne Kjesbu (form.)
Sverre Leirset og John Nonset

Byggekomite klubbhus:

Formann: Tore Holmli
medl.: Sigbjørn Ottermo, Magner Haugan, Snorre Green og Magnar Bakken

Vasskomite:

Pål Holmli (form.)
Einar Holmli og Magne Kjesbu

Veresfestivalkomite:

Formann: Jon Overmo
Medl.: Brynjar Aksnes, Gunnar Grunnmo, Einar Holmli og Torgeir Bakken
Varamenn: Odd Grunnmo og Kjell Bjartan

Løypekomite:

Formann: Bernhard Olsen
Medl.: Tom Rune Bakken og Magnar Bakken

PR-komite:

Johs. Overmo (form.)
Kjell Kulslis og Einar Holmli

Salgskomite:

Leif Svartås (form.)
Liv Bjartan og Brynjar Aksnes

Friluft/aktivitet:

Per Storholmen (form.)
Johs. Overmo og Per Magnar Ward

Stafettkomite:

Håvard Elnes (form.)
Magnar Bakken og Ottar Julnes

Kvinnegruppe:

Forkvinne: Eva Sørli
Nestforkvinne: Åse Berg
Sekretær: Annbjørg Nonset
Kasserer: Liv Bjartan
Styremedlem: Kristin Gomo
Varakvinne: Gudny Hallager, Brit Fredriksen og Iris Skoknes

Komite for friidrettsanlegg:

Formann: Tore Holmli
medl.: Alf Julnes og Odd H. Roksvåg

Planleggingskomite for lysløypa på Bjørstad:

Formann: Stein Sagvold
medl.: Snorre Green og Sturla Green

Tin-komite:

Johs. H. Nesseemo (form.)
Håvard Elnes, Alf Åkervold, Lasse Johnson sen. og Johs. Overmo

Helgådals-Nytt:

Redaksjonen: Lasse Johnson sen.
Håvard Elnes, Arnt Kjesbu og Johs. Overmo

Salg/annonse:

Jon Berg (form.)
Einar Holmli og Ketil Sagvold

Valgkomite:

Formann: Magnus Julnes
Jon J. Haugan og Snorre Green

Revisorer:

Ivar Bjartan og Kjell Bjartan

Orienteringsgruppe:

Formann: Sturla Green
Knut Sørli og Åsmund Leirset

Trimutvalg:

Forkvinne: Gunnhild Leirset
medl.: Britt-Liss Pedersen og Mildrid Holmli

Jubileumskomite:

Formann: Brynjar Aksnes
medl.: Johs. Overmo og Inger Holmli

Planleggingskomite for avlastingsbane for fotball:

Formann: Oddvar Lyng
medl.: Jorodd Røe og Jon Overmo

Repr. til Kontaktutv.:

Kjell Ottermo

Utdanningskontakt:

Brit Ness

Trimkontakt:

Gunnhild Leirset

Anleggskontakt:

Jon Overmo

ÅRETS IDRETTSUTØVER

I likhet med i fjor sendte Helgådals-Nytt's redaksjon ut spørreskjemaer til 10 håndplukket kvinner og menn rundt omkring i Verdal for å kåre Årets idrettsutøver for 1979, og i likhet med i fjor var det Anna Bjørgan som gikk av med seieren. Og en suveren seier ble det. Av de åtte som avga stemme, fikk Anna tilsammen 77 poeng. Orienteringsløperen Arne Okkenhaug fulgte nærmest med 35, mens veteranen Birger Haug la beslag på bronseplassen i dette selskapet med 27 poeng.

De som vil vite litt mer om Anna, kan slå opp i Helgådals-Nytt for 1977, der det er et intervju med henne. Å gjenta de samme spørsmålene i år finner vi lite interessant, men vi har da vært en tur til Bjørgan også i år for å gratulere og slå av en prat med denne sympatiske og spreke bondekona fra Leirådalen, for å høre litt om hennes syn på idretten sin.

—Satser du hardt til olympiasesongen, Anna?

Jeg har trent jevnt bra, omtrent som før fjorårssesongen. Men de som tror jeg går rundt og gleder meg til amerikareise, må tro om igjen. Jeg er realistisk nok til å innse at det blir hardt å komme dit. De sju jentene som er med i «landslagstroppen» har trent mye mer enn jeg. De har vært på samlinger og gått på ski hver måned siden i sommer, og treningsmengden deres er også mye større enn hva jeg har hatt tid og overskudd til. Så noen OL-deltagelse har jeg små forhåpninger om. Men jeg har tenkt å satse alt jeg makter på løpene i vinter også, så får vi se hvordan resultatene blir etter hvert.

—Hva er det største problemet for deg som «ensom» toppløper her i Leirådalen, når du skal trene for å nå eliteskiktet innen norsk damelangrenn?

Det er ikke bare ulemper med å være bondekone heller. Jeg har da i hvert fall anledning til å trene midt på dagen når det er lyst, og så gjøre unna arbeidet morgen og kveld. Men det største problemet er på førjulsvinteren etter at vi har begynt med skiene, da er det strevsomt å kjøre rundt på leiting

etter snø og spor å gå etter. Jeg har vært en del på Henningvola i høst for å gå på ski, men det tar omtrent en time med bil hver veg å komme seg dit, og det er klart at dette tapper både dyrebare tid og krefter. Å gå på ski utover denne tida er svært viktig hvis en skal kunne hevde seg. Dessuten er det problematisk å få til skikkelig løpetrening også på denne tida av året. Vegene er islagte og halvt farlige å løpe etter, og ute i terrenget er det også problemer med is og snøslaps.

—Har du tenkt å gjenta NM-bedriften din fra 1979, da du sjokkerte hele ski-Norge med en fjerdeplass på 10-kilometeren?

Som sagt regner jeg med at konkurransen vil bli adskillig hardere i år. Årets NM kommer til å ha avgjørende innflytelse på OL-uttakingen, og dette vil føre til en enorm satsing fra samtlige. Derfor tror jeg det blir vanskeligere å komme med en overraskelse nå i år. Men jeg har da stilt meg ett mål for sesongen: Å bli blandt de 10 beste i NM. Men alt må klaffe hvis en skal få til et toppløp. Jeg tror det er få utenfor de aktives egne rekker som forstår hvor lite som skal til før en rauter et godt stykke nedover resultatlista.

—Som toppløper må du satse enormt, og med litt utur kan du likevel havne langt nede på lista. Synes du at du har noe igjen for å drive toppidrett?

Jo så absolutt. Det føles ikke bittent for meg om jeg kommer et stykke ned på resultatlista. Bare jeg har klart å gjøre mitt beste, er jeg fornøyd. Men som jeg har sagt til de unge skiløperne: Du må selv bestemme ambisjonsnivået ditt. Hvis du vil satse på toppen, må du også være villig til å ofre deg helt og fullt for det. Det er de daglige treningsurene utover høsten som krever mest, når forholdene er ufysiske og lysten til å heller bli sittende inne melder seg. Da er det om å gjøre å være egen nok imot seg selv.

—Toppidretten skaper tapere, heter det. Hva synes du om det?

Etter min oppfatning er dette ikke riktig. Jeg tror at alle mennesker har noen sterke og noen svake sider. De

Anna Bjørgan med prisen fra Helgådals-Nytt som «Årets idrettsutøver 1977»

som blir toppidrettsfolk kan også være «tapere» på andre områder i samfunnet. Det inntrykket jeg sitter igjen med etter å ha møtt størsteparten av skieliten er at dette stort sett er folk som tar seier og nederlag med samme fatning. Det er i grunnen massemediene som får det til at man er så skuffet fordi om en kommer på andreplass. En kan ikke undres over om en løper som kommer trøtt og sliten i mål og får se at en konkurrent har gått et par sekunder raskere, kanskje freser litt bittent. Når det har gått ei lita stund, går han sikkert for å gratulere vinneren. Jeg tror at toppidrett og masseidrett må gå hånd i hånd. Uten topper blir det heller ingen bredde. Særlig blandt de unge er toppløperen et ideal som gir inspirasjon til trening. Og har man ikke bredde, får man heller ikke fram ernerne.

Men som sagt, hver enkelt idrettsutøver må selv bestemme sitt ambisjonsnivå, og det er klart at en kan ha stor glede av sin idrett om man driver på et lavere nivå også. De lokale turrennene på ski er et godt eksempel på dette.

Da sier vi takk for praten, Anna, og gratulerer med utmerkelsen «Årets idrettsutøver 1979».

JO

**Skilom er
alt du trenger
til en god
norsk vinter**

SKILOM

DOMUS SPORT

Hos oss
finner du godt
utvalg i premier
for alle typer
idrettsarrangementer

Gullsmedavdelingen

VELKOMMEN TIL ET NY—
INNREDET DOMUSMAT,
MED STØRRE SALGSAREAL
OG NY INN/UTGANG MOT
PARKERINGSPLASSEN. VI
HAR ALT DU TRENGER
INNEN DAGLIGVARER.
STOR GRILL/FERSKVARE
AVDELING.

DOMUS mat

DOMUS
VERDAL

ÅPNINGSTIDER:

Mand., tirsd., onsd., fred. 8.30 - 16.00

Torsdag 8.30 - 19.00

Lørdag 8.30 - 13.00

**VERDAL
KOMMUNE**

ØNSKER ALLE LESERE
AV HELGADALS-NYTT
OG INNBYGGERNE FOR ØVRIG
EN RIKTIG GOD JUL
OG ET GODT NYTTÅR

ŠKODA

VI FØLGER OPP
SALGSSUKSESSEN OGSA I AR

**DATSUN — SKODA
NISSAN DIESEL LAST**

**Aktiv og Arctic cat
snøscootere**

**TEXACO
Bensinstasjon og oljer**

Verksted - Delelager

STEINSGROPA — TLF. 70629

VISBORG AUTO

IDYLL UNDER ELGJAKTA

Den ettertraktede 28-springen viste seg ikke i høst heller. Den går fremdeles rundt på sine kraftige klover mellom skjeggete graner inne i Kverndalen et sted, og vil enda et år leke i fantasien til mang en elgjeger.

Men det er ikke bare kampen mot Skogens konge som år etter år trekker elgjegerne til fjells. Høstfjellets farveprakt er en så herlig naturopplevelse at den knapt kan forklares med ord. Dette er nok også en årsak til at elgjegerne får uro i kroppen når jakttiden nærmer seg.

Bildet viser en av deltagerne på Odd Bjartans jaktlag som hadde vestre Kverndal almenning siste høst, Terje Reitan, populært kalt «Fjellreven», på post mellom Raukolla og Geithevilen den 27/9 1979.

MINK MED BYTTE

Dette «blinksquddet» er tatt av Arnstein Indahl ved Høysjøen.